

Ang panahon sa mga Hari maoy ikatulong yugto sa Kasaysayan sa Israel. Sunod ni sa panahon sa mga Patriarka (Abraham, 1750 B.C. ug sa Exodo ug Kadaogan (Moises, 1250 B.C.).

Nailog ni David ang Jerusalem sa mga tuig 1000, B.C. Human mamatay si Solomon sa 932, B.C., ang gingharian ni David ug sa anak niya nga si Solomon nabahin sa duha. Ang Amihanang bahin nga gitawag og Gingharian sa Israel nahanaw sa paglabay sa duha ka siglo. Ang habagatang bahin nga gitawag og Gingharian sa Juda milungtad hangtod sa tuig 587, B.C., ang pagkalumpag sa Jerusalem ug sa Templo ug ang Pagkabihaq ini sa Babilonia.

Kining panahon may gidugayon nga upat ka siglo. Kining upat ka siglo sa mga Hari maoy labing importanti sa Balaang Kasaysayan kay mao man ni ang panahon kanus-a ang Diyos nagpadalag mga propeta sa iyang katawhan.

Ang taas nga bahin sa Biblia nasulat ining upat ka siglo. Wala lang kini sulata sa mga dagkong propeta sama nila ni Isaias ug Jeremias, apan dunay pundok sa ubang propeta nga dili kaayo ilado nga nagsulat sa dagkong bahin sa kasaysayan sa Israel: ang taas nga bahin sa Genesis ug Exodo, ang mga basahon sa Deuteronomio, Josue, Mga Maghuhukom, Samuel ug mga Hari.

Gawas nga ang panahon sa mga Hari maoy labing mahinungdanon sa balaang kasaysayan; mao sab kini ang panahon kanus-a ang mga hitabo klaro ug tukma gayod.

Makita nga kining upat ka siglo panahon sa nagkaawop nga kasaysayan sa Gingharian sa Israel, kon mao lay atong lantawon ang gahom ug bahandi. Apan sulod ining upat ka siglo, pinaagi sa mga pagsulay, mga panglutos, ug sa tanang matang sa kalisdanan nga ilang naagian, uban sa mga propeta, nakaabot ang Israel sa kahamtongan sa pagtoo nga nahingpit ug natuman diha ni Cristo.

Ang Basahon sa mga Hari

Sa Sinugdan ang mga Hari gihimong usa ra ka basahon. Kining tanan bunga sa pamalandong sa mga propeta nga nahashasan sa pagkabihaq nila sa Babilonia.

Usa ni ka relihiyosong kasaysayan; gituyo nga wala dinhi ilakip ang mga hitabo nga giisip nga mahinungdanon sa ubang batid sa kasaysayan: halos wala mahisgoti dinhi ang mahinungdanong pagmando ni Omri ug Jeroboam II sa Samaria. Gihinumdoman ang mga hukom ug binuhatan sa mga Hari nga nakaingon sa pagkabalag sa Gingharian. Pipila ra ang mga hari sa Juda nga gidayeg tungod sa ilang kamaunongan kang Yahwe.

Tulo ka bahin ang dali rang mamatikdan:

- ang mahimayaong paghari ni Solomon ug ang Templo;
- ang kasaysayan sa duha ka gingharian sa Israel ug Juda human sa ilang pagkabulag;
- human sa pagkapukan sa Gingharian sa Israel, giasoy ang kasaysayan sa Juda hangtod sa pagkapukan sa Jerusalem sa tuig 587 B.C.

Ang mga ulohan nga naghigot ni Elias ug Eliseo himulag nga han-ay 1 Hari 17 nagdto sa 19 ug 2 Hari 2 ngadto sa 8.

Buot Maghari ni Adonias

1¹ Tigulang na si Hari David. Tug-nawon na siya bisag бага ang iyang habol. ² Busa, miingon kaniya ang iyang mga alagad: “Mangita kitag dalagita nga mag-asikaso sa halangdong hari ug mag-atiman kaniya. Modulog siya sa pagkatulog sa Hari, aron mainitan siya.” ³ Nangita silag anyag nga dalagita sa tibuok Israel ug ilang napilian si Abisag nga taga Sunam ug gipaatabang nila sa Hari. Pagkaanyag sa dalaga ⁴ nga miatiman ug mialagad sa hari. Apan wala hilabti sa hari ang dalaga.

⁵ Si Adonias naman, ang kamagulangang anak ni Hagit, buot mahimong hari. Busa, nagpaandam siyang mga karwahe ug mga magkabayo nga anaay 50 ka tawo nga mag-una kaniya. ⁶ Wala siya badlonga sa iyang amahan ug wala usab pangutan-a nganong iya kining gibuhat. Ambo-angan si Adonias, ang ikaduhang anak ni Hagit; magulang niya si Absalom. ⁷ Unya, nakigsabot si Adonias kang Joab, anak ni Sarvia, ug kang Abiatar usa nga pari ug ilaha siyang gisupportahan. ⁸ Apan si Sadok, usa usab nga pari, ug si Benaya, anak ni Yehoyada, ug si Propeta Natan, uban ni Simeai ug Rei ug ang mga isog nga gwardiya ni David wala mosunod kaniya.

⁹ Naghalad si Adonias sa mga karnero, baka, ug mga nating gipatambok. Didto siya naghalad sa bato sa Zohelot sa kilid sa En-Rogel. Busa, gidapit niya ang iyang mga igsoon, ang mga anak sa Hari ug ang tanang opisyal sa Juda. ¹⁰ Apan wala niya dapita si propeta Natan, si Benaya ug ang isog nga gwardiya, hasta gani si Solomon nga iyang igsoon.

¹¹ Ug gipangutana ni Natan si Batseba, inahan ni Solomon: “Wala ka ba makadungog nga si Adonias, anak ni Hagit, mao nay naghari? Dili kini nahibaloan sa halangdong hari nga si David? ¹² Aron maluwag ang imong kaugalingon ug ang imong anak, si

Solomon, kini ang imong buhaton. ¹³ Adtoa ug sudla sa iyang lawak si Hari David. Sultihi siya: ‘Akong Halangdong hari, dili ba imo mang gisaad sa imong ulipon, si Solomon, akong anak, nga siyay mopuli kanimo paglingkod sa trono? Nganong si Adonias man ang naghari karon?’ ¹⁴ Samtang magsultihanay pa kamo, mosulod ako ug akong dasonan ang imong mga pulong.”

¹⁵ Busa, misulod si Batseba sa lawak sa hari. Tigulang na ang hari nga giatiman ni Abisag, ang Sunamita.

¹⁶ Miyukbo si Batseba ug miluhod atubangan sa hari nga miingon: “Unsay imong gusto?” ¹⁷ Mitubag si Batseba: “Akong agalong Hari, nanumpa ka sa imong ulipon sa ngalan ni Yahweh, imong Diyos, nga ang akong anak, si Solomon, ang mopuli paglingkod sa imong trono. ¹⁸ Apan karon, akong halangdong hari, si Adonias na ang naghari nga wala nimo mahibalo-i. ¹⁹ Naghalad na siyang daghang pinatambok nga nating baka ug mga karnero. Iyang gidapit ang tanang anak sa hari, si Abiatar, ug si Joab, ang heneral sa kasundalohan. Apan wala niya dapita si Solomon nga imong alagad. ²⁰ Busa, nagtan-aw kanimo karon ang mata sa tibuok Israel. Buot silang maysayod kon kinsay mopuli paglingkod sa imong trono. ²¹ Kon dili ni mahibaloan karon, inigkamatay nimo, halangdong hari, ako ug ang akong anak nga si Solomon, iapil sa listahan sa mga kriminal.”

²² Samtang nagsultihanay sila, miabot si Natan, ang propeta. ²³ Miingon sila sa hari: “Ania si propeta Natan.” Ug misulod si Natan, ug miatubang sa hari. Miyukbo siya nga sangko sa yuta ang nawong, ²⁴ ug miingon: “Halangdong hari, mitugot ka ba nga si Adonias ang mopuli kanimo sa imong trono? ²⁵ Iya man gayod gipadayag nga siya ang hari. Nagahalad siyang daghang baka, pinatambok nga nating baka ug karnero. Gidapit niya ang tanang anak sa hari, ang mga pangulo sa kasundalohan ug ang pari, si Abiatar. Nagsalo sila karon sa pagpangaon ug sa pag-inom. Ug misinggit sila: “Mabuhi si Hari Adonias. ²⁶ Apan ako, ang imong alagad, si Sadok ang pari, si Benaya, anak ni Yehoyada ug ang imong anak, si Solomon, wala kami dapita. ²⁷ Pagbuot ba kini sa akong agalong hari nga siya ang mopuli sa imong trono?”

Gihimong Hari si Solomon ni David

²⁸ Mitubag si Hari David: “Tawga si Batseba.” Misulod si Batseba ug mi-

yukbo sa hari. ²⁹Unya, nanumpa si Hari David ug miingon: “Samtang buhi si Yahweh, siya nga nagluwas kanako sa tanang kalisdanan, ³⁰tumanon ko karon ang akong gisaad kanimo kaniadto sa ngalan ni Yahweh, Diyos sa Israel. Ang imong anak, si Solomon, ang maghari puli kanako. Siya ang molingkod sa akong trono.” ³¹Dayon miyukbo si Batsaba nga sangko ang nawong sa yuta. Gidayeg niya ang hari, ug miingon: “Mabuhi si Hari David hangtod sa hangtod.”

³²Si Hari David mitubag: “Tawga si Sadok, ang pari, si propeta Natan, ug si Benaya, anak ni Yehoyada.” Busa, misulod sila ug miatubang sa hari. ³³Miingon ang hari kanila: “Paubana ang mga alagad sa hari ug pasakya ang akong anak si Solomon sa akong kabayo. Dad-a siya sa Gihon ³⁴diin hilogan siya ug lana ni Sadok, ang pari, ug ni propeta Natan, nga hari sa Israel. Ipalanog ang trompeta ug singgit: ‘Mabuhi si Hari Solomon!’ ³⁵Sunod kamo kaniya.’ Mosaka siya ug molingkod sa akong trono. Siya ang maghari puli kanako. Kay siya ang gibutang ko nga pangulo sa Israel ug Juda.”

³⁶Mitubag sa hari si Benaya, anak ni Yehoyada: “Amen! Hinaot nga maturon kini ni Yahweh, ang Diyos sa akong halangdong hari. ³⁷Ingon nga si Yahweh diha kanimo, mahal nga hari, hinaot nga anaa usab siya kang Solomon ug himoon niya nga mas mabungahon ang iyang paghari kay sa mahal kong hari David.”

³⁸Milakat si Sadok, ang pari, si propeta Natan ug si Benaya, anak ni Yehoyada, uban sa mga Kereteo, ug sa mga Peleteo. Ilang gipasakay si Solomon sa kabayo ni hari David ug giubanan. ³⁹Si Sadok, ang pari, mikuha sa sungay nga gisudlan sa lanagan sa Balaang Tolda ug gihilogan niya si Solomon. Gipalanog ang trompeta ug naninggit ang tibuok katawhan: “Mabuhi si Hari Solomon.” ⁴⁰Mi-

sunod kaniya ang tibuok lungsod dinuyogan sa mga plawta ug sa kusog nga singgit sa kalipay ug napuno ang yuta sa ilang kabanha.

⁴¹Nakadungog niini si Adonias ug ang tanan niyang dinapit dihang hapit na sila matapos pagpangaon. Pagkadungog nila sa tunog sa trompeta, nangutana si Joab: “Unsay buot ipasabot sa singgit ug kagahob sa syudad?” ⁴²Nagsulti pa siya pag-abot ni Jonatan, anak ni Abiatar, ang pari. Miingon si Adonias kaniya: “Dali diri, sigurado nga maayong balita ang dala sa usa ka buotan sama kanimo.” ⁴³Mitubag si Jonatan kang Adonias: “Dili kaayo maayo. Gihimo nang hari si Solomon sa atong halangdong hari nga si David. ⁴⁴Gipauban kaniya si Sadok, ang pari, si Propeta Natan, si Benaya, anak ni Yehoyada ug ang mga Kereteo ug Peleteo nga mipasakay kaniya sa kabayo sa hari padulong sa Gihon.

⁴⁵Didto gihilogan siya isip hari ni Sadok ang pari, ug ni Propeta Natan. Nanglakaw silang malipayon. Nanagdayeg ug naninggit ang tibuok syudad. Kana ang kagahob nga inyong nadungog. ⁴⁶Ug naglingkod na si Solomon sa trono sa hari. ⁴⁷Unya, nangabot ang mga opisyal aron pagabi-abi sa atong mahal nga hari David sa pag-ingon: ‘Labaw untang pasidunggan sa imong Diyos ang ngalan ni Solomon kay sa imong ngalan. Himoon unta niya nga labaw kabantongan ang iyang paghari kay sa imoha.’ Ug miduko sa iyang gihigdaan ang hari ⁴⁸ug miingon: “Dayegon si Yahweh, ang Diyos sa Israel. Iyang gimbut-an nga usa sa akong kaliwat molingkod sa akong trono ug nakita kini sa akong mata.”

⁴⁹Naminaw nga puno sa kahadlok ang mga dinapit ni Adonias ug nagtagsa-tagsag panglakaw. ⁵⁰Tungod sa kahadlok ni Adonias kang Solomon miduol siya sa altar ug mikupot sa mga sungay niini. ⁵¹Gibalitaan nila si

Solomon nga nahadlok kaniya si Adonias ug mikuport sa mga sungay sa altar nga nag-ingon: 'Ipanumpa unta ni Hari Solomon nga dili ipapatay ang iyang ulipon sa iyang espada.'

⁵²Mitubag si Solomon: "Kon matatud-an nga maayo siyang tawo, walay bisan usa ka lugas sa iyang buhok nga matagak sa yuta. Apan kon may kadaotan nga makit-an kaniya, mamatay siya." ⁵³Busa, gipakuha siya ni Hari Solomon ug ila siyang gikuha gikan sa altar. Miadto siya sa atubangan sa Hari ug miyukbo kaniya. Gipapauli siya ni Solomon.

Mga kataposang tugon ni David

2^{*} ¹Dihang hapit na mamatay si David, gipahimangnoan niya si Solomon nga iyang anak: ²"Moadto na ko sa utlanan sa kalibotan. Busa, magmalig-on ug magpakalalaki ka. ³Sunda ang mga sugo ni Yahweh nga imong Diyos ug subaya ang iyang mga lakang. Magkinabuhi ka sumala sa iyang mga tumanon, mga sugo, mga balaod, ug mga pamahayag, nga nasulat sa Balaod ni Moises. Magmadaogon ka unta sa tanan mong buhaton ug sa bisan asang dapit. ⁴Ug tumanon unta ni Yahweh ang saad nga iyang gihimo kanako: 'Kon ang imong mga kaliwat magbantay ug maglakat sa katarong sa tibuok nilang kasingkasing ug kalag diha sa akong atubangan dili mawad-ang lalaki nga molingkod sa trono sa Israel.'

⁵Nasayod ka na sa gibuhit kanako ni Joab, anak ni Sarvia, ang gibuhit niya sa duha ka pangulo sa mga sundalo sa Israel:

• **2.1** Ang unang duha ka ulohan nagsaysay bahin sa mga sumusunod ni Hari David.

Sa hapit na matapos ang kinabuhi ni David tungod sa katigulang, si Adonias nga iyang anak, nagtinguha nga mahimo siyang hari sama sa gibuhit sa magulang nga si Absalom. Apan si Solomon nga tinudlo ni propeta Natan ug gipaluyohan ni Batseba, iyang inahan, maoy nakalingkod sa trono.

Sunda ang mga sugo ni Yahweh nga imong Diyos. Mao ni ang kaalam sa mga propeta: kon tumanon sa mga hari ug katawhan ang mga balaod, magmauswagon sila.

Yoab... Simei (5 ug 8). Gipasaylo sila ni David apan nganonong gisugo man niya si Solomon pagpatay nila? Dili ni tungod sa pagdumot ni David kanila, apan sa iyang kamatootoohon, sama sa katawhan sa iyang panahon. Alang kanila, ang tunglo nga gililok ni Samuel (2 S 16:6) o kang bisag kinsa, magpabiling magutaw-utaw sa kahanginan hangtod nga kalit

si Abner, anak ni Ner ug si Amasa, anak ni Yeter nga iyang gipatay. Gibuno niya ang dugo sa duha nga daw naggubat, sa panahon sa kalinaw. Ang dugo nagduhig dili lang sa bakos sa iyang hawak ug sa iyang sandalyas, kon dili sa akong dungog. ⁶Busa, buhata kaniya ang kinahanglang buhaton sumala sa imong kaalam. Ayaw pasagding mamatay siyang malinawon sa iyang katigulangon; ⁷ayoha pagtagad ang mga anak ni Barzilai nga taga Galaad. Pagsalo kamo sa imong lamesa kay ila akong gitabangan paglayas gikan kang Absalom nga imong igsoon.

⁸Hinumdomi usab si Simei, anak ni Gera, usa ka Benjaminita sa Bahurim. Iya akong gibalikas ug gipanghimaraot sa adlaw nga miadto ako sa Mahanaim. Mikanaog siya aron tagboon ako sa Jordan ug ako siyang gisaaran sa ngalan ni Yahweh nga dili ko siya patyon sa espada.' ⁹Kay maalamon ka man ayaw siya pakawad-ig sala. Nasayod ka unsay angay mong buhaton kaniya. Tinaa sa dugo ang ubanon niyang buhok diha sa iyang lubnganan."

¹⁰Namatay si David ug mipahulay kauban sa iyang mga kakiganan. Ug gilubong siya sa Lungsod ni David. ¹¹Naghari si David sa Israel sulod sa 40 ka tuig: 07 ka tuig sa Hebron ug trayntayetres ka tuig sa Jerusalem. ¹²Milingkod si Solomon sa trono ni David nga iyang Amahan ug gipalig-on niya ang gingharian.

Ang unang kalihokan ni Solomon

¹³Miadto si Adonias, anak ni Hagit, kang Batseba, inahan ni Solomon. Gipangutana siya niini: "Malinawon ba ang imong pag-anhi?" "Oo." Mitubag siya. ¹⁴Unya, mipadayon: "May isulti ako kani-mo." Mitubag si Batseba: "Sigi, sulti." ¹⁵Matud pa ni Adonias: "Nasayod ka nga

lang mahulog sa mga kaliwat ni David. Ang labing epektibong paagi pagpugong ining maldisyon, mao ang paghulog ini kang Simei mismo ug maluwas na ang mga anak ni David. Sa samang pagkaagi, ang dugo nga giula ni Yoab (2 S 3:28) *nagsinggit ngadto sa langit*, ug mas maayo pang mawagtang siya aron ang *hustisya sa Diyos* adto niya mahulog ug dili sa mga anak ni David.

Si Solomon panig-inganan sa tawong gigasahan sa Diyos sa tanang angay pangandoyon. Nagbilin kaniya si David ug lig-on nga katawhan, pinaagi sa iyang kadaogan: Lig-on ang katawhan ug lig-on sab ang ekonomiya. Apan kining tanan givaldas ni Solomon nga bantogan. Naglarawan siya sa katawhan sa Israel nga gigasahan sa tanang panalangin sa Diyos: "Ang mga Israelita nga maayog pagkaon, nagtubo; ang pinalabing katawhan miuswag ug milambo. Apan ang Diyos nga magbubuhit ilang gibiyaan; ang bato nga ilang manluwas ilang gitalikdan" (Dt 32:15).

akoa ang gingharian ug naglaom ang ti-buok Israel nga ako ang maghari. Apan nausab ang tanan. Napanag-iya sa akong igsoon ug gingharian kay mao may pagbuot ni Yahweh. ¹⁶ Usa lang ka butang ang pangayoon ko kanimo ug ayaw akong balibari. Mitubag si Batsaba: “Hala, sultih ko.” ¹⁷ Mipadayon si Adonias: “Hangyoo si Hari Solomon, kay dili ka man balibaran, nga iyang ipaminyo kanako si Abisag, ang Sunamita.” ¹⁸ Mitubag si Batsaba: “Sigi suginlan ko ang hari.”

¹⁹ Miadto si Batsaba kang Hari Solomon pagsulti mahitungod ni Adonias. Mitindog ang hari aron pagtagbo kaniya, miyukbo siya ug milingkod sa trono. Gibutangan niya ug trono sa iyang tuo alang sa iyang inahan.

²⁰ Milingkod si Batsaba ug miingon: “Aduna koy gamayng ihangyo nimo. Ayaw akong balibari.” Ug miingon ang hari: “Ipa-hayag, Inahan ko, ug dili ko ikaw balibaran.” ²¹ Miingon siya: “Itugot nga mahimong asawa ni Adonias, imong igsoon, si Abisag, ang Sunamita.” ²² Mitubag si Hari Solomon sa iyang Inahan: “Nganong pangayoon mo si Abisag ang Sunamita, alang kang Adonias? Mahimong pangayoon mo usab ang gingharian alang kaniya kay magulang ko siya. Oo, alang kaniya ug alang kang Abiatar, ang pari, ug kang Joab, anak ni Sarvia.”

²³ Nanumpa si Hari Solomon sa ngalan ni Yahweh: “Silotan unta ako sa Diyos sa pinakabug-at nga silot kon dili bayran ni Adonias sa iyang kinabuhi ang iyang gipangayo. ²⁴ Manumpa ako sa ngalan sa Buhì nga Yahweh nga nagbutang ug nagpalingkod kanako sa trono ni David, akong Amahan, nga iyang gisaad hangtod sa akong sumusunod: patyon ko karong adlaw si Adonias.” ²⁵ Busa, gisugo ni Hari Solomon si Benaya, anak ni Yehoyada, pagpatay kang Adonias.

²⁶ Miingon ang hari kang Abiatar, ang pari: “Pauli sa imong yuta sa Anatot. Angay ka untang mamatay, apan dili ko ikaw ipapatay karon kay ikaw ang nagdala sa Arka sa Gamhanan nga Diyos kauban sa akong Amahan, ug giduyogan mo siya sa tanan niyang pag-antos.” ²⁷ Gipalagpot ni Solomon si Abiatar sa pagkapari ni Yahweh. Natuman ang pulong ni Yahweh sa Silo mahitungod sa banay ni Eli.

²⁸ Nabalitaan kini ni Joab. Usa siya sa nakigsabot kang Adonias, apan wala nakigsabot kang Absalom. Mitago siya sa tolda ni Yahweh ug migunit sa mga sungay sa altar. ²⁹ Pagkabati ni Solomon nga nagtago si Yoab sa tolda ni Yahweh ug atua siya sa altar, gisugo niya si Benaya, anak ni Yehoyada: “Lakaw ug patya siya.”

³⁰ Misulod si Benaya sa tolda ni Yahweh ug misulti kang Yoab: “Nagsugo ang hari

nga pagawason ka.” Apan mitubag si Joab: “Dili ako mogawas. Patya ako dinhi.”

Giasoy ni Benaya sa hari ang tubag ni Yoab. ³¹ Giingnan sa hari si Benaya: “Buhata sumala sa iyang pulong. Patya siya ug ilubong. Mahugasan unta ako ug ang banay sa akong amahan sa sala tungod sa dugo sa mga walay sala nga gipatay ni Joab. ³² Magbayad siya sa kaugalingong dugo kang Yahweh sa duha ka tawo nga tarong nga iyang gipamatay sa espada: si Abner, anak ni Ner, nga heneral sa kasundalohan sa Israel, ug si Amasa, anak ni Yeter, heneral sa kasundalohan sa Juda. Wala masayod niini si David, akong Amahan.

³³ Paninglon kang Joab ug sa iyang kaliwat ang ilang dugo hangtod sa hangtod. Apan si David, ang iyang kaliwat, ang kabanayan ug ang gingharian makaangkon sa kalinaw gikan kang Yahweh hangtod sa kahangtoran.”

³⁴ Ug giduol ni Benaya, anak ni Yehoyada, si Joab nga Iyang gidunggab ug gipatay. Gilubong siya sa kaugalingong balay sa kamingawan. ³⁵ Pagkahuman, gihimo sa hari si Benaya, anak ni Yehoyada, nga pangulo sa kasundalohan, puli ni Joab. Ang pari nga si Sadok mipuli kang Abiatar.

³⁶ Gipatawag sa hari si Simei ug giingnan: “Magbalay ka sa Jerusalem ug puyo didto. Ayaw gawas ug ayaw pag-adto sa laing dapit. ³⁷ Sa adlaw nga mogawas ug motabok ka sa Kidron, mamatay ka ug ikaw ang manubag sa imong kamatayon.” ³⁸ Mitubag si Simei sa hari: “Maayo ang imong gisulti. Buhatan sa imong alagad ang sugo sa agalon kong hari.” Nagpuyo si Simei sa Jerusalem sulod sa dugay nga panahon.

³⁹ Paglabay sa tulo ka tuig, duha ka sulugoon ni Simei ang milayas ug nangadto kang Akis, anak ni Maaka ug hari sa Gat. Pagkahibalo ni Simei nga ana sa Gat ang iyang mga sulugoon, ⁴⁰ misakay siya sa iyang asno. Giadto niya si Akis sa Gat aron pangitaan ang iyang sulugoon. ⁴¹ Nasayran ni Solomon nga migawas si Simei sa Jerusalem ug nakabalik na gikan sa Gat. ⁴² Busa, gipatawag sa hari si Simei ug giingnan: “Di ba, gipasaad ko ikaw kang Yahweh ug gisultihang mamatay ka iniggawas mo sa laing dapit? Miingon ka nga maayo ang akong gisulti, nga mosunod ka. ⁴³ Nganong wala mo tumana ang imong gisaad kang Yahweh ug ang akong gisugo kanimo?” ⁴⁴ Mipadayon pagsulti ang hari: “Nasayod ka sa kinailadman sa imong kasingkasing sa tanang kadaotan nga nahimo mo kang David, akong Amahan. Sukton ka karon ni Yahweh bahin sa imong kadaotan. ⁴⁵ Apan mahatagag kaayohan si Hari Solomon. Malig-on ang trono ni David atubangan ni Yahweh hangtod sa hangtod.” ⁴⁶ Gisugo sa

hari si Benaya, anak ni Yehoyada, pagpatay kang Simei.

Misamot kalig-on ang paghari ni Solomon.

3* ¹ Nagkahiusa si Solomon ug si Paraon, ang hari sa Ehipto tungod sa kamin-yoon. Gipakaslan ni Solomon ang anak nga babaye ni Paraon nga iyang gipahimutang sa Lungsod ni David hangtod nga nahuman pagtukod ang iyang palasyo, ang balay ni Yahweh ug ang paril libot sa Jerusalem. ² Ang katawhan naghalad og daghang gasa sa mga altar sa bungtod kay wala pa man mahuman ang balay alang sa ngalan ni Yahweh.

³ Mahal ni Solomon si Yahweh ug gipakita niya kini pinaagi sa pagsubay sa balaod ni David nga iyang amahan. Apan naghalad usab siya og mga gasa ug nagsunog sa insenso sa mga altar sa bungtod.

Ang damgo ni Solomon

* ⁴ Nahimong abatasan sa hari ang paghalad og sakripisyo sa Gibeon kay mao kadto ang mahinungdanon nga altar sa bungtod. Busa, naghalad si Solomon sa altar og 1,000 ka halad-sinunog. ⁵ Pagkagabii, nagpakita sa damgo si Yahweh kang Solomon,

• **3.1** Kining basahan nagpakita sa tulo ka kalihokan ni Solomon nga nakahimo niyang bantogan:

- ang iyang kaalam, ulohan 3-5
- ang iyang gipangtukod ulohan 6-8
- ang iyang kahimoan ulohan 9-10

Natapos kining istorya sa ulohan 11, diin nabahin ang gingharian.

Sa atong nasayran, ang usa sa mga asawa ni Solomon mao ang anak ni Paraon: ilhanan ni sa kabantogan sa gamayng nasod sa Israel, kay dili man bastabasta ang pagpangasawa sa mga anak ni Paraon.

Giingon nga miadto siya aron pagsimba sa mga alampoanan nga gitawag og Taas nga mga Dapit. Gidili na ni sa kaulahian, dihang natukod na ang Templo sa Jerusalem. Sa kasamtangan, wala silay balaod bahin ini, ug si Solomon miadto sa Gibeon diin tua ang karaan kaayong alampoanan. Siya mismo ang naghalad og mga sinunog – usa ka tulumanon nga gigahin alang ra sa mga pari sa tribu sa mga Levita.

• ⁴ Naila na sa kadaghanan ang “damgo” ni Solomon. Sigurong usa lang ni ka sambingay diin gihulagway sa tagsulat ang kinaiya ni Solomon sa pagsugod sa iyang pagmando.

Pangayo sa imong gusto (b. 5). Ang Diyos nagtanyag sa batan-ong Solomon nga iyang pinalabi. Mao ni ang tanyag sa Diyos kang bisag kinsang batan-on nga nag-atubang sa

didto sa Gibeon. Miingon ang Diyos: “Pangayo sa imong gusto kay ihatag ko kanimo.”

⁶ Mitubag si Solomon: “Gipakita mo ang imong kabuotan sa imong alagad nga si David, akong amahan, kay matinud-anon ug makiangayon siyang nag-alagad kanimo sa tibukon niyang kasingkasing. Ug nagpadayon ka pagpakita sa imong kabuotan kaniya. Gi-hatagan mo siyang anak nga mosunod paglingkod sa iyang trono. Mao kana ang nahitabo karong adlaw. ⁷ Karon, O Yahweh, akong Diyos, gihimo mong hari ang imong alagad nga mipuli kang David, akong amahan. Gamay pa akong bata nga wala mahibalo unsay akong buhaton. ⁸ Ang imong alagad ania taliwala sa katawhan nga imong gipili, katawhan nga bantogan ug daghan kaayo. Dili maihap.

⁹ Itugot nga makabaton ang imong alagad sa kaalam nga maantigong mosabot aron makamando siya sa katawhan ug aron masayran niya ang maayo

unang higayon og dakong responsabilidad. Wala ipugos kaniya ang kaugmaon sa iyang kinabuhi; gihatagan hinuon siya sa Diyos sa iyang gitinguha. *Unsay inyong gipangita?* (Jn 1:38).

Gihigugma mo pag-ayo ang imong alagad nga si David, akong amahan. Ang batan-ong hari wala magsugod sa wala. Utang niya kining tanan sa katigulangan, ug kadtong gipanag-iya sa iyang katigulangan nagkikan sa Diyos. Nasayod si Solomon nga may gipanumpa-an si Yahweh kang David: “Dili ko isalikway ang imong mga anak.”

Itugot nga makabaton ang imong alagad sa kaalam nga maantigong mosabot aron makamando siya sa katawhan ug aron masayran niya ang maayo ug daotan. Dako ang kahingawa ni Solomon sa iyang kaakohan ug dili niya buot hikawan ang katawhan sa ilang gipaabot.

Apan duna pay ubang “kaalam” nga gitinguha ni Solomon nga giilogan pag-ayo ad-tong panahona:

- ang pag-andam sa kaugalingon alang sa malungtaron ug malinawong kinabuhi nga dili mahasol sa mga problema ug kasamok;
- ang bahandi, katagbawan sa kinabuhi, “aron magmahamugaway.”
- ang kamatayon sa mga kaaway, kini mao ang kusog ug kalig-on nga magdalag kadao-gan, katagbawan sa iyang garbo.

ug daotan. Kay kinsay makadumala sa imong kadako nga katawhan?”

¹⁰ Nalipay si Yahweh sa gipangayo ni Solomon. ¹¹ Miingon ang Diyos kaniya: “Tungod kay kini lang ang imong gipangayo: Ang kaalam aron imong mahibaloon unsa ang katarong. Wala ka mangayo og taas nga kinabuhi ni bahandi alang sa imong kaugalingon. Wala usab ka mangayo sa kamatayon sa imong mga kaaway. ¹² Busa, ihatag ko kanimo ang imong gipangayo.

¹³ Ako pa gayod ihatag ang wala mo pangayo-a: ang bahandi ug ang himaya. Samtang buhi ka pa walay hari nga makatupong niini. ¹⁴ Kon maglakaw ka sa akong dalan ug tumanon mo ang akong mga balaod ug mga sugo ingon sa gibuhay ni David nga imong amahan, lugwayan ko ang imong kinabuhi.”

¹⁵ Nagmata si Solomon! Damgo lang diay! Mipauli siya sa Jerusalem, mibarog atubangan sa Arka sa Kasabotan ni Yahweh ug naghimog mga halad-sinunog ug mga halad sa mayong panagdait. Unya, nag-andam siya og dakong bangkete alang sa tanang niyang opisyal.

Ang hukom ni Solomon

• ¹⁶ Human niini, miduol sa hari ang duha ka puta ug mibarog sa iyang atubangan. ¹⁷ Usa kanila miingon: “O akong agalon, kining babayehana ug ako nagpuyo sa usa ra ka balay. Unya, nanganak ako nga kauban ko siya. Kay kauban man kami sa balay. ¹⁸ Tulo ka adlaw gikan sa akong pagpanganak, nanganak usab siya. Kami lang

ang nagpuyo didto, walay laing tawo. ¹⁹ Namatay ang iyang anak sa gabii kay iya kining nahigdaan. ²⁰ Mibangon siya sa tungang gabii ug gikuha ang akong anak sa akong kiliran ug gipahigda sa iyang dughan. Gipuli niya pagpahigda sa akong dughan ang patay niyang anak. ²¹ Pagbangon ko sayo sa buntag aron patutyon ang akong anak, nakita kong patay na siya. Pagtan-aw kog maayo sa hayag nasuta ko nga dili siya ang akong anak.”

²² Miingon ang laing babaye: “Anak ko ang buhi, ang patay maoy imoha.” Mitubag ang unang babaye: “Dili, ang batang patay ang imoha. Akoa ang buhi.” Nag-ilogay sila sa bata atubangan sa hari.

²³ Misulti ang hari: “Kini siya moingon: anak ko ang buhi, ug imoha ang patay. Ang usa usab moingon: dili, ang batang patay maoy imong anak, akoa ang buhi.” ²⁴ Busa mihukom ang hari: “Hatagi kog espada.” Sa diha na ang espada ²⁵ misugo ang hari: “Bahina ang buhing bata: ihatag ang tunga ining usa ug ang pikas adto kaniya.” ²⁶ Miingon sa hari ang inahan sa buhing bata kay naloo man siya sa anak nga iyang gipahimugso: “O mahal nga hari, ihatag na lang kaniya ang batang buhi, ayaw siyag patya.” Apan miingon ang usa: “Kay dili man kini mahimuslan ug dili mo usab mahimuslan, hala tungaa ang bata!”

²⁷ Mitubag ang hari sa pag-ingon: “Ihatag sa unang babaye ang buhing bata. Ayawg patya. Siya ang tinuod nga inahan.”

²⁸ Nabalitaan sa tibuok Israel ang

Busa ihatag ko kanimo ang imong gipangayo. Ako pa gyod nga ihatag ang wala mo pangayo... Susama ni sa gitudlo ni Jesus sa Mt 6:33.

• 16. Mabasa dinhi ang talagsaong hukom nga gipakanaog ni Solomon, nagpaila sa kaalam nga nadawat alang sa kaayohan sa iyang katawhan.

Susihon natog maayo ang kinaiya ni Solomon. Mahimo unta nga pasagdan lang niya ang duha ka babaye pagsulbad sa ilang pro-

blema, total dili man sila mga importanting tawo; wala gani niya isipa ang ilang pagkabukiran, apan matinuod-on niyang gipangita kinsa ang tinuod nga inahan. Busa nagmugna siya ug kasulbaran nga nagawas sa balaod.

Ang iyang gibuhay nagpakita nga ang hustiya dili makab-ot pinaagi lang sa pamalaod. Kadtong mga tawong nahupot og mga responsabilidad kinahanglang molantaw sa tawo sa samang pagsabot sa buhat sa Diyos nga motuki sa kinailadman sa matag usa ka kasingkasing.

hukom nga gihimo sa hari. Ug naka-dayeg sila kay diha ang kaalam sa Diyos kaniya. Nakapadayag siya sa katarangan.

Ang mga opisyal ni Solomon

4¹ Gipangulohan ni Hari Solomon ang tibuk Israel. Ang mga mosunod, mao ang iyang mga opisyal nga nagkupot og dagkong katungdanan: ²Si Azarias, anak sa pari pod nga si Sadok. ³Si Elihoref ug Ahias, mga anak ni Sisa, ang mga sekretaryo, si Yosafat, anak ni Ahilud, ang nagdumala sa mga dokumento. ⁴Si Benaya, anak ni Yehoyada, ang heneral sa kasundalohan; si Sadok ug Abiatar, ang mga pari. ⁵Si Azarias, anak ni Natan, ang sinaligan sa hari. Si Zabud anak sa pari nga si Natan, ang personal nga magtatambag sa hari. ⁶Si Ahisar, ang sinaligan sa palasyo ug si Adoniram, anak ni Abda, ang gipadumala sa pinugos nga trabaho.

⁷Anaay 12 ka gobernador si Solomon sa tibuk Israel nga nangitag mga paagi pagatiman sa kinahanglanon sa hari og sa tibuk palasyo. Kada usa mag-abaga sa maong kinahanglanon sulod sa usa ka bulan matag tuig. Mao kini ang ilahang mga ngalan: ⁸si Ben-Hur sa kabukiran sa Efrain, ⁹Si Ben-Deker sa Makaz, Saalbim, Bet-semes ug Elon-Bethanan. ¹⁰Si Ben-Hesed sa Arubot (iya usab ang Soko ug ang tanang yuta sa Hefer.) ¹¹Si Ben-Abinadab sa tibuk rehiyon sa Dor (naminyo siya ni Tafat, anak ni Solomon.) ¹²Si Baana, anak ni Ahilud, sa Taanak, Megido ug sa tibuk Bet-san hangtod sa Abel-mehola sa tabok pa sa Yokmeam. ¹³Si Ben-Geber sa Ramot-gilead; iya pod ang mga lungsod sa Jair, anak ni Manases, apil ang rehiyon sa Argob sa Basan, 60 ka dagkong syudad nga dunay paril og tinrangkahan ang tumbagang ganhaan. ¹⁴Si Ahinadab, anak ni Iddo, sa Mahanaim, ¹⁵Si Ahimaaz sa Neftali (naminyo ni Basemat, anak ni Solomon.) ¹⁶Si Baana nga anak ni Husai didto sa Aser ug sa Bealot. ¹⁷Si Yosafat, anak ni Parua, sa Isacar. ¹⁸Si Simej, anak ni Ela, sa Benjamin. ¹⁹Si Geber, anak ni Uri, sa yuta sa Galaad sa nasod ni Sihon, hari sa mga Amorreo ug ni Og, hari sa Basan. Siya ra ang gobernador sa maong dapita.

²⁰Sama kadaghan sa mga balas sa baybayon ang mga tawo sa Juda ug Israel. Nagkombira sila, nangaon, nanginom og nanayaw sa kasadya. ²¹Si Solomon ang naghari sa tibuk nga mga gingharian gikan sa Eufrates hangtod sa kayutaan sa

mga Pilisteo ug sa utlanan sa Ehipto; nagbayad ang tanan og buhis ug nag-alagad kang Hari Solomon samtang buhi siya.

²²Ang adlaw-adlaw nga tagana pagkaon ni Solomon moabot sa 30 ka sako sa labing maayong harina, ug 60 sa dili kaayo maayo nga harina, ²³Napulo ka tambok kaayo nga baka, 20 ka baka ang gikan sa pastohan, 100 ka karnero, gawas sa mga osa ug mga gasela, mga kanding sa bukid ug mga tambok nga langgam. ²⁴Naghari siya sa tanang anaa sa kasadpan sa Eufrates gikan sa Tipsa hangtod sa Gaza ug nakabaton siyag kalinaw sa kasikbit niyang gingharian. ²⁵Sa tibuk panahon nga naghari si Solomon, nakatagamtam og kalig-on ang Juda ug Israel gikan sa Dan hangtod sa Berseba. Ang tanang tawo makapahimulos sa kaugalingong parasan ug kaigosan.

²⁶Si Solomon adunay 4,000 ka kuwadra sa kabayo alang sa iyang mga karwahe ug adunay 12,000 nga mga kabayo.

²⁷Ang mga gobernador maoy nagtagana sa pagkaon ni hari Solomon ug sa tanang mangaon sa lamesa sa hari: matag bulan usa ka gobernador ang mohatag pagkaon. Gisiguro nila nga walay bisan usa nga makulangan. ²⁸Sila usab ang nagpadala sa mga sebada ug kumpay para sa mga kabayo ug sa mga mola sumala sa ilang gikinahanglan.

²⁹Gihatagan sa Diyos si Solomon sa kalantip sa salabotan ug kahibalo. Gihatagan usab siyag salabotan nga dili masukod sama sa balas sa kabaybayonan. ³⁰Labaw ang kaalam ni Solomon ug kahibalo kay sa tanang tawo sa tidlakan, ug sa tibuk Ehipto. ³¹Labaw ang iyang kaalam sa tanang tawo. Mas maalamon siya kay kang Etan nga Ezraita ug kang Heman, Kalkol ug Darda, mga anak ni Mahol. Ang iyang kabantog nabaniog sa tibuk kanasoran. ³²Nagmugna siya og 3,000 nga panulihon ug 1,005 ka awit. ³³Makaistorya siya bahin sa mga kahoy gikan sa Sedro sa Lebanon hangtod sa mga sagbot nga nagtubo sa paril. Makasulti usab siya mahitungod sa nga mananap ug mga langgam, sa mga mananap nga nagkamang ug sa mga isda.

³⁴Busa, nangabot ang daghang mga tawo gikan sa tanang nasod aron maminaw sa kaalam ni Solomon – mga sinugo sa tanang hari sa kalibotan nga nakabalita sa iyang kahibalo ug kaalam.

5^{*} Pagkadungog ni Hiram, hari sa Tiro, nga gihilogan nila si Solomon nga hari,

• 5.1 Maalamon ang iyang hukom, maalamon ang iyang pagdumala sa kayutaan, maalamon siya sa pagsulat ug mga panulihon,

mga awit, ug mga Salmo. Diha naggikan niya ang dugokan sa basahon sa Mga Panulihon. Sa ngadto-ngadto, bisag kinsay mosulat og ba-

puli sa iyang amahan, nagpa-dala dayon siya ug sinugo kay higala man siya ni David sa tanang panahon. ²Nagpadala usab si Solomon ug mensahe para kang Hiram: ³“Nakahibalo ka nga si David, akong amahan, wala makatukod og balay sa ngalan ni Yahweh nga iyang Diyos kay giatubang niya ang daghang kaaway nga naglibot ug nakiggubat kaniya. Si Yahweh ang mipabuntog kaniya sa tanang kaaway. ⁴Karon gihatagan ako ni Yahweh, akong Diyos, og kalinaw sa tanang lugar. Wala nay mga kaaway o katalagman nga makababag kanako. ⁵Busa, nangandoy ako pagtukod og balay sa ngalan ni Yahweh, akong Diyos, sumala sa gisulti niya kang David, akong amahan: ‘Ang imong anak nga ibutang sa imong trono sunod kanimo magpatukod og balay sa akong ngalan.’ ⁶Busa, mandoi ang imong mga sulugoon pagputol og mga sedro sa Lebanon alang kanako. Tabangan sila sa akong mga tawo. Ako kang bayran sa gitakda mong sweldo alang sa imong mga tawo. Sultihi lang ako sa kantidad. Nakahibalo ka man nga walay usa kanamo nga makaputol og mga troso sama sa taga Sidon.”

⁷Pagkahibalo ni Hiram sa gipadala nga mensahe ni Solomon, nalipay siya. Matud pa niya: “Dayegon si Yahweh karong adlaw paghatag kang David ug usa ka maalamong anak nga mangulo sa dako kaayong nasod.” ⁸Gipahatod ni Hiram kang Solomon kining mensahe: “Nadawat ko ang imong mensahe. Buhaton ko ang imong gusto mahitungod sa mga kahoy nga sedro ug sipres. ⁹Dad-on sa akong mga tawo ang mga troso gikan sa Lebanon. Anha sila mangagi sa dagat. Magbuhat kog mga gakit nga makahatod sa mga troso sa lugar nga imong magustohan ug didto ra sila kutob. Akong ipabungkag ang mga gakit. Ikaw na ang mopahakot sa mga troso gikan nianang dapita. Sa imong bahin, hatagi lang ako og pagkaon alang sa akong palasyo.” ¹⁰Gitagaan ni Hiram si Solomon sa tanang troso nga sedro ug sipres nga iyang gikinahanglan. ¹¹Ang gibayad ni Solomon kang Hiram 20,000 ka sako sa trigo alang sa pagkaon sa mga sakop sa palasyo ug

20,000 ka galon sa lana sa olibo. Gihimo kini ni Solomon kang Hiram tuig-tuig. ¹²ug gihatagan ni Yahweh og kaalam si Solomon sumala sa iyang gisaad. Busa nagkahiusa Si Solomon ug si Hiram. Nagbuhat silang duha og kasabotan sa kalinaw.

¹³Nagkuha si Solomon ug mga trabahanti nga 30,000 ka lalaki ug ¹⁴iyang gipaadto sa Lebanon sa tag 10,000 matag bulan. Sa ingon niini, ang matag usa kani-la makapuyog usa ka bulan sa Lebanon, duha sa ilang panimalay. Si Adoniram ang nagdumala sa pinugos nga trabaho. ¹⁵May 70,000 ka trabahanti si Solomon ug 80,000 ka tigsapsap sa bato didto sa bukid. ¹⁶Walay apil ang mga kapatasa ug sinaligan ni Solomon nga maoy nagdala sa trabaho. Mga 3,600 ka lalaki ang nagdumala sa trabaho. ¹⁷Sa sugo sa hari, nagsapsap silang mga dagko og mahalong bato alang sa pundasyon sa Balay ni Yahweh. ¹⁸Giputol og giandam sa mga trabahanti ni Solomon ug ni Hiram ug sa taga Gebal ang mga troso ug bato nga ipabarog sa Templo.

Gitukod ni Solomon ang Templo

6 ¹Gisugdan ni Solomon pagtukod ang Templo ni Yahweh sa ika 418 ka tuig human makagawas ang mga Israelita sa kayutaan sa Ehipto. Ika-upat ka tuig kini sa paghari ni Solomon sa Israel, sa bulan sa Ziv, ang ikaduhang bulan sa tuig. ²Ang Templo nga gipatukod ni Hari Solomon alang kang Yahweh may 60 ka siko nga kahalab-on, 20 nga gilapdon ug 30 nga gihabogon. ³May 20 ka siko ang kahalab-on sa ganghaan atubangan sa Santuwaryo ug ang gilapdon 20 ka siko usab. Ug may 10 ka siko ang gilapdon gikan sa atubangan sa templo. ⁴Nagpabuhat siyang mga bintana nga may rehas.

⁵Nagtukod usab siya og gambalay tupad sa mga paril nga naglibot sa Templo

sahon sa Kaalam, ila ning ipahinungod sa ngalan ni Solomon. Mao nga sa Biblia, ang Ecclesiastes, ang Awit ni Solomon, ang Kaalam, kining tanan ilang gipahinungod sa ngalan ni Solomon, bisag ang tinuod, gisulat ni sa ubang tawo.

Gihiusa ni Solomon ang tanang magsusulat sa iyang hawanan aron pagsulat ug paghipos sa kasaysayan sa Israel, nga ining panahona, nabulagbulag pa o gipasapasa pinaagi sa pulong. Panahon ni kanus-a nasulat ang labing karaan nga mga basahon sa Biblia. (Basaha ang pasiuna sa Genesis).

• **6.1** Ang unang gitukod ni Solomon mao ang Balay ni Yahweh, ang Templo sa Jerusalem, usa sa mga katingalahang buhat sa kaarang panahon.

Ang tolda sa Arka didto sa kamingawan sentro nga dapit sa ilang pagsimba, ang naandan nilang buhaton adtong mga langyaw pa sila. Apan sukad karon ang Templo nga susama sa mga templo sa mga Kananeo, sentro na sa katawhan nga nahimutang na pagpuyo uban sa ilang bag-ong kultura ug pagkinabuhi. Ang mga paghalad ug mga pangilin nga ilang gisaalog dako og kalambigitan sa Kananeo nga

ug naglikos sa Santuwaryo ug sa labing balaang dapit. Nagpabuhat siya og mga lawak sa palibot. ⁶Mga lima ka siko ang gilapdon sa unang andana, unom ang sa tungatunga ug pito ang sa ikatulo. Gawas sa paril sa Templo nagbuhat siya og tungtongan aron dili na kinahanglang ibutang ang mga sagbayan sa paril.

⁷Gitukod ang Templo gikan sa mga bato nga gitabas nang daan sa kubkoban. Busa, walay nadungog nga dukdok sa martilyo, o tunog sa bisan unsang himan nga puthaw samtang gitukod ang templo.

⁸Anaa sa tuong bahin sa templo ang agianan paingon sa silong. Usa ka hagdanan ang agianan paingon sa tunga-tungang bahin ug mao pod gikan sa tungatunga paingon sa ikatulo. ⁹Human matukod ni Solomon ang Templo, gitaod niya ang kisame sa mga sagbayan ug sa tabla nga sedro. ¹⁰Nagbuhat siyag mga lawak sa kilid sa tibuok palibot sa templo. Lima ka siko ang gihabugon sa kada usa nga nakadikit sa templo pinaagi sa sagbayang sedro.

¹¹Miingon si Yahweh kang Solomon: ¹²“Kon imong buhaton ang akong kabubut-on ug sundon ang akong mga balaod; kon imong tumanon ug subayon ang akong mga sugo, tumanon ko usab ang gisaad ko kang David, imong amahan, mahitungod niining temploha. ¹³Magpuyo ako kauban sa mga Israelita. Dili ko talikdan ang akong lungsod.”

mga pagsimba. Mipahaom ang Israel, ang ilang mga rituwal ug pagsimba – sa bag-onng ka-himtang ug sitwasyon.

Dili ang Diyos kondili, ang katawhan ang nagkinahanglan og Templo (basa sa 2 S 7:7).

– Anaaay kinasingsing nang tinguha pagpasidungog ni Yahweh pinaagi sa pagbuhat og labing nindot nga balay para niya. Mao nga ang Templo gitawag sa Biblia og *Ang Balay ni Yahweh*. Sa pikas bahin, buot sab ipakita sa katawhan ang ilang kauswagan ug mapagarbohan silang nakabatan og usa ka Templo nga makatupong sa ubang templo.

– Anaa sab ang tinguha sa butang nga nindot nga maoy makitang larawan sa Himaya sa dili makita nga Diyos. Alang sa mga Israelita, ang Templo sa Jerusalem maoy tungtongan sa dili makitang Templo, diin naa ang himaya ni Yahweh. Iya silang gidid-an paghimog bisag unsang larawan niya dinhi sa yuta, apan ang iyang balay mahimong adornohan sa bulawan ug sa mahalona nga mga kahoy.

– Sa kataposan, anaa sab ang ilang tinguha alang sa presensya sa Diyos aron pagpanalipod sa iyang katawhan. Bisag miingon si Yahweh nga wala siyay laing templo gawas sa tibuok uniberso (8:27), buot sab siya nga magubon taliwala sa iyang katawhan (Dt 12:5). Si Yahweh naa sa “iyang balaang pinuy-anan” (Jer 25:30), aron pagpanalipod sa iyang katawhan (Isa 31:5).

• ¹⁴Gitukod og gihuman ni Solomon ang Templo ni Yahweh. ¹⁵Gibungbongan niya og mga tabla nga sedro ang sulod gikan sa salog hangtod sa kisame. Pulos kahoy ang tibuok sulod. Mga tablang sipres ang salog. ¹⁶Naggahin si Solomon og 20 ka siko sa likod sa Templo nga pulos tablang sedro gikan sa salog hangtod sa kisame alang sa santuwaryo, ang labing Balaan nga Dapit. ¹⁷Kwarenta ka siko ang kahalab-on sa may atubangan sa Templo, ang Balaan nga Dapit. ¹⁸Sa tibuok sulod sa templo may mga kalbasa ug mga binukad nga bulak nga gikulit sa tabla nga sedro. Walay mga bato nga makita.

¹⁹Sa sulod na kaayo nga bahin giandan niya ang Labing Balaan nga Dapit nga butangan sa Arka sa Kasabotan sa Diyos; ²⁰Gawhaan ka siko ang kahalab-on, ang gilapdon og ang gihabogon. Giputos ang tibuok dapit og lunsay nga bulawan. Ang altar binuhat usab sa sedro pinutos og bulawan. ²¹Giputos ni Solomon sa lunsayng bulawan ang sulod sa templo

Sama ni Solomon, ang kristohanong kadagkoan og mga hari sa nangangay siglo, buot sab moadorno sa ilang mga simbahan pinaagig bulawan ug plata; maoy gitooohan nila nga ang balay sa Diyos ang himoong mas nindot pa kay sa ilang pinuy-anan. Angay silang respitohan kon mao ni ang ilang gitoohan; apan karon nasayod na ta nga ang luna sa Diyos gidumalahan sa sukdanan nga dili tawhanon. Ang mga templong mahalona ug puno sa dayandayan, sa kasagaran, dili makatabang pagdiskobre sa maayo ug mahigugmaong Diyos.

• 14. Ang labing sagrado nga dapit sa Templo mao ang lawak diin nahamutang ang Arka sa Kasabotan, uban ini naay papan nga bato, kalig-onan sa kasabotan ni Yahweh ug sa iyang katawhan. Sa dili pa moabot ining lawak, naay Balaang Dapit diin makita ang dinagkotan nga mga kandila ug mga insenso. Gipahimutang sab dinhi ang 12 ka pan nga gihalad matag semana (1 S 21:5). Padulong ining sagradong dapit molatas pa og usa ka agianan. Libot ining tanan naay lapad nga hawanan, diin magtapok ang katawhan aron mag-ampo.

Kining matanga sa gambalay sa lainlaing mga lawak paingon sa labing sagrado nga dapit, maoy sagad nga makita sa daghang karaan nga relihiyon. Nagpasabot ni nga ang

ug gibuhatang altar sa sulod sa may atubangan nga may kadena, nga giputos usab og bulawan.²² Giputos ni Solomon og bulawan ang sulod sa tibuk Templo, lakip ang altar sa sulod na kaayo nga bahin.

²³Sa sulod sa labing Balaang Dapit, nagpabuhat si Solomon og duha ka kerubin nga gikulit sa kahoy nga olibo, 10 ka siko ang gihabogon sa kada usa.²⁴ Lima ka siko ang kahalab-on sa kada pako sa kerubin. May 10 ka siko ang sulod gikan sa isigkatumoy sa mga pako.²⁵ Usa ra ang gidakon ug porma sa duha ka kerubin.²⁶ Tukma gayod nga 10 ka siko ang gihabogon sa kada usa.²⁷ Gibutang niya ang mga kerubin, binuklad ang mga pako, sa labing sulod nga bahin sa Templo. Nakadapat sa bungbong ang pako sa usa ug nakadapat usab sa pikas bungbong ang pako sa lain nga kerubin. Nagdapat sa tunga-tunga sa Templo ang laing pako sa duha ka kerubin.²⁸ ug giputos og bulawan ang mga kerubin.

²⁹Gipakulitan ni Solomon og mga kerubin, kahoy nga palma, ug mga binuklad nga bulak ang tanang paril, sa sulod og sa gawas, libot sa tibuk Balay³⁰ ug giputos usab og bulawan ang salog sa sulod ug sa Labing Balaang Dapit.

³¹Gibuhat ni Solomon ang mga pultahan sa Labing Balaang Dapit sa kahoyng olibo. Ikalima nga bahin sa pultahan ang marko ug mga poste.³² Gipakulitan niya ang duha ka pultahan nga olibo og mga kerubin, mga palmera, mga binukad nga bulak ug giputos og bulawan ang mga kerubin ug ang palmera.

³³Nagpabuhat sab siya og mga poste sa kahoyng olibo para sa pultahan sa Labing Balaang Dapit nga maoy ikaupat nga bahin.³⁴ Kahoy nga sipres ang duha ka pultahan. May duha ka palid ang kada pultahan, nga nag-akob ginamit ang mga bisagra.³⁵ Gikulitan usab kini og kerubin, mga palmera ug binuklad nga mga bulak ug giputos og bulawan nga hinayhinayng gipahimutang sa mga kinulit.

³⁶Gitukod niya ang hawanan sa sulod nga may tulo ka han-ay sa sinapsapang bato. Ang usa ka han-ay sa mga sedro silbing sagbayan.

³⁷Sa bulan sa Ziv sa ikaupat nga tuig, gipahimutang ang pundasyon sa Templo ni

Yahweh.³⁸ Ug sa bulan sa Bul, ikawalo nga bulan sa ikaonse nga tuig nga paghari ni Solomon, nahuman ang Templo ug ang tanang bahin niini sumala sa tibuk nga plano. Mikabat og pito ka tuig ang pagtukod sa balay.

Ang kaharian ug ang templo

7¹Gitukod usab ni Solomon ang kaugalingon niyang palasyo nga nahuman sulod sa 13 ka tuig.² Gitukod niya ang palasyo nga ginamit ang mga kahoy sa kalasangan sa Lebanon: 100 ka siko ang kahalab-on, 50 ang gilapdon, 30 ang gihabogon. Nagsukod kini sa upat ka laray sa mga haligi nga sedro. Ang sagbayan, sedro usab sama sa mga haligi³ ug may alkoba nga sedro nga gipatong sa 45 ka sagbayan, 15 kabuok ang kada laray nga nakatungtong sa mga haligi.⁴ May tulo ka laray sa bintana sa isigkapikas, magkatakdo ang kada usa.⁵ Kwadrado ang tanang pultahan ug bintana nga nagkatakdo.

⁶Ang sala sa mga haligi adunay 50 ka siko ang kahalab-on ug 30 ang gilapdon. Aduna kini hawanan sa atubangan nga may mga haligi ug atop-atop.⁷ Gihimo niya ang trono sa sedro gikan sa salog hangtod sa mga sagbayan. Ingon usab ang paghimo sa hukmanan diin himoon ang iyang paghukom.

⁸Ang palasyo nga iyang gipuy-an atua sa likod sa lawak hukmanan. Nagpatukod usab siyag sama niini nga palasyo para sa anak ni Paroon nga iyang asawa.

⁹Ang tibuk palasyo gibuhat sa mga pinili nga bato gikan sa sukaranan hangtod sa balisbisian, gikan sa gawas hangtod sa dakong hawan, mga tinabas nga bato sumala sa tagsa-tagsa ka sukod. Gitabas kining mga bato sa likod ug ang atubangan niini.

¹⁰Ang sukaranan hinimo sa dagko ug tag-as nga mahalong bato nga may 10 ka siko ang kahalab-on sa uban ug walo ka siko ang uban.¹¹ Sa ibabaw gibutang ang piniling mga kahoyng sedro nga tinabas sumala sa tagsa-tagsa ka sukod.¹² Ang dakong hawanan gilibotan og paril nga may tulo ka han-ay sa sinapsapang bato ug usa ka han-ay sa sagbayan nga sedro, sama sa hawanan sa sulod sa Templo ni Yahweh.

¹³Unya, gipakuha ni Hari Solomon gikan sa Tiro si Hiram,¹⁴ anak sa usa ka

tawo dili makaduol sa Diyos kon walay insaktong pangandam. Bisan pag naa si Yahweh taliwala sa iyang katawhan nagpabiliin pa gihapon siyang misteryo nga dili matugkad sa tawo.

Kining maong gambalay naghulagway sab sa tawo mismo, ang matuod nga Templo sa Diyos. Ania sulod nato ang labing sagradong

dapit diin naa ang Diyos. (Basaha sa Jn 14:23). Dihang giawhag ta ni Jesus sa pagampo sa Amahan sa lawak (Mt 6:6) wala ni magpasabot nga magampo ta sa usa ka himulag sa dapit, apan pangitaon nato siya sulod sa labing Sagrado nga Dapit sa atang kahiladman diin mabati nato ang Espiritu.

byuda sa tribu ni Neftali. Taga Tiro ang iyang amahan, artesano sa mga galamiton nga hinimo sa tumbaga. May kahanas siya ug daghan ang iyang nahibaloan sa tanang matang sa trabaho sa tumbaga. Giadtoan si Solomon ni Hiram ug gibuhat ang tanang buluhaton nga gigahin alang kaniya.

¹⁵ Naghulma siyag duha ka haligi sa tinunaw nga tumbaga nga parehog gidak-on: 18 ka siko ang gihabogon ug 12 ang iyang hawak. ¹⁶ Nagpabuhat usab siyag duha ka ulohan o kapitel hinimo sa tinunaw nga tumbaga alang sa mga haligi, lima ka siko ang gihabogon. ¹⁷ Nagpabuhat pa siya ug mga kutay sa sinalapid nga kadena alang sa kada ulohan, tag pito para kada usa, ¹⁸ ug duha ka laray sa mga kahoyng granada sa tumbaga usab nga gipalibot sa mga linala. ¹⁹ Ang mga ulohan sa haligi sa balkon kinurtihtag mga bulak nga liryo upat ka siko ang gidak-on. ²⁰ Ang ibabaw sa ulohan sa duha ka haligi, sa may kilid sa linala, gilibotan og 200 ka kahoyng granada sa duha ka laray.

²¹ Gitukod ni Hiram ang mga haligi sa bal-kon sa templo, ang usa sa tuo, nga gitawag og Yakin, ug ang usa sa wala, nga gitawag og Boaz. ²² Ug nahuman ang mga haligi diin ang mga tumoy niini sama sa bulak nga liryo ang mga kurte.

²³ Nagbuhat usab si Hiram ug dakong kawa nga gitawag og “Dagat”, 10 ka siko ang gilapdon gikan sa isigkatumoy. Lima ka siko ang gihabogon ug 30 ang iyang baba. ²⁴ Sa ubos, ang daplin gilibotan sa mga kalbasa nga gikorte, ang kada usa 10 ka siko ug nakaplastar sa duha ka laray nga gihulma uban sa Dagat. ²⁵ Nagtung-tong ang Dagat sa 12 ka tumbagang toro, ang tulo nag-atubang sa amihanan, tulo sa kasadpan, tulo sa habagatan ug tulo sa sidlakan. Nagpatong ang Dagat sa ilahang likod. Nagtalikod ang mga toro sa usag usa. ²⁶ Mga tulo ka pulgada ang gibag-on sa kawa, sama sa ngabil sa usa ka tasa ang daplin nga naporma sa bulak nga liryo ug kasudlag 10,000 ka galong tubig.

²⁷ Nagbuhat sab siya ug 10 ka patongang tumbaga. Ang kada usa may unom ka siko ang gitas-on, parehog gilapdon, upat ug tunga ka siko ang gihabogon. ²⁸ Ingon niini pagkabuhat ang patongan: nakaplastar ang palid nga tumbaga sa gitukod. ²⁹ Kada palid gikulitan og hulagway sa liyon, toro ug kerubin. Sa ibabaw ug sa ubos sa palid may koronang dayandayan nga gikulit sa porma sa mga bulak. ³⁰ Labaw sa tanan, ang kada patongan may upat ka kilid nga tumbaga. Tumbaga pod ang ehe. Gikan sa upat ka eskina may sangga nga tumbaga, ang butanganan sa hugasan. Sama sa korona ang hulma sa kilid nga gibutangan sa kada usa. ³¹ Nasang-

at kini labaw sa patongan og usa ka siko. Ang lungag sa korona lingin, 25 ka pulgada ang giladmon. Sa ibabaw sa patongan may mga kinulit nga mga kwadrado ang mga hulagway. ³² Ilalom sa haklap naa ang mga ligid. Ang mga ehe usa ra ka pyesa uban sa kada palid. Baynte singko ka pulgada ang gihabogon sa mga ligid nga ³³ sama sa mga ligid sa karwahe; ang mga ehe, maso, rayos, ug yantas gibuhat sa tinunaw nga tumbaga. ³⁴ May upat ka sanga sa upat ka eskina sa kada patongan.

³⁵ Sa ibabaw sa kada patongan may liog nga lingin, siyam ka pulgada ang giladmon. Dinhi makahaom ang ngabil sa hugasan. Ang liog, ang tukod ug ang ibabaw sa patongan usa lang ka pyesa nga ³⁶ may mga dibuho sa kerubin, liyon, kahoy nga palma ug may mga korona sa palibot. ³⁷ Giingon niini ang pagbuhat sa 10 ka patongan nga tumbaga. Usa ra ang pagkabuhat, usa ang sukod ug usa ang hulman.

³⁸ Nagbuhat usab si Hiram og 10 ka hugasan nga tumbaga. Ang kada usa kasudlan og 40 ka galon nga tubig, may upat ka siko ang gilapdon ug dunay hunawanan sa kada 10 ka patongan. ³⁹ Gibutang niya ang lima ka patongan sa habagatang bahin sa tulay; ang lima sa amihanan. Ang “Dagat” gibutang niya sa habagatang bahin sa templo.

⁴⁰ Nagbuhat usab si Hiram og mga kolon, pala ug hunawanan ug gihuman niya ang tanang gipabuhat ni Hari Solomon alang sa Templo ni Yahweh. ⁴¹ Atbang niini ang duha ka haligi, duha ka kawa nga ulohan sa haligi. Ang duha ka kutay nga gitapot sa duha ka kawa atua sa ibabaw sa haligi.

⁴² Upat ka gatos ka granada para sa duha ka linala; duha ka laray sa mga kahoyng granada para sa kada usa ka linala nga nagtaklob sa duha ka kawa sa ulohan. ⁴³ Napulo ka patongan, 10 ka hunawanan sa mga patongan. ⁴⁴ Ang “Dagat”, ug ang 12 ka toro sa ilalom sa dagat; ⁴⁵ ang mga kolon, pala og planggana; ang tanang galamiton sa Templo ni Yahweh gibuhat ni Hiram alang kang Hari Solomon, sa gipasinaw nga bronse. ⁴⁶ Gibubo kini sa hari sa kapatagan sa Jordan sa kayutaan tunga-tunga sa Sukot ug Sartan. ⁴⁷ Wala na tumbanga ni Solomon ang mga galamiton tungod sa kadaghan niini. Sa ato pa, ang timbang sa mga tumbaga wala mahibalo-i.

⁴⁸ Gibuhat ni Hari Solomon ang tanang kagamitan sa Templo ni Yahweh: ang altar nga bulawan, ang lamesa nga bulawan para sa mga pagkaon nga hinatag. ⁴⁹ Ang mga tungtonganan sa lampara binuhat sa lunsayng bulawan, lima sa tuo og lima sa wala atubangan sa labing halangdong mga

bulak; ang lampara, ug ang kimpit sa pabilo mga bulawan. ⁵⁰ Ang mga kopa, pangputol sa pabilo, planggana, sunoganan sa insenso, butangan sa kalayo lunsayng bulawan; mga bulawan ang bisagra sa mga pultahan sa labing sulod nga bahin sa Templo, ang Labing Balaan, ug ang pultahan sa Labing Balaan nga Dapit sa Templo.

⁵¹ Dihang natuman ang tanang butang nga gipabuhat ni Hari Solomon sa Balay ni Yahweh, gidala niya ang mga galamiton nga gihalad sa iyang amahan nga si David, ang plata, ang bulawan, ang mga sudlanan. Gipahimutang kini sa kahon nga tipiganan sa mga bahandi sa Templo ni Yahweh.

8¹ Gitigom ni Solomon sa iyang atubangan didto sa Jerusalem ang mga magulang sa Israel ug ang tanang pangulo sa mga tribu ug ang mga amahan sa mga pamilya nga Israelita. Dad-on sa ibabaw ang Arka sa Kasabotan ni Yahweh gikan sa Sion, ang lungsod ni David.

Ang Arka gihipos duol ni Hari Solomon

² Nagtigom ang tanang Israelita uban ni Hari Solomon sa panahon sa pyesta sa bulan sa Etanim, ang ika-pitong bulan. ³ Nangabot ang tanang katigulangan sa Israel. Giyayongan sa mga pari ang Arka ni Yahweh ⁴ nga gidala uban sa Toldang Tagboanan ug sa mga sagradong butang. Gidala ang Arka sa mga pari ug mga Levita. ⁵ Si Hari Solomon ug ang tibuok asembleya sa Israel nga nagtigom libot sa atubangan sa Arka naghalad ug mga karnero ug mga baka. Dili maihap ang ilang gidaghanon. ⁶ Gipahiluna sa mga pari ang Arka sa Kasabotan ni Yahweh sa iyang dapit sa altar sa Templo, ang Labing Balaang Dapit, ilalom sa mga pako sa kerubin. ⁷ Ug nabuklad ang

mga pako sa kerubin sa lugar sa Arka nga gilandongan sa iyang yayonganan.

⁸ Taas kaayo ang iyang kaptanan, mao nga nakita ang tumoy gikan sa Balaang Dapit atubangan sa santuwaryo sa sulod. Apan dili kini makitan sa gawas. Anaa pa kini hangtod karon. ⁹ Walay laing anaa sa Arka gawas sa duha ka papan nga bato nga gibutang ni Moises didto sa Horeb. Mao kini ang gisulatan sa kasabotan tali ni Yahweh ug sa mga Israelita sa iyang pagpagawas kanila sa kayutaan sa Ehipto. ¹⁰ Kon mogawas na ang mga pari sa Balaang Dapit mapuno sa gabon ang Templo ni Yahweh. ¹¹ Dili makapadayon ang mga pari sa ilang pag-insenso kay ang kahimayaan ni Yahweh nagpuno sa iyang Templo.

¹² Unya, misulti si Solomon: “Si Yahweh nag-ingon nga nagpuyo siya sa bagang gabon. ¹³ Gitukod ko karon alang kanimo ang usa ka magarbong Templo nga imong puy-an sa kahangtoran.”

¹⁴ Miatubang ang hari ug gipanalanginan ang tibuok pundok sa Israel nga nagtigom didto. ¹⁵ Miingon siya: “Dayegon si Yahweh ang Diyos sa Israel. Gituman niya pinaagi sa iyang kamot ang iyang gisaad kang David, akong amahan, dihang miingon siya: ¹⁶ ‘Sukad nga akong gipagawas sa Ehipto ang akong katawhang Israel, wala na ako magpili og syudad sa tanang tribu sa Israel nga tukoran sa akong Templo diin mopundo ang akong Ngalan. Apan karon akong gipili ang Jerusalem. Magpabilin didto ang akong Ngalan, ingon sa pagpili ko kang David nga magmando sa akong katawhang Israel.’ ¹⁷ Unya, nagplano si

• **8.2** Sa giinagurahan na ang templo, ilang nabati ang presensya sa Diyos pinaagi sa *panganod*. Diha sa Exodo mao kini ang makitang timaan sa presensya ni Yahweh sa Israel (Ex 14:19 ug 40:34). Sa ngadto-ngadto ang mga Israelita nagpadayong masaligon sa presensya sa Diyos nga nanalipod nila (Jer 7) gikan sa Jerusalem.

Paglabay sa panahon, daghang law-ayng mga butang ang nahitabo sa hawanan sa templo; nagtukod man gani silag mga alamponan sa mga diosdios ug naghimog sagradong pakighilawas sumala sa paganong tinooan (basaha sa 2 H 23:4-7). Apan wala giingon

didto nga gibiyaaan ni Yahweh ang Sagradong Dapit, diin nagpabilin siyang maunongon sa Kasabotan.

Diha na sa kaulahiang mga tuig sa Gingharian, kanus-a ang propetang si Ezekiel nakakitag panan-awon nga ang panganod mibiya sa Templo: nagpasabot nga si Yahweh nag-ubanan na sa iyang katawhan nga gibihag sa Babilonia (Ez 9:3).

Sa ulahi pa gayod nga panahon, ang apostol nga si Juan nakakita ining panganod didto sa langitnong templo (Reb 15:8), human niya makita ibabaw ni Jesus sa pagkausab sa iyang panagway.

David, akong amahan, pagtukod og Templo alang sa Ngalan ni Yahweh, ang Diyos sa Israel. ¹⁸ Apan miingon si Yahweh kang David akong amahan: 'Nindot ang imong plano pagpabarog og templo alang sa akong Ngalan. Maayo kining hunahunaa. ¹⁹ Apan dili ikaw kon dili ang anak mo nga kaugalingong dugo ug unod ang motukod og Templo alang sa akong Ngalan.

²⁰ Gituman ni Yahweh ang iyang pulong kay mipuli ako kang David, akong amahan. Karon naglingkod ako sa trono sa Israel sama sa gisaad ni Yahweh. Busa, akong gipabarog ang maong Templo alang sa Ngalan ni Yahweh ang Diyos sa Israel. ²¹ Adunay dapit didto nga akong gipahimo alang sa Arka nga gisudlan sa kasabotan ni Yahweh tali niya ug sa atong katigulangan nga iyang gipagawas sa yuta sa Ehipto.'

Nag-ampo si Solomon

• ²² Nagtindog si Solomon sa alampoaan ni Yahweh atubangan sa tibukok pundok sa mga Israelita. Ug gibayaw niya sa langit ang iyang kamot. ²³ Unya, miingon siya: "O Yahweh, ang Diyos sa Israel, walay laing Diyos nga sama kanimo sa langit o sa ibabaw niini, sa yuta o sa ubos ini. Gituman mo ang kasabotan sa gugma alang sa imong alagad nga naglakaw subay sa imong pamaagi sa tibukok nilang kasingkasing. ²⁴ Imong gisaad kining adlawa sa alagad nimo nga si David, akong amahan. Karong adlawa imo kining gituman. ²⁵ Karon, O Yahweh nga Diyos sa Israel, tumana ang lain mong saad kang David sa pag-ingon: "Dili kawad-an og usa gikan sa imong banay ang trono sa Israel kon ang imong anak magmatngon pag-alagad ka-

nako ingon sa imong gihimo." ²⁶ Busa, O Diyos sa Israel, matuman unta ang imong pulong kang David, akong amahan.

²⁷ Apan tinuod ba gayod nga mopuyo ang Diyos uban sa iyang katawhan dinhi sa yuta? Kon dili paigo kanimo ang mga langit o ang kahitas-ang langit, unsa pa kaha kining templo nga akong gitukod? ²⁸ Patalinghogi ang pag-ampo sa imong alagad, O Yahweh nga akong Diyos! Pamatia ang mga pangamuyo ug pangaliya sa imong alagad diha sa imong atubangan karong adlawa. ²⁹ Bantayi kining Temploha, kay matud pa nimo: 'Dinhi magpabilin ang akong Ngalan.' Dungga ang pag-ampo sa imong alagad niining dapita.

• ³⁰ Pamatia ang pangilaba sa imong alagad ug sa imong katawhang Israel kon mag-ampo na sila nga mag-atubang sa maong dapit. Paminawa kami gikan sa imong pinuy-anan sa langit. Unya, kon imo na kaming madinggan, pasayloa kami.

³¹ Kon adunay gikiha og sala sa iyang isigkatawo unya, manumpa sa alampoaan niining templo, ³² pamatia siya gikan sa langit ug ipakita ang katarongan. Silotan ang nakasala, tubagong niya ang iyang nabuhat nga kasal-anan. Apan dili pakasad-on ang tarong, hinunoa gantihan siya sa iyang kaayo.

³³ Kon lupigon sa kaaway ang

• ²². *Gituman ni Yahweh ang iyang pulong* (b. 20 ug 25).

Duha ka saad ang nadawat ni David. Ang una, mao nga ang iyang anak magpatukod og Templo; ang ikaduha nga ang iyang mga kaliwat maglingkod sa trono sa Israel.

Angay dinhing matngonan nga ang Diyos, isip ang dili makita nga Diyos ug Magbubuhat sa Uniberso, nagtinguha nga mahamutang sa usa ka dapit didto sa Jerusalem ug mag-uban sa piho nga katawhan sa mga kaliwat ni David. Ang makita karon nga sentro sa presensya sa Diyos mao ang Simbahan. Ang Gingharian sa Diyos nagdalag malukpanon nga kinaiya, apan ang Simbahan isip institusyon nakipagrelasyon ni Cristo pinaagi mga obispo ug Santo Papa.

• ³⁰. Human nakahangyo alang sa iyang sumusunod, si Solomon mihangyo alang sa iyang katawhan. Aniyay pipila ka punto nga angay lantawon:

Dili pakasad-on ... (b. 32). Kining unang pangamuyo nagsubay sa panghunahuna adtong panahona (basaha sa Num 5:11). Kon dili molutaw ang kamatuoran sa usa ka balaod,

kinahanglang manumpa ang sinumbong nga wala siyay sala ug andam nga modawat sa bisag unsang silot sa Diyos kon siya namakak. Maoy gitoohan sa mga tawo nga silotan gyod sa Diyos ang bakakon.

Kon natak-opan ... (b. 35). Ang pag-ampo alang ra sa makasasala nga nasayod sa kaugalingon nilang gibuhat. Nalisang sila nga silotan sa Diyos, apan nagto sab nga ang Diyos mopasaylo. Nagto sila nga ang Diyos dili malukmay pinaagi sa mga ritwal ug mga pag-ampo apan pinaagi sa paghinulsol.

... mahadlok sila nimo ... (b. 40). Diha sa Biblia, ang *kahadlok* sa Diyos nagpasabot sa ilang dakong pagtamod ug pagtahod sa Diyos. Apan tinuod sab nga sa maong panahon, wala pa nila masabti ang hingpit nga pagsimba "diha sa espiritu ug kamatuoran" (Jn 4:24); mao nga nahadlok ang katawhan sa Diyos, sa iyang mga silot.

Sa samang paagi ... (b. 41). Kining pag-ampo alang na kaayo nga nasulat, sa panahon na kanus-a ang misyonaryong paningkamot sa mga Judio nakakabig og daghang pagano sa ilang pagto.

imong katawhan nga Israel tungod sa ilang pagpakasala batok kanimo, apan unya mobalik sila, angkonon nila ang sala, mag-ampo ug mangali-yupo kanimo niining Temploha, ³⁴ pamatia sa kahitas-an ug pasayloa ang sala sa imong katawhang Israel. Ibalik sila sa yuta nga imong gihatag sa ilang katigulangan.

³⁵ Kon natak-opan ang langit ug dili moulan kay nakasala sila batok kanimo, apan unya, nag-ampo sila niining dapita, angkonon nila ang kasal-anan ug biyan kay imo silang gipaantos, ³⁶ paminaw gikan sa langit ug pasayloa ang sala sa imong mga alagad, ang katawhan sa Israel. Tudloi sila sa maayong dalan nga ilang subayon. Pabunoki sa ulan ang yuta, ang kabilin nga imong gihatag sa imong katawhan.

³⁷ Kon adunay gutom sa yuta, sakit, dangan sa trigo, dulon o mga ulod nga dagko; kon sulongon sila sa mga kaaway sa bisan asang dapit sa syudad, o modagsang kanila ang bisan unsang sakit o pesti; ³⁸ bisan unsang pangali-yupoa sa mga Israelita nga nagpakit-tag kinasingkasing nga pagbasol sa ilang mga sala ug nag-isa sa ilang kamot paingon niining maong Temploha, ³⁹ patalinghogi sila gikan sa imong puloy-anan sa langit ug pasayloa. Lihok ug ihatag sa tagsa-tagsa ang angayan sa ilang binuhatan. Nasayod ka sa ilang kasingkasing (ikaw ray nahibalo unsay anaa sa kasingkasing sa tawo). ⁴⁰ Sa ingon mahadlok sila kanimo sa tibuk panahon nga nagpuyo sila sa yuta nga imong gihatag sa among kagikanaan.

⁴¹ Sa samang paagi kon ang langyaw nga dili gikan sa imong katawhang Israel, moanhi gikan sa halayong nasod tungod sa imong Ngalan, ⁴² (kay nadungog gayod nila ang bantogan mong Ngalan, ang kusganon mong kamot ug ang gituyhad mong mga bukton) ug mag-ampo niining maong Templo, ⁴³ paminawa siya gi-

kan sa pinuy-anan mo sa langit, ug buhata ang gipangayo kanimo sa langyaw. Sa ingon mailhan sa tanang syudad sa kayutaan ang imong Ngalan. Makasalig sila kanimo sama sa imong katawhang Israel. Ug ilang maysayran nga ania niining Temploha nga akong gipabarog ang imong Ngalan.

⁴⁴ Kon makiggubat ang imong katawhan sa ilang kaaway bisag asa nimo sila ipadala ug nag-ampo sila kang Yahweh pautang sa syudad nga imong gipili ug sa Templo nga giugbok alang sa imong Ngalan, ⁴⁵ pamatia sa langit ang ilang pag-ampo ug pangaliya. Panalipi ang ilang kawasa.

⁴⁶ Kon makasala sila kanimo kay wala may tawo nga dili makasala, masuko ka kanila ug itugyan mo sila sa ilang kaaway, duol man siya o layo; ⁴⁷ kon mausab ang ilang kasingkasing ug magbasol sa yuta diin sila nabihag ug moingon: “Nakasala kami ug nakahimog sayop ug kadaotan;” ⁴⁸ Kon kinasingkasing ug sa tibuk nilang kalag magbasol sila samtang anaa pa sa yuta sa kaaway nga nagbihag kanila ug mag-ampo kanimo paatubang sa yuta nga imong gihatag sa ilang kagikanaan, sa syudad nga imong gipili ug sa Templo nga akong gitukod alang sa imong Ngalan, ⁴⁹ patalinghogi sa gingharian nimo sa langit ang ilang pag-ampo ug pangamuyo. Panalipi ang ilang kawasa. ⁵⁰ Pasayloa ang imong katawhan nga nakasala batok kanimo, ang tanan nilang kasal-anan. Himoa nga kaloy-an sila sa nagbihag kanila. ⁵¹ (Imo silang katawhan – ang imong kaliwat nga imong gipagawas sa Ehipto, taliwala sa tunawanag puthaw.)

⁵² Tan-awa ang pangaliyupo sa imong alagad nga Israel. Paminawa sila sa ilang pagsangpit kanimo. ⁵³ Gilain mo sila sa tanang nasod sa kalibotan aron mahimo nga imong kaliwat. Mao kini ang imong giingon kang Moises, imong alagad, pagpagawas mo sa among kagikanaan sa Ehipto, O Yahweh ang Ginool!”

⁵⁴ Pagkahuman ni Solomon sa tanan niyang pag-ampo ug pangaliya kang Yahweh, mitindog siya sa alampoman ni Yahweh, diin nagluhod siya nga gibayaw sa langit ang iyang kamot. ⁵⁵ Samtang nagbarog iyang gipanalanginan sa kusog nga tingog ang panagtigom sa Israel sa pagingon: ⁵⁶ “Dayegon si Yahweh nga naghatag og pahulay sa iyang katawhang Israel. Kay iyang gisaad nga walay usa ka pulong nga wala matuman sa tanan niyang gipasalig ug gisaad kang Moises, iyang alagad. ⁵⁷ Magauban unta kanato si Yahweh atong Diyos, ingon sa pag-uban niya sa atong

kagikanan. Dili unta kita niya pasagdan ug talikdan. ⁵⁸ Madani unta ngadto kaniya ang atong kasingkasing aron makalakaw kita sa iyang dalan ug makatuman sa tanan niyang mga sugo, pagtulon-an ug mga balaod nga gipasunod niya sa atong kagikanan. ⁵⁹ Ang akong mga pag-ampo magpabilin unta adlaw gabii kang Yahweh, atong Diyos. Ihatag unta niya sa katawhang Israel ang angayng pagtagad adlaw adlaw pinasikad sa katarongan. ⁶⁰ Sa ingon masayong ang tanang katawhan sa kalibotan nga si Yahweh, Diyos ug walay lain. ⁶¹ Busa, pagmatinud-anon kamo sa tibuk kasingkasing ni Yahweh, atong Diyos. Sunda ang iyang Balaod, ug tumana ang iyang mga sugo sama sa gibuhath ninyo karon.”

⁶² Unya, maghalad og mga gasa atubangan ni Yahweh ang hari ug ang tibuk Israel nga iyang kauban ⁶³ ug naghimo si Solomon og mga halad sa kalinaw ni Yahweh: 22,000 ka baka ug 120,000 ka karnero. Sa ingon, gikonsagrahan sa hari sa tanang Israelita ang Templo ni Yahweh. ⁶⁴ Nianang adlaw, gikonsagrahan sa hari ang sulod sa patyo atubangan ni Yahweh diin gihimo ang mga halad-sinunog, mga halad-pagkaon ug ang tambok sa mga halad sa kalinaw. Ang alampoonan nga bronse atubangan sa Diyos dili paigo nga butangan sa mga halad-sinunog, mga liso ug tambok sa mga halad sa kalinaw.

⁶⁵ Gisaulog ni Solomon ang maong pangilin niyang panahona uban sa tibuk Israel. Labihan kadako ang tigom: sukad sa baba sa Hamat hangtod sa sapa sa Ehipto. Pito ka adlaw silang nagsaulog ni Yahweh, atong Diyos. Nangaon sila ug nanginom. ⁶⁶ Sa ikawalo, gipapauli ni Solomon ang katawhan.

Gipanalanginan sila sa hari ug mipauli nga nagsaulog. Malipayon ang ilang kasingkasing tungod sa kaayohan nga gibuhath ni Yahweh kang David, iyang alagad, ug sa iyang katawhang Israel.

Mga gimbuhaton ni Solomon

9 ¹ Pagkahumag tukod ni Solomon sa Templo ni Yahweh ingon man sa palasyo sa hari ug sa tanan niyang gustong ipabuhath, ² sa ikaduhang higayon nagpakita kaniya si Yahweh sama sa iyang pagpakita sa Gibeon. ³ Ug miingon si Yahweh: “Nandungog ko ang imong pag-ampo ug panggilaba sa akong atubangan. Gikonsagrahan ko kining Templo nga imong gitukod nga gipahimutangan ko sa akong Ngalan hangtod sa kahangtoran. Anaa kanunay ang akong mata ug ang akong kasingkasing. ⁴ Sa imong bahin kon imo akong alagaran sa kinasingkasing ug sa minatarong sama ni David nga imong amahan, ug himoon

mo ang tanan kong isugo kanimo, kon tumanon mo ang akong mga balaod, ⁵ akong itukod ang harianon mong trono hangtod sa hangtod ingon sa gisaad ko kang David nga imong amahan sa pag-ingon: “Dili mawad-an og lalaki nga molingkod sa tro- no sa Israel.”

⁶ Apan kong ikaw ug ang imong mga anak magpalayo kanako; kon dili ninyo tumanon ang akong mga sugo ug pagtulon-an nga gipasunod ko kaninyo karon; kon mopahawa ka aron pag-alagad sa ubang dios ug magsimba kanila, ⁷ tunawon ko ang Israel ibabaw sa yuta nga gihatag ko kanila. Akong isalikway ang Templo nga gikonsagrahan ko alang sa akong Ngalan. Bugalbugalan ug panamastamason ang Israel sa tanang kanasoran. ⁸ Mahibulong ug mobiyabiay ang tanan nga makakita sa templo nga mahimong bugdo sa mga bato. Mangingon sila, ‘Nganong sama niini ang gibuhath ni Yahweh niingon yutaa ug Temploha?’ ⁹ Unya, motubag ang mga tawo: ‘Kay ilang gitalikdan si Yahweh ang ilang Diyos nga nagpagawas sa ilang kagikanan sa Ehipto, ug gisunod ang ubang dios nga gisimba nila ug gialagaran, gihan-ok ni Yahweh kanila ang tanang kadaot.”

¹⁰ Kahuman sa 20 ka tuig nga nianang panahona, duha ka balay ang iyang gitukod: ang Balay ni Yahweh ug ang hari-anong palasyo sa hari, ¹¹ gihatagan ni Solomon si Hiram og 20 ka syudad sa Galilea. ¹² Apan pagbiya ni Hiram sa Tiro aron moduaw sa mga syudad nga gihatag kaniya ni Solomon, wala siya mahimuot. ¹³ Miingon siya: “Unsang klasehang sa syudad ang gihatag mo kanako, akong igsoon?” Gitawag kining mga yutaa og yuta sa mga Kabul hangtod niingon panahona. ¹⁴ Bisan pa niini nagpadala gihapon si Hiram og 120 ka baratang bulawan.

¹⁵ Ania ang taho sa pinugos nga trabaho nga gisugo ni Hari Solomon aron matukod ang Templo ni Yahweh ug ang kaugalingon niyang palasyo, ang mga terasa, ang paril sa Jerusalem, ang mga syudad sa Hasor, Megido ug Gezer. ¹⁶ (Gisulong ug gibihag ni Paraon, hari sa Ehipto, ang Gezer, gisunog ug gipamatay ang mga Kananeo nga didto nagpuyo. Unya, gihatag niya ang syudad nga bayad sa kaminyoon sa iyang anak, ang asawa ni Solomon.) ¹⁷ Busa, gibangon ni Solomon ang Gezer, ang ubos nga dapit sa Bet-Horon, ¹⁸ ang Baalat ug ang Tamar sa disyerto sa yuta sa Juda, ¹⁹ ang tanang syudad baligyaanan ni Solomon, ang syudad alang sa mga karwahe ug mga mangangabayo, ingon man ang tanang gustong ipabarog ni Solomon sa Jerusalem, sa Lebanon ug sa tibuk yuta nga iyang nangkon.

²⁰ Ang tanang nahibilin sa mga Amoreo, Heteo, Perezee, Heveo, ug Hebuseo nga dili mga Israelita – ²¹ ang tanan gipabuhat ni Solomon sa pinugos nga trabaho. Nagpabilin ni hangtod ining mga adlawa. ²² Apan walay gihimong ulipon si Solomon sa mga Israelita. Sila ang iyang mga manggugubat, mga opisyal ug mga pangulo, mga kapitan-pangulo sa iyang mga karwahe ug mga mangangabayo.

²³ Lima ka gatos ug singkwenta ang mga kapatang nga gitugyanan ni Solomon sa mga mamumuo. Sila ang nagdumala sa mga trabahanti. ²⁴ Paggawas sa anak ni Paroon sa syudad ni David paingon sa kaugalingong palasyo nga gitukod ni Solomon, anha pa tukora ni Solomon ang mga terasa.

²⁵ Pagkahuman tukura ang Templo, tulo ka beses sa usa ka tuig naghimo si Solomon ug mga halad-sinunog ug mga halad sa maayong panagdait sa alampoonan nga gihimo niya alang kang Yahweh. Ug nagsunog siya sa insenso atubangan ni Yahweh. ²⁶ Naghimo si Hari Solomon ug mga bapor sa Ezion-Geber nga duol sa Elat sa baybayon sa Pulang Dagat sa yuta sa Edom. ²⁷ Unya, gipadala ni Hiram sa mga bapor ang iyang mga mananakay sa bapor uban sa mga tawo ni Solomon. ²⁸ Naglayag sila paingon sa Ofir ug nagdalag 420 ka baretang bulawan nga ilang gidala kang Hari Solomon.

Miduaw kang Solomon ang rayna sa Seba

10^{*} ¹ Nakadungog ang rayna sa Seba sa kabantogan ni Solomon. Busa, miadto siya aron sulayan ug bug-at nga mga pangutana si Solomon. ² Miabot siya sa Jerusalem lakip ang daghang kauban. Duna

siyay mga kabayo nga gikargahan og mga panakot, daghang bulawan ug mga mahalong bato. Pagtabo na sila ni Solomon iyang gisulti ang tanan niyang hunahuna. ³ Ug gitubag ni Solomon ang tanan niyang pangutana. Walay usa nga wala mapasabot sa hari kaniya. ⁴ Pagkakita sa rayna sa Seba sa kalantip sa salabotan ni Solomon, sa palasyo nga iyang gitukod, ⁵ sa mga pagkaon sa kan-anan, sa gipuy-an sa mga opisyal, sa pag-asi-kaso sa mga alagad ug sa gisul-ob sa mga tig-andam sa ilimnon ingon man ang halad-sinunog nga gihimo sa hari sa Templo ni Yahweh, hapit dili siya makaginghawa.

⁶ Miingon siya sa hari: “Tinuod diay ang nabalitaan ko sa akong kayutaan mahitungod kanimo ug sa imong kabantog. ⁷ Apan wala ako motoo sa mga balita hangtod nga nakaabot ako dinhi ug nakita ko na gayod ang tanan sa akong mata. Wala ra sa katunga ang akong nahibaloan. Labaw pa kay sa akong nabalitaan ang imong ka-maalamon ug kaadunahan.

⁸ Bulahan ang imong mga ginsakopan! Bulahan ang mga alagad nga kanunayang anaa sa imong atubangan ug makapamati sa imong kahibalo. ⁹ Dayegon si Yahweh nga imong Diyos nga nahimuot ug nagpalingkod kanimo sa trono sa Israel! Tungod sa wa-

• **10.1** Misulod og negosyo si Solomon. Nakaangkon siyag mga barko nga taga Tarsis alang sa layo nga panaw aron pagkuhag mga bulawan ug pahumot gikan sa Africa. Nagbaligya siyag mga Ehiptohanong karwahe sa mga Heteo sa Amihan ug mga kabayong Heteo sa mga Ehiptohanon. Ang iyang kabantog sa kaalam ug kabahandianon miabot sa Rayna sa Seba sa amihanang Africa.

Sa pagkatinuod ang Israel gamay kaayong nasod nga gitaliwad-an sa duha ka dagkong Imperyo sa Ehipto ug Babilonia. Nahitabo lang nga sa panahon ni David ug Solomon, kining duha, malinawon ug nakatulog. Hinungdan nga naghunahuna ang Israel nga sila ang nag-una nga nasod sa kalibotan ug ilang gitan-aw si Solomon isip labing banggiitan nga hari sa tanang panahon.

Nakadungog ang... (b. 1). Wala hatagig dakong gibug-aton sa Biblia ang mahitungod sa

pagnegosyong bahin sa maong pagduaw nga ulahi nang gihisgotan sa mga tudling 10 ug 13.

Ang panagtagbo ni Solomon uban sa Rayna sa Seba nahimong makasaysayong talanawon:

– Ang maalamong Solomon ug ang iyang katawhan nakadiskobre sa bahandi ug mga produkto sa ubang nasod. “Wala ra sa katunga ang akong nahibaloan!” Kining pagbinayloay nakatabang sa mga Israelita sa mas lapad nga panglantaw sa tinoohan. Si Yahweh dili lang diay Diyos sa gamayng nasod, hari siya sa tibuk kalibotan.

– Ang Rayna sa Seba, bahandianong babaye, apan wala siyay katagbawan. Walay hisgot dinhi bahin sa iyang bana. Nadani siya sa balaanong kaalam nga gipakita sa hari, “Ang Pinangga ni Yahweh” (2 S 12:29). Gihinumdoman ni Jesus kining pagduaw sa Mt 12:42.

lay kataposan sa paghigugma ni Yahweh sa Israel, gihimo ka niyang hari aron ihatag ang katarongan ug hustiya.

¹⁰ Gihatagan niya ang hari og 120 ka baretang bulawan og daghang mga bato nga mahalon. Wala nay sama kadaghan sa mga panakot ang nadala, sama sa gihatag sa rayna sa Seba kang Hari Solomon.

¹¹ Labot pa niining tanan, ang mga bapor ni Hiram nga nagdalag bulawangan sa Ofir, nagdala usab og mga pahumot ug batong mahalon. ¹² Gigamit sa hari ang mga kahoyng humot nga mga balustre sa Templo ni Yahweh ug sa palasyo sa hari. Kini usab ang gigamit paghimo sa mga lira ug alpa sa mag-aawit. Wala nay nakita nga sama sa kadaghanon sa mga kahoyng humot gikan kaniadto hangtod karong panahona.

¹³ Gihatagan usab ni Hari Solomon ang rayna sa Seba sa tanang nagustohan niini ug sa iya nang gipakita nga kaayo. Mipauli ang rayna sa iyang yuta uban sa iyang mga tawo.

¹⁴ Unom ka gatos ug saysentay says ka baretang bulawan ang gidawat ni Solomon tuigtuig. ¹⁵ Walay labot niini ang mga buhis sa mga negosyanti, ug sa tanang hari sa Arabia ug sa mga gobernador sa kayutaan. ¹⁶ Nagbuhat si Solomon og 200 ka dagkong taming sinalsal sa tulo ug tunga ka kilong bulawan ang matag usa. ¹⁷ Nagpahimo siyag 300 ka gagmayng taming nga gisalsal sa bulawan, tagsa ka kilog tunga ang matag usa. Gibutang sa hari kining tanan sa Palasyo sa Lasang sa Lebanon. ¹⁸ Nagpahimo ang hari og dakong trono nga garing ug giputos sa pinong bulawan. ¹⁹ Adunay unom ka ang-ang ang trono;

gilingin ang iyang luyo. Ang lingkoranan sa matag kilid adunay mga patonganan sa bukton. Sa matag usa ka kilid niini may duha ka liyon nga nagtingod. ²⁰ May 12 ka liyon sa unom ka ang-ang. Wala pay sama niini nga nabuhat sa bisan asang gingharian. ²¹ Hinimo sa bulawan ang tanang kopa ug imnanan ni Hari Solomon. Hinimo usab sa bulawan ang tanang kagamitan sa palasyo sa Lasang sa Lebanon. Walay gi-himo sa plata kay baleg wala kini sa panahon ni Solomon.

²² Ang hari adunay armada sa mga bapor sa Tarsis uban sa mga armada ni Hiram. Matag tulo ka tuig ang maong armada magdala og bulawan, plata, garing, mga unggoy ug pabo.

• ²³ Numero uno sa kaadunahan ug sa kaalam si Hari Solomon. ²⁴ Busa, nangandoy ang tibuok kalibotan nga makighimamat kang Solomon aron ilang mabati ang kalantip sa salabotan nga gihatag sa Diyos kaniya. ²⁵ Matag tuig ang tagsa-tagsa magdala kaniyang mga gasa, mga butang nga hinimo sa plata ug bulawan, mga sapot, mira ug panakot, kabayo ug mula.

²⁶ Gitigong ni Solomon ang mga karwahe ug 12,000 nga mga kabayo nga iyang gibutang sa mga syudad sa karwahe ug sa Jerusalem uban kaniya. ²⁷ Alang sa hari, sama lang sa bato ang plata sa Jerusalem, ug ang sedro ingon kadaghan sa sikamoro sa pagtag. ²⁸ Gikan sa Cilicia ang mga kabayo ni Solomon nga iyang gipalit sa mga magpapatigayon sa hari sa Cilicia. ²⁹ Nakuha niya gikan didto ang karwahe sa kantidad nga 600 ka salapi nga plata ug mga kabayo, sa kantidad nga 150. Gipamaligya nila kiini sa tanang hari sa mga Heteo ug Aram.

• ²³. Sa mubong panahon, nangangha ang mga Israelita sa bahandi ni Solomon ug sa kadaghan sa mga karwahe ug mga kabayo sa iyang kasundalohan. Human sa kapid-an ka siglo, nagmata sila ug nakaamgo nga gamay lang ang natabang sa gahom ug bahandi ni Solomon kanila ug unsa kadako diay ang nagasto sa ilang nasod. Ang politikanhong dungog ug ang dagkong proyekto mitukmod ni Solomon pagpugos ug pagpwersa paggamit sa kusog-pamuo sa katawhan. Mao ni ang usa ka kahinungdan nga sa wala na si Solomon, ang Gingharian nabahin sa duha. Gumikan ini,

wala ug dili na sila mapasigarbohan paghandom sa iyang gingharian ug mas dako na ang ilang pagtamod alang sa hustiya.

Ang matoohon nga nagtinguha sa tinuod nga kauswagan sa nasod, dili unta malingla sa pag-angkon sa gahom ug kabantog. Sa kanunay ang simbahan nanghimaraot anang sobrang gasto alang sa katuyoang pangmilitar o aron lang ang nasod mahimong bantogan ug inila. Nasayod ta nga sa kalibotan karon, ang giwaldas nga salapi alang sa gubat, igo na kaayong makapalambo sa industriya sa tanang kanasoran sa tibuok kalibotan.

Ang mga asawa ni Solomon

11¹ Gawas sa anak ni Paraon, nahigugma usab si Solomon sa mga babayeng langyaw: mga Moabita, Edomita, Sidonia, ug Hetea; ² mga babaye gikan sa mga nasod nga giingon ni Yahweh sa mga Israelita: “Ayaw kamog pangasawa kanila ni sila mangasawa kaninyo kay danihon nila ang inyong kasingkasing pag-ampo sa ilang dios.” Apan nakig-uban-uban ug nahigugma si Solomon niining mga nasora. ³ Nangasawa siya sa 700 ka prinsesa ug 300 ka asawang puyopuyo nga nakapanag-iya sa kasingkasing sa hari.

⁴ Sa natigulang na si Solomon, gidani sa iyang mga asawa ang iyang kasingkasing pagsunod sa ubang dios. Dili sama kalig-on ang iyang kasingkasing sa kasingkasing ni David, iyang amahan, sa gugma niya kang Yahweh nga iyang Diyos. ⁵ Nag-alagad siya kang Astarte, ang diosa sa mga Sidonio ug kang Milkom nga diosdios sa mga Amonita. ⁶ Gibuhat ni Solomon ang daotan sa panan-aw ni Yahweh. Dili kinasingkasing ang iyang pagsunod sa Diyos, dili sama ni David nga iyang amahan. ⁷ Nagtukod si Solomon ug altar alang kang Kemos,

ang diosdios sa Moab sa bukid sa silangan sa Jerusalem, ug kang Milkom, ang diosdios sa mga Amonita. ⁸ Ingon niini ang iyang gibuhat alang sa mga asawang langyaw nga nagsunog og insenso, nagsakripisyo alang sa ilang dios.

⁹ Nasuko si Yahweh kang Solomon kay gipahilayo niya ang iyang kasingkasing kang Yahweh nga Diyos sa Israel nga sa duha ka higayon nagpakita kaniya ug ¹⁰ giingnan siya nga dili magsunod sa ubang diyos. Apan wala siya maminaw sa gisugo ni Yahweh. ¹¹ Busa, miingon ang Diyos kang Solomon: “Kay imo man kining gibuhat ug wala ka mosunod sa akong mga sugo ug pagtulon-an, bawion ko ang imong gingharian ug akong ihatag sa imong alagad. ¹² Tungod ug alang kang David, imong amahan, dili ko kini buhaton karon sa imong panahon kon dili, sa panahon sa imong anak. ¹³ Apan dili ko kuhaon kaniya ang ti-buok gingharian. Akong ibilin ang usa ka tribu alang kaniya tungod ug alang kang David nga akong alagad ug sa Jerusalem nga akong gipili.”

Ang mga kaaway ni Solomon

¹⁴ Gipatungaha ni Yahweh ang usa ka kaaway ni Solomon, si Hadad, ang Edomita

• **11.1** Ang Biblia wala magsaway sa naghinobrang asawa ni Solomon. Niadtong panahona, ang daghang asawa nagtimailhan sa kaadunahan sa tawo. Gisaway hinuon siya tungod sa pagpangasawag mga pagano. Gipadaghan niya ang langyaw niyang mga asawa ug sa samang higayon nakigsabotsabot siya ining mga nasod nga nagsimbag mga diosdios, hangtod nga nadala siya sa ilang kapakikwarta. Ang kaharohay makahugaw sa kaalam. Buot ipakita ni Solomon ang iyang pagkalalaki, hangtod nga wala na siya makamatikod nga gibut-an na siya sa iyang mga asawa. Silay nagbuot nga maghimog mga templo alang sa mga diosdios. Bisag gipabilin gihapon ni Solomon ang balaanong pagsimba sa Templo, gipahimo niya nga mga alampaan sa mga diosdios sa iyang mga asawa, nagpaila nga sa kailadman sa iyang kasingkasing, siya mismo, midawat sab sa mga mini nga dios. Mao nga gipakabililhon niya ug nagtinguha siya sa mga butang nga dili bililhon sa mata sa Diyos.

Maoy panghunahuna sa katawhan nga ang

hari nga pinili ni Yahweh, angay gyod nga magpuyo sa tumang kaluho ug hatagan sa tanang pasidungog. Apan sa kaulahian, ang mga propeta mibaliklantaw sa maong kahimantang, ug ilang naangohan nga ang gahom, bahandi ug kaluho makapatig-a sa kasingkasing sa usa ka pangulo (Dt 17:14-17). Nasinati na ni halos sa tanang nasod sa kasaysayan. Bisan gani sa Simbahan, sulod sa kapidan ka siglo, ang mga matooon naghunhuna nga ang ilang mga obispo ug mga Santo Papa, angay gyod magpuyo sama sa mga hari; gumikan ining sayop nga panglantaw, gisagubang gihapon nato hangtod karon ang dili maayong mga sangpotanan ini.

Wala mo sunda ang akong mga sugo... (b. 11). Ang sala ni Solomon mao nga gidumala niya ang iyang kinabuhì ug ang iyang nasod sa walay pagtan-aw sa kabubut-on sa Diyos. Nagpuyo siya nga sama sa ubang hari ug mao ray iyang gilantaw ug gipaningkamotan ang pagkab-ot sa kaugalingon niyang ambisyon, ug dayon mangayo na lang siya sa panalangin ni Yahweh.

nga gikan sa iladong banay sa Edom. ¹⁵ Pagbuntog ni David sa Edom miadto si Joab, ang heneral sa kasundalohan, paglubong sa mga patay ug gipamatay niya ang kalalakin-an sa Edom. ¹⁶ Didto nagpabilin si Joab ug ang tibuk Israel sulod sa unom ka bulan. Gihurot nilag patay ang tanang lalaki sa Edom. ¹⁷ Si Hadad ra nga nakai-kyas nga miadto sa Ehipto uban sa pipila ka Edomita nga sakop sa iyang amahan. Bata pa si Hadad niadtong higayona. ¹⁸ Gibiyaan nila ang Madian ug mingadto sa Paran ug uban sa pipila ka lalaki sa Paran, nangadto sila sa Ehipto. Gihatagan nila si Hadad og balay, pagkaon ug yuta. ¹⁹ Ug nakapahimuot pag-ayo si Hadad kang Paraon nga nakahukom pagpaasawa kang Hadad sa iyang bayaw, ang igsoon ni Rayna Tafanes nga iyang asawa. ²⁰ Nakaaanak alang kaniya og usa ka lalaki ang igsoon ni Rayna Tofanes. Genubat ang ngalan sa bata. Gilutas ni Tafanes ang bata sa balay ni Paraon diin mipuyo si Genubat uban sa mga anak ni Paraon.

²¹ Dihang nakadungog si Hadad sa Ehipto nga namatay na si David ug patay na usab si Joab, ang heneral sa kasundalohan, miingon siya kang Paraon: “Tugti akong makauli sa akong yuta.” ²² Nangunatana kaniya si Paraon: “Unsa may kulang kanimo dinhi nga mouli ka man sa imong yuta?” Mitubag siya: “Wala gayod, apan papaulia lang ako.” Mipauli si Hadad sa iyang yuta. Naghari siya sa Edom ug gika-silagan niya ang Israel.

²³ Nagpagula na usab ang Diyos og laing kaaway ni Solomon, si Razon, anak ni Eliada nga nakai-kyas gikan sa iyang agalon nga si Hadadezer, hari sa Soba. ²⁴ Gitapok ni Razon ang pipila ka lalaki ug nangulo siya sa usa ka pundok sa mga tulisan. Human patya ni David ang pipila kanila, nangadto ug namuyo sila sa Damasco diin nahimo siyang hari. ²⁵ Ug nahimo siyang kaaway sa Israel sa paghari ni Solomon.

Gitagna ni Propeta Ahias ang pagkapikas sa gingharian

• ²⁶ Nakigbatok usab sa hari si Jeroboam, anak ni Nebat, ang Efra-teong taga Zereda ug byuda na ang iyang inahan nga si Zerva. Usa siya sa

mga opisyal ni Solomon. ²⁷ Ania ang hinungdan sa pakigbatok niya sa hari. Nagtukod si Solomon og terasa ug iyang gisirhan ang gawang sa paril sa Syudad ni David, iyang amahan. ²⁸ Usa ka kusgan ug ambongan nga lalaki si Jeroboam ug nakita ni Solomon ang trabaho sa batan-on. Busa, gihimo niyang kapatasa si Jeroboam sa pinugos nga trabaho sa tribu ni Jose.

²⁹ Makausa, dihang migawas si Jeroboam sa Jerusalem, nasugatan niya sa dalan si propeta Ahias, taga Silo nga nagsul-ob og bag-ong kapa. Sila rang duha ang diha sa bukid.

³⁰ Gigunitan ni Ahias ang bag-ong kapa nga iyang gisul-ob ug iya ning gigisi sa 12 ka bahin. ³¹ Miingon siya kang Jeroboam: “Kuhaa ang 10 ka bahin. Si Yahweh nga Diyos sa Israel nag-ingon: Tan-awa, hapit ko na bawia ang gingharian sa kamot ni Solomon. Unya, ihatag ko kanimo ang napulo ka tribu. ³² Usa lang ka tribu ang mahibilin kaniya tungod ug alang kang David nga akong alagad ug sa syudad sa Jerusalem nga akong gipili sa tanang tribu sa Israel.

³³ Buhaton ko kini kay mitalikod kanako si Solomon ug nagsimba kang Astarate nga diosa sa mga Sidonio, kang Kemos, ang diyos sa Moab ug kang Milkom, ang diyos sa mga Amonita. Wala siya mosubay sa akong dalan. Wala niya himoa ang maayo sa akong panan-aw. Wala niya tumana ang akong kasugoan ug mga balaod, lahi sa gibuhit ni David, iyang amahan.

³⁴ Apan dili bawion gikan kaniya ang gingharian. Pasagdan ko siyang maghari sa tanang adlaw sa iyang kinabuhi tungod ug

• 26. *Nakigbatok sab...* (b. 26). Sa ulahing katuigan ni Solomon, pipila sa iyang mga kaatbang ang mialsa batok kaniya. Ug dunay tawo nga nakailog og mas dakong bahin sa nasod gikan sa anak ni Solomon, hinungdan nga nabahin ang katawhan.

Diha sa usa ka balak sa Tore sa Babel (Gen 11), ang pagkabahinbahin sa katawhan gipakita isip sangpotanan tungod sa aroganting

pamolitika. Mao gihapon ni ang nahitabo sa Ginharian sa Israel.

Ihatag ko kanimo ... (b. 31). 12 ka tribu ang ihap sa Israel, apan sa pagkatinuod, mahimo gani kining ingnon nga duha ra. Sa habagatan naa ang Juda ug ang silingang tribu ni Simeon nga dyotay ra kaayong pundok. Sa amihanan, naa ang Israel, nga nag-una sa ubang wala maila nga tribu. Human sila hiu-

alang kang David, akong alagad. Ako siyang pinili ug iyang gituman ang akong mga sugo ug pagtulon-an. ³⁵ Bawion ko ang gingharian sa kamot sa iyang anak ug ihatag ko kanimo ang 10 ka tribu. ³⁶ Ihatag ko ang usa ka tribu sa iyang anak aron si David nga akong alagad magbaton kanunay ug suga sa akong atubangan sa Jerusalem, ang syudad nga akong gipili nga gibutangan sa akong Ngalan. ³⁷ Kuhaon ko ikaw ug paharion sa tanan nga imong gusto. Maghari ka usab sa Israel. ³⁸ Kon paminawon mo ang tanan kong isugo kani-mo, ug mosubay ka sa akong dalan; kon buhaton mo ang maayo sa akong pananaw; kon tumanon mo ang akong mga pagtulon-an ug sugo ingon sa gibuhat ni David nga akong alagad, ako kang ubanan ug palig-onon ko ang imong katawhan sama kalig-on sa katawhan ni David. Ihatag ko kanimo ang Israel. ³⁹ Samtang ipaubos ko ang banay ni David sulod sa usa ka panahon.

⁴⁰ Buot unta patyon ni Solomon si Jeroboam. Apan miikyas ug miadto kini kang Sisak hari sa Ehipto diin nagpabilin siya hangtod nga namatay si Solomon.

⁴¹ Ang ubang panghitabo sa kinabuhi ni Solomon, ang tanan niyang gibuhat ug ang iyang kaalam nasulat sa Libro nga Ginimo ni Solomon. ⁴² Kwarenta ka tuig nga naghari si Solomon sa Israel sa Jerusalem. ⁴³ Namatay siya ug mipahulay uban sa iyang kagikanan sa syudad ni David. Ug mipuli kaniya si Rehoboam, iyang anak.

Ang pagkapikas sa gingharian

12 ¹ Miadto si Rehoboam sa Sikem diin nagpundok ang kinatibuk-an sa Israel aron himoon siyang hari. ² Pagkadungog niini ni Jeroboam, anak ni Nebat, mibalik siya gikan sa

Ehipto diin nagtago ug nagpuyo siya aron makalikay kang Hari Solomon. ³ Unya, gipatawag siya sa Israel. Miuban siya sa pundok sa mga Israelita nga miadto kang Rehoboam ug mihangyo: ⁴ “Bug-at ang yugo nga gipapas-an kanamo sa imong amahan. Busa, karon pagaan-gaani ang yugo ug ang trabaho nga iyang gisangon kanamo ug moalagad kami kanimo.” ⁵ Apan miingon kanila si Rehoboam: “Panglakaw kamo karon ug balik sa ikatulo ka adlaw.” Nanglakaw ang mga tawo.

⁶ Unya, nangonsulta si Hari Rehoboam sa mga magulang nga nag-alagad sa iyang amahan, si Solomon sa buhi pa kini. ⁷ Nangutana siya: “Unsay inyong ikatambag kanako nga akong ikatubag sa katawhan? Miingon sila: “Kon imong atimanon kining katawhan karon; kon imo silang alagaran ug pakigsultihan sa mga mayayong pulong, moalagad usab sila kani-mo hangtod sa hangtod.” ⁸ Apan wala panumbalinga ni Rehoboam ang tambag sa mga magulang. Nangutana siya sa mga bayungbayong, iyang katalirongan nga nag-alagad usab niya. ⁹ Miingon siya: “Unsay angay natong itubag sa katawhan nga naghangyo kanako pagpagaangaan sa yugo nga gipapas-an kanila sa akong amahan.” ¹⁰ Mitubag ang mga bayung-

saha ni David, si Absalom ug ang ubang misunod niya, nagpukaw sa katawhan alang sa awtonomiya sa amihanan. Ang diktadora ni Solomon nakaapektar pag-ayo sa amihanang mga tribu, ug nakahaling sa panagbulag.

Si Ahias nga propeta miingon nga bahinon ni Yahweh ang gingharian aron pagsilot ni Solomon. Usa ni ka paagi sa pagsulti; nagpasabot nga ang tawo ra ang nagsilot sa kaugali-ngon ug ang pagkabahin sa gingharian gumikan ra sab sa kasaypanan ug mga sala sa hari.

• **12.1** Wala madugay human mamatay si Solomon, natinuod ang gipamulong ni Ahias; nabahin ang gingharian. Ug ang gipasanginlan ini sa tagsulat mao ang kabuang ug sayop ni Roboam, ang hari nga wala maminau sa iyang katawhan. Sama siya ni Solomon nga himulag nga nagpuyo sa tumang kahaahay.

Apan pagkabungkgang sa Israel, nawala nila ang kaayohan sa mga panaad nga gihimo sa Diyos kang David nga wala sab niya bakwia sa mga apo ini bisan pa sa ilang pagpakasala. Makabaton og mga tuig sa kaabunda ang gingharian sa amihan, ang Israel, ug dunay mga bantogang propeta nga maggikan sa katawhan: si Elias, Eliseo, Oseas. Apan dili magpadayon ang ilang gahom, ug daghan ang moilog ug mosakmit ini. Mapakyas sab ang tinguha nga magpabilin kining gahom sa ilang mga apo. Sa laing bahin walay puas ang pag-ilis-ilis sa Juda og mga hari nga kaliwat ni David, maayo o daotan, sulod sa 400 ka tuig.

Gihisgotan ni Pablo nga ang panghitabo sa Daang Kasabotan hulagway sa mahitabo ni Jesus ug sa iyang Iglesia (Heb 9). Dinhi makita ang hulagway sa pagkabungkgang nga nakabahinbahin sa Iglesia nga gitukod ni Cristo.

bayong nga katalirongan niya. Kay nag-ingon man kanimo ang katawhan nga bug-at ang yugo nga gipapas-an kanila sa imong amahan ug naghang-yo sila nga pagaangaanan kini, ingna sila: ‘Mas бага ang akong kumingking kay sa hawak sa akong amahan. ¹¹ Kon bug-at ang yugo nga gipapas-an kaninyo sa akong amahan palabwan ko pa kini. Gikastigo kamo sa akong amahan og latigo. Sab-itan ko pa og talinis nga puthaw.’

¹² Sa ikatulo ka adlaw, mibalik kang Rehoboam si Jeroboam uban sa katawhan sumala sa gisulti sa hari: “Balik kamo sa ikatulo ka adlaw.”

¹³ Apan pintas nga gitubag sa hari ang katawhan. Gibaleg wala niya ang tambag sa mga magulang ug ¹⁴ gisunod ang tambag sa mga bayung-bayong sa pag-ingon: “Bug-at alang kaninyo ang yugo sa akong amahan, apan palabwan ko pa kini. Gikastigo kamo sa akong amahan og latigo. Sab-itan ko pa kini og talinis nga puthaw.” ¹⁵ Wala pamatia sa hari ang katawhan. Sa pagkatinuod si Yahweh ang nagbuot sa tanang panghitabo. Gihimo ni niya aron matuman ang mga pulong ni Yahweh nga gisulti ni Ahias, ang taga Silo, kang Jeroboam, anak ni Nebat.

¹⁶ Nakita sa tibuok Israel nga dili sila paminawon sa hari busa, gitubag nila ang hari: “Unsaying kalabotan namo kang David? Anak ba siya ni Jese sa atong mga tribu? Bahala na ang anak ni David pagtratar sa kaugalingong katawhan. Kamo, mga katawhan sa Israel, pamauli kamo sa inyong balay.

¹⁷ Ang mga Israelita lang nga nagpuyo sa mga syudad sa Juda ang miila kang Rehoboam nga ilang hari.

¹⁸ Unya, gitudlo ni Hari Rehoboam si Adoniram nga pangulo sa pinugos nga trabaho, apan gibato siya sa tibuok Israel hangtod nga namatay. Busa, misakay dayon si Hari Rehoboam sa iyang karwahe ug miikyasa sa Jerusalem. ¹⁹ Nasilag ang Israel sa kaliwatan ni David hangtod niining panahona.

²⁰ Dihang nahibaloan sa katawhan sa Israel nga mibalik si Jeroboam, ila siyang gipatawag sa tigom ug gihi-mong hari sa tibuok Israel. Wala nay misunod sa banay ni David gawas sa tribu sa Juda. ²¹ Pag-abot ni Rehoboam sa Jerusalem, gitigom niya ang katawhan sa Juda ug sa tribu sa Benjamin: 180,000 ka hanas nga manggugubat nga makiggubat sa katawhan sa Israel aron mobalik sa Israel ang gingharian ni Rehoboam, anak ni Solomon.

²² Apan miabot ang pulong sa Diyos kang Semaya nga tawo sa Diyos:

²³ Sultihi si Rehoboam, anak ni Solomon, ang hari sa Juda ug sa Benjamin ug sa tibuok katawhan. ²⁴ Kini ang gisulti ni Yahweh: “Ayaw kamog lug-song, mga Israelita. Pamauli kamong tanan kay ako ang naghimo niini. Pagkadungog nila sa pulong sa Diyos namauli sila sumala sa ilang nabati. ²⁵ Giparilan ni Jeroboam ang Sikem sa kabukiran sa Efraim ug didto siya nagpuyo. Unya, miadto siya sa Penuel nga giparilan usab niya.

Sa ikakinsang siglo, sama sa impyerno ang Iglesia ug mas bilihon pa ini ang kabantogan kay sa mapaubsanong pag-alagad sa Diyos. Nagtoo ang iyang mga pangulo nga mapasidunggan nila si Cristo pinaagi sa nindto nilang templo. Aron masuportahan nila ang mga templo, ilang gipatongan og buhis ang nag-simba ug gibale wala ang ilang mga pangandoy ug mga panginahanglang pangrelihiyon. Mibatok ang katawhan ini pinasikad sa Ebanghelyo nga ilang gikinabuhi ug kini ang sinugdan sa Protestantismo. Apan ang pag-

kat-on sa mga kaayohan sa mga protestanti ug pentekostal dili babag sa pagtan-aw nga human sa ilang pagbulag sa mga puli sa mga apostol, sila nag-atubang sa kutay sa pagkabahinbahin ug sa pagpangita sa kahiusa sa pagtoo nga dili maangkon. Kinahanglang mahibaloan sa Iglesia Katolika ang ilang mga responsabilidad, apan sayod siya nga ang saad sa Diyos maoy iyang paglaom ug siya ang sentro sa panaghiusa sa tanang katawhan sa umaabot nga adlaw (Ez 16:52-59 ug SIm 87).

Ang relihiyosong pagkatunga

• ²⁶ Nakahunahuna si Jeroboam: “Makabalik ang gingharian sa banay ni David. ²⁷ Kon mangadto ang katawhan sa Jerusalem paghalad og mga gasa sa Templo ni Yahweh, madani pagbalik ang ilang kasingkasing sa ilang agalon, si Reroboam, ang hari sa Juda. Ila ha akong patyon ug mobalik sila kang Rehoboam.

²⁸ Nangita og tambag ang hari ug naghimo siyag duha ka nating baka nga bulawan. Giingnan niya ang katawhan: “Ayaw na kamog lugsong sa Jerusalem. Ania ang inyong mga dios, O Israel, nga nagpagawas kaninyo sa Ehipto.” ²⁹ Gibutang niya ang usa sa Betel, ug sa Dan ang usa. ³⁰ Tungod ini nakabuhat og kasal-anan ang katawhan. Gidala nila ang usa ka baka ngadto sa Dan.

³¹ Nagpatukod usab si Jeroboam og mga alampoanan sa kabungtoran. Nagtudlo siyag ordinaryong mga tawo nga mag-pari, dili mga Levita. ³² Ug naghimo siyag pangilin sa ika-15 ka adlaw sa ika-8 ka bulan sama sa gibuhat sa Juda. Naghalad siyag mga gasa sa alampoanan sa Betel. Nag-sakripisyo siya sa mga nating baka nga iyang binuhat. ³³ Sa ika-15 ka adlaw sa ikawalong bulan gitakda niya

sa kaugalingong kabubut-on ang usa ka pangilin alang sa mga Israelita. Ug mitungas siya sa alampoanan aron pagsunog sa insenso.

Sugilanon sa propeta sa Betel

13 ¹ May tawo sa Diyos gikan sa Juda nga miabot sa Betel tungod sa sugo ni Yahweh, samtang nagtindog si Jeroboam tupad sa alampoanan aron magsunog og insenso. ² Misinggit ang lalaki ug gitunglo ang alampoanan: “Alampoanan! Alampoanan! Nagsulti ini si Yahweh. Nahimugso sa kaliwat ni David ang lalaki nga si Josias. Ihalad niya kanimo ang mga pari sa mga altar sa bungtod nga nagsunog og insenso diha kanimo. Diha kanimo usab sunogon ang mga bukog sa tawo.

³ Nianang adlaw nagpakita ang lalaki og timailhan. Miingon siya: Kini mao ang timailhan nga si Yahweh maoy nagsulti. Tan-awa, mabuak ang alampoanan ug mayabo ang abo nga anaa niini.”

⁴ Pagkadungog sa hari sa mga pulong sa Diyos gikan sa tawo nga nagtunglo sa alampoanan sa Betel, gituyhad niya ang kamot gikan sa alampoanan ug miingon: “Dakpa siya!” Apan mikaging ang kamot nga gituyhad

• ²⁶. Ang 12 ka tribu nahiusa sa mao rang tinooan, apan nakamatngon si Yeroboam nga dili lig-on ang iyang gahom kon ang mga Israelita motungas sa Jerusalem aron pag-simba. Aron masiguro og mahingpit kining politikanhong panagbulag, naghimo siyag kaugalingong templo. Nagpahimo siyag bulawan nga baka isip larawan ni Yahweh, bisan pag gidili ni. Niining paagiba sama ra nga ang dili makitang Diyos mikunhod sa usa ka hayop.

Sa pagsaysay sa mga buhat sa mga hari sa Israel sa Amihanan, ang Biblia kanunay nga nagbalikbalik ini: “Ilang gisunod ug gihimo ang sala ni Yeroboam.” Mao nga ang Balaang Kasulatan naghatag og gibug-aton sa panginahanglan sa pagpadayon paghiusa didto sa Jerusalem. Dili igo ang paghunahuna nga: “Mialagad ta sa sama nga Diyos. Mialagad ta sa kaugalingong pamaagi.”

Si Yeroboam mao ang sumbanan sa ubang pangulo nga mitukod sa ilang dagkong simbahan. Sama pananglitan sa Englatera, sa panahon sa reporma; sa Francia pagkahuman sa

rebolusyon; sa Tsina ug sa ubang sosyalistang nasod, human sa komunistang rebolusyon. Daghan ang mga Katolikong gipanglutos ug nangamatay tungod sa ilang pagpadayon nga matinud-anon sa usa ra ka Simbahan nga unta angay tawgon nga Katoliko, o naglangkub sa Uniberso.

• **13.1 Mahimuot kaha ang Diyos sa mga halad-sinunog ug sa mga sakripisyo ingon sa pagtuman sa iyang mga sugo** (1 S 15:22). Mao sab ni ang gipamulong ni Yahweh adtong gipanghimaraot niya si Saul sa susama nga hitabo.

Gipalutaw ining maong teksto ang nagkalinlaing matang sa matuod nga pagtuman sa kabubut-on sa Diyos nga makapahimuot kayo niya:

– *Ang timailhan nga si Yahweh...* (b. 3). Ang propeta gikan sa Juda. Nagsangay siya sa ngalan sa relihiyosong kahiusa ug iyang gipanghimaraot si Yeroboam sa Betel diin nagtukod siya sa gidili nga alampoanan.

batok sa lalaki. Dili na niya makyog-pos. ⁵ Ūnya, nabuak ang alampoanan ug nayabo ang abo gikan niini, ang ti-mailhan nga gihatag sa tawo sa Diyos ang gisulti ni Yahweh.

⁶ Miingon ang hari sa tawo sa Diyos: “Pangamuyo kang Yahweh, imong Diyos. Iampo ako aron maayo ang akong kamot. “Nag-ampo kang Yahweh ang tawo sa Diyos ug naayo ang kamot sa hari.

⁷ Miingon ang hari sa tawo sa Diyos: “Kuyog kanako pagpauli. Kaon una ug pahulay. Gantihan ko ikaw. ⁸ Apan miingon ang tawo sa Diyos sa hari: “Dili ako mokuyog kanimo, bisan pag imong ihatag kanako ang katunga sa imong balay. Dili usab ako mokaon ug moinom ining dapita. ⁹ Kay kini ang gisugo ni Yahweh kanako. Miingon siya: “Ayawg kaon ug pan ug ayawg inom og tubig: ayawg pauli sa imong giagian pag-anhi nimo dinhi.” ¹⁰ Busa, pagpauli niya miagi siya sa laing dalan dili sa iyang giagian paingon sa Betel.

¹¹ Ūnya, may tigulang nga manalagna sa Betel ug nag-abot-abot ang iyang mga anak. Gisugilon kaniya ang tanang nabuhat nianang adlaw sa tawo sa Diyos didto sa Betel ug giasoy nila sa ilang amahan ang mga pulong nga gisulti ini sa hari. ¹² Nangutana ang ilang amahan: “Diin siya agi?” Ilang gitudlo ang agianan sa tawo sa Diyos nga gikan sa Juda. ¹³ Miingon siya sa iyang mga anak: “Andama ninyo ang akong asno.” Giandam nila ang asno, misakay siya ¹⁴ ug misunod sa tawo sa Diyos ug nakit-an niya nga naglingkod ilalom sa kahoy. Gipangutana niya ang lalaki: “Ikaw ba ang tawo sa Diyos gikan sa Juda?” Mitubag kini: “Ako” ¹⁵ Miingon siya: “Kuyog kanako pagpauli ug kaon bisag

dyotay lang. ¹⁶ Mitubag ang lalaki: “Dili ako makakuyog kanimo aron modayon sa imong pinuy-anan. Dili usab ako mokaon og pan ni moinom og tubig uban kanimo niining dapita. ¹⁷ Kay nagsugo si Yahweh: Ayawg kaon o inom ug ayawg balik sa imong giagian.” ¹⁸ Apan miingon kaniya ang tigulang: “Manalagna usab ako sama kanimo. Misulti kanako ang anghel nga gisugo ni Yahweh: “Dad-a siyag balik uban kanimo sa imong balay aron makakaog pan ug makainom og tubig.” Nagbakak ang tigulang nga propeta. ¹⁹ Busa, mikuyog siya sa tigulang, mikaon ug miinom sa balay niini.

²⁰ Samtang nagsalo sila sa kananan, miabot ang pulong ni Yahweh sa tigulang nga propeta. ²¹ Kusog nga gisulti niya: “Ingon niini ang gisulti ni Yahweh: Imong gisupak ang pulong ni Yahweh ug wala mo tumana ang gisugo niya nga imong Diyos. ²² Mibalik hinuon ka, ug mikaon sa pan ug miinom og tubig nga nag-ingon man ako nga dili ka mokaon ug moinom. Busa, dili ikalubong ang patay mong lawas sa lubnganan sa imong katigulangan.

²³ Pagkahuman niyang kaon ug inom, giandam sa tigulang nga propeta ang asno alang niya ug mipauli ang propeta gikan sa Juda. ²⁴ Apan may nasugatan siyang liyon sa dalan nga mipatay kaniya. Nahulog ang patay niyang lawas tupad sa asno ug sa liyon. ²⁵ Nakita sa nangaging mga tawo ang patayng lawas nga nagbuyod sa dalan tupad sa liyon. Ila ning gibalita sa syudad, sa pinuy-anan sa tigulang nga manalagna.

²⁶ Pagkadungog sa tigulang nga propeta, miingon siya: Siya ang tawo sa Diyos nga misupak sa pulong ni Yahweh. Busa, gitugyan siya sa liyon

— ...mikaging ang... (b. 4). Ang gahom ni Jereboam dili makatumbas sa gahom sa tawong nagtuman sa sugo ni Yahweh.

— Imong gisupak ang ... (b. 21). Ang propeta namatay kay misupak siya sa unang gisu-

go ni Yahweh: sa gisulayan na siya paglingla sa iyang kauban, angay unta nga magpabilin siyang lig-on, uban sa kasayoran nga ang Diyos dili mousab sa iyang mga sugo.

nga mikuniskunis ug mipatay kaniya, sumala sa gisulti kaniya ni Yahweh.”²⁷ Ug miingon siya sa iyang mga anak: “Andama ninyo ang asno alang kana-ko.” Giandam kini.²⁸ Unya, milakaw siya ug nakita niya ang patayng lawas nga nagbuy-od sa dalan tupad sa asno ug sa liyon. Apan wala kan-a ni kuniskunisa sa liyon ang lawas ug ang asno.²⁹ Gikuha sa propeta ang patayng lawas sa tawo sa Diyos ug gisakay sa asno ug gibalik sa syudad aron ilubong³⁰ sa kaugalingon niyang lubnganan. Nagbangotan siya ug miingon: “O akong igsoon!”

³¹ Pagkahumag lubong misulti ang tigulang sa iyang mga anak: “Kon matatay ako, ilubong ako ninyo sa gilubngan ko sa tawo sa Diyos; ang akong bukog tupad sa iyang bukog.”³² Natuman ang tanan niyang gipaulti sumala sa sugo ni Yahweh batok sa alampoanan sa Betel ug sa tanang alampoanan sa bungtod sa mga syudad sa Samaria.”

³³ Apan wala gihapon mobiya si Jeroboam sa daotan niyang batasan. Hinuon nagpili siya og mga pari alang sa mga alampoanan sa bungtod gikan sa ordinaryong mga tawo. Gihimo niyang pari ang tanan nga gustong magpari.³⁴ Kini ang nahimong sala sa banay ni Jeroboam. Gihurot silag patay ug nahanaw sila ibabaw sa yuta.

Panagna ni Ahias batok kang Jeroboam

14^{*} ¹ Nianang panahona, nagkasakit si Abias, anak ni Jeroboam.
² Miingon si Jeroboam sa iyang asawa: “Sigi, adto ug pagtakuban aron dili ka hiilhang asawa ni Jeroboam. Lakaw sa Silo. Atua didto si propeta Ahias, ang nagsulti kanako nga mahimo akong hari niining katawhan.”³ Pagdala og 10 ka pan, dyotay nga kalamay ug usa ka garapon nga

dugus. Adto ug sultihan ka niya sa mahitabo sa atong anak.”

⁴ Gitamod kini sa asawa ni Jeroboam. Mibarog siya ug miadto sa Silo. Misaka siya sa balay ni Ahias nga dili na makakita kay dili na malihok ang iyang mata. Tigulang na siya!

⁵ Apan misulti si Yahweh kang Ahias: “Taliabot ang asawa ni Jeroboam nga mangutana kanimo mahitungod sa iyang anak nga masakiton ug nagtakuban siya.”⁶ Sa nadungog na ni Ahias ang mga tunob sa may pultahan, miingon siya: “Dayon, asawa ni Jeroboam. Nganong nagtakuban ka? Miabot kanako ang usa ka daotang balita alang kanimo.”⁷ Balik ug isulti kang Jeroboam ang gisulti ni Yahweh, ang Diyos sa Israel.⁸ ‘Gibawi ko ang gingharian sa kaliwat ni David ug akong gihatag kanimo. Apan wala ka makasupon sa akong alagad nga si David nga mituman sa akong kasuguan ug nagsunod kanako sa tibuok niyang kasingkasing. Iyang gibuhat ang maayo sa akong panan-aw.⁹ Apan daotan ang imong gibuhat. Mas daotan ka pa kay sa nag-una kanimo. Imo akong gipalagot kay nagsigi kag himo ug ubang dios, mga larawan nga metal ug imo akong gibiyaan.

¹⁰ Busa, akong silotan karon ang kaliwatan ni Jeroboam. Puhon ko ang tanang kalalakin-an sa kaliwat ni Jeroboam, sama sa pagsilhig sa hugaw hangtod nga mahanaw ang tanan.¹¹ Kan-on sa iro ang mamatay sa syudad, ug tusiktusikon sa mga langgam sa langit ang mamatay sa kaumahan. Kini ang gisulti ni Yahweh.’¹² Sigi, pauli na. Pagsulod mo sa syudad mamatay ang bata.¹³ Unya, magbangotan kaniya ang tibuok Israel ug ilubong siya. Siya lang sa kaliwat ni Jeroboam ang ikalubong. Siya lang

• **14.1** Ang mga pulong ni Ahias nagpabalalo sa unang kudeta sa kasaysayan sa Israel. Daghan pa ang mahitabo sa umaabot, diin sa matag hitabo, naa gyoy mga paryenti

ug mga anak sa gipalagpot nga pamunoan nga mangamatay. Mosunod dayon human ining hitaboa, ang kasaysayan sa duha ka gingharian sa unang kalim-an ka mga tuig.

ang nakita ni Yahweh, ang Diyos, nga maayo sa tanang kabanay ni Jero-boam. ¹⁴ Si Yahweh mismo ang mopatungha og hari sa Israel nga mopuo sa kaliwat ni Jeroboam.

¹⁵ Hampakon ni Yahweh ang Israel, sama sa gapnod nga gibanlas sa balod. Lukahon niya ang Israel sa yutang tabunok nga iyang gihatag sa ilang katigulangan. Ug ikatag sa pikas tampi sa Suba sa Eufrates kay nakapalagot sila kang Yahweh tungod sa sagradong poste nga ilang gitu-kod. ¹⁶ Katagon ni Yahweh ang Israel, tungod sa kasal-anan nga nahimo ni Jero-boam nga nakadaldal sa Israel pagpakasala.¹⁷

¹⁷ Milakaw ang asawa ni Jeroboam. Pag-abot niya sa Tirsu ug pagtunob sa pul-tahan sa balay namatay ang bata. ¹⁸ Gilubong kini ug nagbangotan ang tibuok Israel sumala sa gisulti ni Yahweh pinaagi sa iyang alagad nga si Ahias.

Rehoboam, hari sa Juda

¹⁹ Ang ubang binuhatan ni Jeroboam, ang iyang nakab-ot sa mga pakiggubat ingon man sa iyang paghari nasulat sa Mga Panghitabo sa mga Hari sa Israel. ²⁰ Gaw-haag duha ka tuig nga naghari si Jero-boam. Unya, namatay ug mipahulay uban sa iyang kagikanan. Naghari puli kaniya si Nadab, iyang anak.

²¹ Naghari sa Juda si Rehoboam, anak ni Solomon. Kwarentay uno ka tuig ang iyang idad pagkahimo niyang hari ug sulod sa 17 ka tuig naghari siya sa Jerusalem, ang syudad nga gipili ni Yahweh sa tanang tribu sa Israel nga butangan sa iyang ngalan. Si Naama nga Amonita ang iyang inahan.

²² Naghimo usab og daotan sa panan-aw ni Yahweh ang Juda. Nakasupak sila pag-ayo kang Yahweh tungod sa mga sala nga ilang gibuhath nga labi pang daotan kay sa gibuhath sa ilang kagikanan. ²³ Nagbuhath usab silag mga alampoanan sa bungtod, mga sagradong bato ug poste ibabaw sa matag bungtod ug sa ilalom sa matag lun-hawng kahoy. ²⁴ Ang pipila nila ka lalaki naghimo sa sagradong pamuta sa kayu-taan. Gisunod sa Juda ang mga daotang batasan sa mga nasod nga gipapahawa ni Yahweh atubangan sa mga Israelita.

²⁵ Sa ikalima ka tuig ni Hari Rehoboam, gisulong ni Sisak, hari sa Ehipto, ang Jeru-salem. ²⁶ Gipangawat niya ang kabtangan sa Templo ni Yahweh ug sa palasyo sa hari ug gipanguha ang tanan lakip ang bula-wang taming nga nabuhath sa panahon ni Solomon. ²⁷ Giilisan kini ni Rehoboam og mga bronseng taming ug gisalig sa mga pangulo sa mga gwardiya sa pultahan sa

palasyo sa hari. ²⁸ Matag sulod sa hari sa Templo ni Yahweh, gikuha kini sa mga gwardiya ug ibalik nila sa sulod inig gawas sa hari.

²⁹ Ang ubang hitabo sa paghari ni Jero-boam ug ang tanan niyang binuhatan nasu-lat sa mga Panghitabo sa mga Hari sa Juda. ³⁰ Nagpadayon ang panagugubat ni Rehoboam ug Jeroboam. ³¹ Namatay si Rehoboam ug mipahulay uban sa iyang kagikanan. Gilubong siya uban nila sa syu-dad ni David. Si Naaman nga Amonita ang iyang inahan. Si Abiam, iyang anak, ang mipuli kaniya.

Abiam, hari sa Juda

15 ¹ Sa ika-18 ka tuig sa paghari ni Jeroboam nga anak ni Nebat, naghari usab si Abiam sa Juda. ² Tulo ka tuig siyang naghari sa Jerusalem. Si Maaka ang iyang inahan, nga anak ni Absalom. ³ Gisundog niya ang salawayon nga buhat sa iyang amahan. Dili kinasingkasing ang gugma niya kang Yahweh. Dili sama ni David nga iyang kagikan. ⁴ Apan si Yahweh misaad kang David nga ang iyang suga magpabilin sa Jerusalem ⁵ kay gibuhath man ni David ang maayo sa mga mata ni Yahweh. Wala siya mosimang sa tanang gisugo kaniya. Nagmatinud-anon siya sa tibuok kinabuhi gawas sa iyang gibuhath kang Urias nga Heteo. ⁶ Anaa poy mga kagubot tali ni Rehoboam ug Jeroboam sa tibuok nilang kinabuhi. ⁷ Ang ubang pang-hitabo mahitungod sa kinabuhi ni Abiam ug ang tanan niyang binuhatan masulat sa Libro sa Mga Panghitabo sa Hari sa Juda. Nagkagubath sila si Abiam ug Rehoboam. ⁸ Unya, mipahulay si Abiam uban sa iyang kagikanan ug gilubong sa syudad ni David. Si Asa nga iyang anak ang naghari puli kaniya.

Asa, hari sa Juda

⁹ Sa ika-20 ka tuig sa paghari ni Jero-boam sa Israel, naghari usab si Asa sa Juda. ¹⁰ Kwarentay uno ka tuig siyang naghari sa Jerusalem. Lola niya si Maakang, anak ni Absalom. ¹¹ Gibuhath ni Asa ang maayo sa panan-aw ni Yahweh, sama ni David nga iyang kagikan. ¹² Gipalayang niya sa iyang kayutaan ang mga lalaki nga nag-baligya sa kaugalingon. Gipanguha niya ang tanang diosdios nga gipamuhath sa iyang kagikanan. ¹³ Gipapahawa usab niya sa pagkarayna, ang iyang lola, si Maaka, kay naghimo kini og talamayong larawan alang ni Asera. Gibuak ni Asa ang maong larawan ug gisunog sa tinubdan sa Kidron. ¹⁴ Wala niya kuhaa ang alampoanan sa bungtod, apan matinud-anon ang gugma ni Asa kang Yahweh sa tibuok niyang kinabuhi. ¹⁵ Gidala niya sa Templo ni Yahweh ang mga halad nga gipanalanginan sa iyang

amahan lakip ang kaugalingong gasa: plata, bulawan ug kagamitan.

¹⁶ Nagkagubot si Asa ug si Baasa, hari sa Israel, sa tanang adlaw sa ilang kinabuhi. ¹⁷ Gisulong ni Baasa, hari sa Israel, ang Juda. Nag-ugbok siya ug kota sa Rama aron kababagan ang pag-adto-nganhi kang Asa nga hari sa Juda. ¹⁸ Gikuha usab ni Asa ang tanang plata ug bulawan nga nahibilin sa mga panudlanan sa bahandi sa Templo ni Yahweh ug sa palasyo. Gitugyan niya kining tanan sa iyang mga alagad ug ilang gipadala sa Damasco sa hari sa Aram, si Benhadad, anak ni Tabrimmon nga anak ni Hezion. ¹⁹ Unay, nagpadala siya niining mensahe: “Maghimo tag kasabotan sama sa gibuhat sa imong amahan ug sa akong amahan. Ania, nagpadala ako kanimog plata ug bulawan silbing gasa. Busa, bungkaga ang gikasabotan ninyo ni Baasa nga hari sa Israel aron mobiya siya sa akong teritoryo.”

²⁰ Miuyon si Benhadad kang Hari Asa ug gipadala ang kadagkoan sa iyang kasundalohan batok sa mga syudad sa Israel. Nadaog niya ang Ijon, Dan, Abel-Betmaaka, ang tibuk Kinerot ug ang tibuk kayutaan sa Neftali. ²¹ Dihang nabalitaan kini ni Baasa, gipahunong niya ang paghimog kota sa Rama. Mipauli siya sa ila, sa Tirsá. ²² Busa, naghimog kasugaoan si Hari Asa alang sa tibuk Juda. Walay gipinig niya bisag kinsa. Gipahakot niya gikan sa Rama ang mga bato ug kahoy nga gigamit ni Baasa pagtukod ug kota nga gigamit ni Hari Asa pagpabarog sa kota sa Geba, Benjamin ug Mizpa. ²³ Ang uban pang hitabo sa paghari ni Asa, ang iyang kaisog, ang tanan niyang gibuhat ug ang mga syudad nga iyang gitukod nasulat sa basahon sa Mga Panghitabo sa Mga Hari sa Juda. Sa iyang katigulangon nag-antos siya sa sakit sa tiil. ²⁴ Namatay si Asa ug mipahulay uban sa iyang kagikanan. Gilubong siya sa syudad ni David, nga iyang kaliwat. Si Yosafat, iyang anak, ang mipuli kaniya.

Nadab ug Baasa, mga hari sa Israel

²⁵ Naghari usab sa Israel si Nadab, anak ni Jeroboam, sa ikaduha ka tuig nga paghari ni Asa sa Juda. Duha ka tuig siyang nagmando sa Juda. ²⁶ Gibuhat niya ang daotan sa mga mata ni Yahweh. Gisunod niya ang lakang ug ang sala sa iyang amahan. Giduhig niya ang Israel sa pagpakasala.

²⁷ Adunay daotang gilaraw batok kaniya si Baasa nga anak ni Ahias sa banay ni Isacar. Iya kining gidunggab sa Gibeton sa mga Pilisteo samtang gilibotan nila ni Nadab ug sa tibuk Israel ang Gibeton. ²⁸ Gipatay niya si Baasa sa ikatulo ka tuig nga paghari ni Asa sa Juda. Siya ang mihari puli kaniya. ²⁹ Sa naghari na siya, gipa-

matay niya ang kabanayan ni Jeroboam ug walay nabilin nga buhi. Nahurot ang tanan, sumala sa pulong ni Yahweh sa iyang alagad nga si Ahias, ang taga Silo. ³⁰ Nahitabo kini tungod sa salang gibuhat ni Jeroboam; tungod usab sa pagduhig niya sa Israel sa pagpakasala. Gipalagot usab niya si Yahweh, ang Diyos sa Israel.

³¹ Ang ubang hitabo sa paghari ni Nadab, ang tanan niyang gibuhat nasulat sa basahon sa Mga Panghitabo sa Mga Hari sa Israel. ³² Nagkagubot sila si Asa ug Baasa sa panahon sa ilang paghari.

³³ Sa ikatulo ka tuig nga paghari ni Asa sa Juda, naghari usab sa Tirsá si Baasa nga anak ni Ahias. Gawhaag upat ka tuig siyang naghari. ³⁴ Nagbuhat siyang daotan sa mata ni Yahweh, gisubay ang dalan ni Jeroboam ug gihimo nga makasala ang Israel.

16 ¹ Miabot ang pulong ni Yahweh kang Jehu nga anak ni Hanani, ang nagkondenar kang Baasa: ² “Gibayaw ko ikaw gikan sa abog ug gihimong pangulo sa akong katawhang Israel. Apan misunod ka sa lakang ni Jeroboam. Imong giduhig sa pagpakasala ang akong katawhang Israel. Busa, nasuko ako sa imong gibuhat. ³ Wag-tangon ko ang handomanan ni Baasa ug sa iyang kaliwatan, ingon sa gibuhat ko sa banay ni Jeroboam nga anak ni Nebat nga akong gilaglag. ⁴ Kan-on sa mga iro ang mga kaliwat ni Baasa nga mamatay sa syudad; ug tukaon sa mga langgam sa langit ang mamatay sa uma.”

⁵ Ang uban nga nahitabo sa paghari ni Baasa, ang iyang binuhatan ug kaisog nasulat sa basahon sa Mga Panghitabo sa Mga Hari sa Israel. ⁶ Namatay si Baasa ug mipahulay uban sa iyang kagikanan sa Tirsá. Si Ela nga iyang anak ang naghari puli kaniya. ⁷ Miabot ang pulong ni Yahweh kang Propeta Jehu nga anak ni Hanani. Gikondenar si Baasa ug ang iyang banay tungod sa ilang daotang binuhatan batok kang Yahweh nga nasuko kay nagbuhat siyang daotan ug iyang gipamatay ang banay ni Jeroboam.

Ela, hari sa Israel

⁸ Sa ika-26 ka tuig nga paghari ni Asa sa Juda, duha ka tuig usab nga naghari sa Israel gikan sa Tirsá si Ela nga anak ni Baasa. ⁹ Ang alagad niyang si Zimri, komandanti sa katunga sa iyang mga karwaha, may tinagong laraw batok kaniya. Dihang nahubog si Ela sa balay ni Arza, ang gobernador sa Tirsá, ¹⁰ miabot si Zimri nga midunggab ug mipatay niya sa ika-27 ka tuig sa paghari ni Asa, ang hari sa Juda. Si Zimri ang mipuli kaniya paghari.

¹¹ Pagsugod ni Zimri paghari, paglingkod niya sa trono, gipamatay niya ang ti-

buok banay ni Baasa. Wala siyay gibiling lalaki, kabanay man siya o higala. ¹² Gihurot ni Zimri ang kabanayan ni Baasa sumala sa gisulti ni Yahweh pinaagi ni Propeta Jehu. ¹³ Nahitabo kini tungod sa kasalanan ni Baasa ug ni Ela, iyang anak, ug sa pagduhig niya sa Israel sa mga diosdios nga ilang gipamuhat nga walay pulos. ¹⁴ Ang uban pang hitabo sa paghari ni Ela ug ang tanan niyang binuhatan nasulat sa basahon sa Mga Panghitabo sa Mga Hari sa Israel.

Omri, hari sa Israel

¹⁵ Sa ika-27 ka tuig nga paghari ni Asa sa Juda, pito usab ka adlaw ang paghari ni Zimri sa Tirsas. Gilibotan sa kasundalohan ang Gibeton sa mga Pilisteo, ¹⁶ dihang nabalitaan sa kampo ang daotang laraw ni Zimri: gipatay niya ang hari. Busa, sa kampo nianang adlaw, gipili nilang hari si Omri, ang pangulo sa kasundalohan. ¹⁷ Mitungas si Omri ug ang tibuok Israel gikan sa Gibeton ug gilibotan nila ang Tirsas. ¹⁸ Pagkakita ni Zimri nga masakmit na ang syudad, misulod siya sa tore sa palasyo sa hari ug gisunog ang palasyo. Nasunog siya pag-apil. ¹⁹ Busa, namatay siya tungod sa sala nga nabuhat niya ug sa paghimo niyang daotan sa mata ni Yahweh, sa pagsunod niya sa mga tunob ni Jeroboam sa sala, ug sa pagduhig sa Israel sa pagpakasala. ²⁰ Ang ubang binuhatan ni Zimri ug ang iyang tinagoang laraw nasulat sa basahon sa Mga Panghitabo sa mga Hari sa Israel.

²¹ Napikas ang syudad sa Israel: ang katunga sa katawhan midapig

kang Tibni nga anak ni Ginat aron himoon kining hari, kang Omri usab ang katunga. ²² Apan mas kusgan ang midapig kang Omri kay sa midapig ni Tibni nga anak ni Ginat. Busa, gipatay si Tibni ug nahimong hari si Omri. ²³ Sa ika-33 ka tuig sa paghari ni Asa sa Juda, naghari uab si Omri sa Israel. Napulog duha ka tuig siyang naghari, ang unom sa Tirsas. ²⁴ Gipalit niya ang bungtod sa Samaria gikan kang Shemar sa kantidad nga duha ka kilo nga plata. Nagbuhat siyang syudad sa bungtod ug gitawag niyang Samaria gikan sa ngalang Shemer, ang tag-iya sa bungtod.

²⁵ Daotan ang gibuhat ni Omri sa mata ni Yahweh. Mas ngil-ad pa siya kay sa nag-una niya. ²⁶ Misunod siya sa tunob ni Jeroboam, anak ni Nebat. Iyang giduhig ang Israel sa sala. Busa, nasuko kaniya si Yahweh, ang Diyos sa Israel, ug sa ilang mga diosdios nga walay pulos. ²⁷ Ang ubang hitabo sa paghari ni Omri, sa iyang gibuhat ug sa iyang kaisog nasulat sa basahon sa Mga Panghitabo sa Hari sa Israel. ²⁸ Namatay si Omri ug mipahulay uban sa iyang kagikanan. Gilubong siya sa Samaria. Si Ahab nga iyang anak, ang naghari puli kaniya.

Ahab, hari sa Israel

• ²⁹ Naghari sa Israel si Ahab nga anak ni Omri sa ika-38 ka tuig sa paghari ni Asa sa Juda. ²² Ka tuig nga naghari sa Israel si Ahab, anak ni Omri. ³⁰ Gibuhat ni Ahab ang daotan

• **16.29** *Gibuhat ni Ahab nga anak ni Omri ang daotan sa mata ni Yahweh.* Sugod ining tekstoha ug sa mosunod nga unom ka ulohan, gipalapad ang istorya bahin sa pagdala ni Ahab sa Israel. Kay mao ni ang panahon kanus-a ang pagtoo sa Israel gibangon pinaagi sa labing bantogan nga mga propeta, si Elias, ug ang sumosunod niya, si Eliseo.

Nagpakasal pa gyod siya ni Izebel, anak ni Etbaal, ang hari sa mga Sidonio. Ang taga Tiro ug taga Sidon mga karaan ug mauswagon nga katawhan nga nagpuyo sa mga amihanang pantalan sa Palestina gitawag og Fenecianhon. Ang ilang hari nga si Hiram, alyado kaniadto ni David. Gikan sa ilang syudad, mia-

bota sa Israel ang paganong kultura. Ang paghari ni Ahab nagdalag kauswagan sa Israel ug bantogan kasundalohan, apan mao sab ni ang panahon sa grabing krisis sa ilang pagtoo.

Pinaagi sa kadaogan ni David, daghang Kananeo ang mitipon sa iyang gingharian. Gidala nila ang ilang paganong tinoohan ug nakatakod sa pagtoo sa Israel. Mianam kaawop ang kainit sa ilang pagtoo. Sa misulod na ang kultura sa taga Tiro, nga pareho rag tinoohan sa mga Kananeo, naklaro nga kining maong tinoohan mipuli sa pagtoo sa mga tawo kang Yahweh. Ang mga Israelita mitugot lang nga birahon sila sa altar ni Baal ug ni Asera nga diosa.

sa mata ni Yahweh. Ngil-ad pa siya kay sa nag-una kaniya. ³¹ Dili igo alang niya ang pagsundog sa panig-ingnan ug pagpakasala ni Jeroboam nga anak ni Nebat. Nagpakasal pa gayod siya kang Izebel, anak ni Etbaal, ang hari sa mga Sidonio. Busa, mialagad ug misimba siya kang Baal. ³² Nagbutang siyag altar alang kang Baal sa templo nga siya mismo ang nagpabuhat sa Samaria. ³³ Nagpahimo pa siyag Asterot, ang poste nga sagrado. Labaw pa ang gibuhat ni Ahab nga nakapasuko kang Yahweh, ang Diyos sa Israel, kay sa tanang hari sa Israel nga nag-una niya.

³⁴ Sa iyang panahon, gipabarog pag-usab ni Hiel sa Betel ang Jerico. Pagbutang sa pundasyon niini gisakripisyo niya si Abiram, ang iyang kama-gulangan. Pagpabarog usab niya sa mga ganhaan sa mga syudad, gisakripisyo niya si Segub, ang iyang kamanghoran, sumala sa pulong ni Yahweh pinaagi ni Josue, anak ni Nun.

Ang mga Baal mao ang mga dios nga tag-iya sa kinabuhi, sa "sex", sa ulan ug sa panahon. (Basaha ang pasiuna sa mga Maghuhukom). Tungod sa pagtoo nga ang mga Baal dios sa pagsanay, gisimba sila ug giyukboan sa katawhan, pinaagi sa pakighilawas sa mga puta nga gihalad kanila. Tungod ini ang pulong pagpamuta sa Biblia, susama rag kahulogan sa pagpatuyang sa kaugalingon ug sa pagsalikway kang Yahweh aron pagsimbag mga diosdios. Dili tanan daotan ining relihiyona: wala ni masayop sa pagsaulog sa kinabuhi. Ugaling lang nagpaanod ni sa tawhanong nilang pagbati.

Gigamit ni Izebel ang gahom sa dugoang panglutos. Ang una niyang gipamatay mao ang mga propeta ni Yahweh. Sila ang mga propeta nga nailhan nato sa 1 S 19:18 ug sa 2 H 2:19. Gisupak sila sa kaatbang nga mga propeta ni Baal.

Pagpabarog sab niya sa mga ganhaan sa mga syudad, gisakripisyo niya si Segub, ang iyang kamanghoran. Kay natakdan man sila sa paganong pagsimba, midaghan ang paghalad sa mga bata isip sakripisyo.

• **17.1** Gipakita karon dinhi si Elias. Usa siya sa labing dako sa mga propeta. Niadtong pagkausab sa panagway ni Jesus si Elias diha sa iyang kiliran (Mc 9:2).

Nagdalag simbolo ang ngalang Elias: nagkahulogan nig "si Yahweh mao ang akong Diyos." Naggikan siya sa Tisbe, usa ka lungsod tabok sa Jordan. Kining hilit ug pobre nga da-

Si Propeta Elias

17 ¹ Anang panahona, miingon kang Ahab si Elias nga taga Tisbe sa Gilead: "Ingon nga buhi si Yahweh, ang Diyos sa Israel nga akong gialagaran, walay bisag kinsa nga mopayamog ni mopaulan niining yutaa gawas kon akong sugoon."

² Miabot kang Elias ang pulong ni Yahweh: ³ "Biyai kanang dapita ug lakaw sa sidlakan. Tago sa suba sa Kerit sa sidlakan sa Jordan ug ⁴ sa suba ka moinom. Sa imong pagkaon sugoon ko ang mga uwak nga pakan-on ka didto." ⁵ Busa, milakaw siya ug gibuhat ang gisulti ni Yahweh. Miadto siya ug mitago sa may suba sa Kerit sa sidlakan sa Jordan. ⁶ Ug gidad-an siya didto sa mga uwak og pan sa buntag ug unod sa bagii. Sa suba siya miinom.

Si Elias ug ang byuda sa Sarepta

• ⁷ Wala madugay nauga ang suba kay wala man moulan sa kayutaan. ⁸ Ug miabot kaniya ang pulong ni

pit wala matakdi sa paganong kultura ug nagpabilin nga maunongon sa pagtoo.

Atubangan sa daghang katawhan nga mibiya na sa pagtoo ug mibalhin sa paganong pagsimba, si Elias inusarang nagpabilin sa pagtoo. Gibati niya ang tawag aron ipadayon ang kawsa sa Diyos ug milihok siya nga wala magpaabot nga dunay uban nga mosugod.

...walay bisan kinsa ... (b. 1). Si Elias tawo nga puno sa pagtoo, ug nasayod siya nga gikan sa Diyos ang iyang mga pulong ug nga kini matinuod gyod. Basaha ang Jaime 5:17, diin gihimo si Elias nga modelo sa pagtoo.

Dayag na lang nga ang hulaw kalamidad nga nagsukad sa kinaiyahan. Apan ang Diyos, bisan og wala siya manghilabot sa matag higayon, mihan-ay sa panghitabo. Ang pagtoo sa usa ka tumutoo pwera sama sa pisikal nga balaod sa Uniberso. Ug kon mangayo ta sa Diyos adtong imposibli, sa pagtoo nga ihatag niya, naa gyod niya ang tanang paagi aron mahitabo ni.

Ang katawhan nag-isip sa mga Baal nga mga dios sa ulan ug kinaiyahan. Ang hulaw nga miabot nila nagpaila nga si Yahweh, ang Diyos sa kagahaman, Diyos sab sa tanang binuhat.

Isip propeta, gisugdan ni Elias ang iyang misyon. Maoy una niyang giigo ang gamot-hinungdan sa katalagman: ang ilang kapakyas pagpahimutang ni Yahweh nga una ug labaw sa tanan.

• **7. Lakaw sa Sarepta ...** (b. 9). Ang hulaw nagdulot og dakong kadaot sa tanang katawh-

Yahweh: ⁹“Tindog ug lakaw sa Sarepta sa Sidon ug adto puyo. Ako nang gisugo ang usa ka byuda didto nga hatagan kag pagkaon.”

¹⁰Mibarog si Elias ug miadto sa Sarepta. Pag-abot niya sa ganghaan sa syudad, nakita niya ang byuda nga namunit og mga lipak. Iyang gitawag ang byuda ug giingnan: “Tagai kog dyotayng tubig sa usa ka sudlanan nga akong mainom.”

¹¹Molakaw na unta ang byuda aron pagkuhag tubig, apan gitawag siya ni Elias ug giingnan: “Dad-i pod kog usa ka pan.” ¹²Apan mitubag ang byuda: “Saksi si Yahweh nga imong Diyos nga wala na akoy bisag usa ka pan. Aduna lang akoy usa ka takos nga harina sa garapon ug dyotayng lana sa botelya. Ug ania namunit akog pipila ka lipak aron makapauli ug makaandam og pagkaon alang kanako ug sa akong anak nga lalaki. Mangaon kami, pagkahuman niana, mamatay na kami.”

¹³Miingon si Elias sa byuda: “Ayawg kahadlok. Lakaw ug buhata ang imong gisulti, apan pagluto usab og dyotayng pan nga imong dad-on kanako. Pagkahuman, paglutog pan

alang kanimo ug sa imong anak. ¹⁴Mao kini ang gisulti ni Yahweh nga Diyos sa Israel. Dili mahurot ang harina sa garapon ug dili mahubas ang lana sa botelya hangtod nga paulanan ni Yahweh ang yuta.”

¹⁵Milakaw ang byuda ug gibuhat ang gisulti ni Elias. Ug wala sila kawad-ig pagkaon sa adlaw-adlaw alang kaniya, kang Elias ug sa iyang anak. ¹⁶Wala mahurot ang harina sa garapon ug wala mahubas ang lana sa botelya, sumala sa gisulti ni Yahweh pinaagi kang Elias.

Gibanhaw ni Elias ang anak sa byuda

• ¹⁷Human niini, nagkasakit ang anak sa babaye nga tag-iya sa balay. Grabi ang sakit, hangtod sa namatay ang bata. ¹⁸Busa, miingon ang babaye kang Elias: “Nganong giingon ko nimo ini, tawo sa Diyos? Mianhi ka ba aron pagpahinumdom kanako sa akong kasal-anan ug pagpatay sa akong anak?” ¹⁹Mitubag siya: “Ambi ang imong anak.” Gikuha ni Elias ang bata sa iyang sabakan ug gidala sa kwarto sa taas nga iyang gihigdaan ug gipahigda.

han, lakip ni Elias nga nangayo ining timaan gikan sa Diyos. Apan alang sa magtotoo, kining katalagman kahigayonan sa pagsinati nga wala sila pasagdi sa langitnong Amahan.

Ako nang gisugo... (b. 9). Nadawat sa propeta ang iyang pagkaon ug iya sab nga madaawat ang kahupayan sa Diyos pinaagi sa pagdiskobre ining babaye nga tumutoo. Ang kabos nga byuda dunay ikahatag sa propeta, ug grasya ni alang nilang duha.

Tagai kog dyotayng tubig... (b. 10) mao ni ang unang lakang, ug dayon *Hatagi sab kog gamayng pan*. Gisulayan ni Elias ang pagtoo sa babaye. “...pagluto sab ug dyotayng pan nga imong dad-on nako” ug unya, ang byuda mihatag sa iyang gipangayo. Kining byuda susama adtong byuda nga gidayeg ni Jesus (Mc 12:41).

Dili mahurot ang ... (b. 14). Kining matanaga sa pagtoo nga andam sa pagtahan sa tanan bisag unsay mahitabo, gantihan sa Diyos.

• 17. Mao ni ang unang saysay sa Biblia bahin sa pagkabanhaw. Kasagaran ang Diyos mogiya sa kalibotan ug sa iyang Simbahan pinaagi sa natural nga panghitabo sa balaod sa kinaiyahan. Apan iya sab nga gitagana ang

katungod sa paghimo kalainan ining maong mga balaod alang niya. Pananglitian: ang tubig gihimo niyang bino; ang pan gipadaghan.

Mianhi ka ba ... (b. 18). Ang kamatayon sa bugtong niyang anak nag-aghat ining kabos nga byuda sa sayop nga pagtoo sa mapahamtangan nga Diyos, kinsa naniid sa buhat sa mga tawo aron silotan. Abi niya nga ang propeta nakadani sa pagtagad ni Yahweh ug nga gisilotan siya pinaagi sa kamatayon sa iyang anak.

Mihapa siyag makatulo ... (b. 21). Kining maong lihok sa propeta, nakiglambigit sa kinabuhi pinaagi sa iyang ginhawa, kinsay dili makamatngon ini ni Cristo nga mianhi aron paghiosa sa kaugalingon uban sa katawhan aron mapahibalo niya ang gahom sa pagkabanhaw?

Gidungog ni Yahweh ... (b. 22). Si Elias mao ang tawong gipili aron pag-usab sa makaluoyng sitwasyon ug sa paghasol sa tanang tawhanong panglantaw. Gitugotan ni Yahweh nga buhion ang anak sa byuda, ug unya, sa bukid sa Carmel, iyang tugotan si Elias nga mohatag og kinabuhi sa pagtoo sa iyang katawhan. Ang iyang pagbanhaw sa anak sa byuda nagsimbolo sa iyang pagbanhaw sa patay na nga pagtoo sa iyang katawhan.

²⁰Unya, nag-ampo siya kang Yahweh: “O Yahweh nga akong Diyos, silotan mo ba diay kining byuda nga nagpapuyo nako ug pasagdang matatay ang iyang anak?” ²¹Mihapa siyag makatulo sa bata ug misangpit ni Yahweh: “O Yahweh akong Diyos, ibalik mo unta ang gininhawa niining ba-taa!” ²²Gidungog ni Yahweh ang tingog ni Elias ug gibalikan sa gininhawa ang bata ug nabuhi. ²³Gialsa ni Elias ang bata ug gikanaog sa balay gikan sa lawak sa taas, gihatag sa inahan ug miingon: “Anaa, buhi ang imong anak.”

²⁴Miingon ang babaye kang Elias: “Nasayod na ako karon nga tawo ka sa Diyos. Matuod ang gisulti ni Yahweh sa imong baba.”

18¹ Paglabay sa pipila ka adlaw, sa ika-tulo ka tuig nakigkita si Yahweh kang Elias nga nagkanayan: “Pagpakigkita kang Ahab kay magpaulan tingali ako sa yuta.” ²Busa, milakaw si Elias aron makigkita kang Ahab. Hilabihan na kaniadto ang gutom sa Samaria.

³Gitawag ni Ahab si Obadiah, ang nagdumala sa palasyo. (Matinud-anon nga nag-alagad ni Yahweh si Obadiah. ⁴Dihang gipapatay ni Izebel ang mga propeta ni Yahweh, gikuha ni Obadiah ang 100 ka propeta ug gitagoan sa tag-50 sa duha ka langob. Didto iya silang gipakaog pan ug tubig.) ⁵Miingon si Ahab kang Obadiah: “Adtoa ang tanang suba ug kawalogan sa tibuk yuta. Basin ug makakita kitag sagbot. Sa ingon magpabiling buhi ang mga kabayo ug mula ug walay mamatay sa kahayopan.” ⁶Ilang gibahin ni Ahab ug Oba-

dias ang kayutaan ug nag-iyahay silag lakaw.

⁷Natagboan ni Obadiah sa dalan si Elias. Pagkaila ni Obadiah kang Elias, mi-hapa siya sa yuta ug miingon: “Ikaw ba ang akong ginoo nga si Elias?” ⁸Mitubag si Elias: “Ako, sultih ang imong agalon nga nia ako.” ⁹Apan miingon si Obadiah: “Unsay akong sala nga imo man akong itugyan sa kamot ni Ahab aron patyon?” ¹⁰Saksi si Yahweh nga imong Diyos, walay katawhan ni nasod diin ang akong agalon wala mangita kanimo. Kon moingon sila, ‘wala si Elias diri,’ papanumpaon sila nga wala ka nila makita. ¹¹Karon imo na hinuon akong paadtoon sa akong agalon aron ingnon nga ania ka! ¹²Kon layo na ako, dad-on ka sa espiritu ni Yahweh sa laing dapit. Unya, akong adtoon si Ahab ug masultihan. Apan dili ka niya makita kay wala ka na man. Sigurado gayod nga iya akong patyon. Gialagaran ko si Yahweh sukad pa sa akong pagkabata. ¹³Wala ka ba makabalita sa akong gibuhad dihang patyon na ni Izebel ang mga propeta ni Yahweh? Akong gitagoan ang 100 kanila sa duha ka langob, tag-50 sa matag usa ug gipakaog pan ug gipainom tubig. ¹⁴Ug karon buot ka nga akong isulti sa hari nga ania si Elias. Siguro gayod nga iya kong patyon!”

¹⁵Apan miingon kaniya si Elias: “Manumpa ako kang Yahweh sa kahitas-an nga akong gialagaran. Karon makig-atubang ako niya.” ¹⁶Busa, milakaw si Obadiah aron sultihan si Ahab niining mensahe. Ug miabot si Ahab aron pagpakigkita kang Elias.

Paghalad sa Carmel

¹⁷Miingon si Ahab dihang nakita niya si Elias: “Ikaw ba ang kadaot sa Israel?” ¹⁸Mitubag si Elias: “Dili ako ang nagdalag kadaot sa Israel kon dili ikaw ug ang katawhan sa imong ama-

• **18.17** Ang paghalad og sakripisyo sa Bukid sa Carmel usa sa labing dakong gipadayag sa Diyos sa Daang Testamento. Gipakita niya ang iyang gahom alang sa nahikatulog nga pagtoo sa iyang katawhan.

Si Baal o si Yahweh. Dili kaayo klaro sa katawhan ang kalainan ining duha. Alang nila kining duha pulos mga gamhanan nga naghupot og lainlaing abilidad nga pulos mapuslanon. Si Yahweh Diyos sa katawhan nga motabang panahon sa gubat, samtang si Baal dios sa mag-uuma nga naghatag og ulan pinaagi sa ilang pangilin ug mga halad.

Hangtod kanus-a pa man mo magpadayon pagsunod og duha ka dalan sa samang panahon? Giawhag ni Elias ang mga Israelita nga mopili ug mohimog desisyon. Dili mahimo nga ang magtotoo dunay duha ka agalon:

– Ang Diyos o bahandi (Mt 6:24)

– Alang ni Jesus o batok niya (Mt 12:3)

– Makigtambayayong nga sakop sa Simbahan o lakip sa way klaro nga sakop ang iluwa sa Diyos sa iyang baba sa umalabot nga panahon (Reb 3:6)

Ang motubag ... (b. 24). Ang kalayo mopahayag, molimpyo, mobag-o: Mao ni ang sang potanan sa kalayo nga mosunog sa gihalad nga sakripisyo ngadto sa Diyos. Ang Israel nagkinahanglan sab nga bag-ohon “pinaagig kalayo” ug sa panahon ni Jesus bunyangan ta o giputli ug gibag-o “pinaagi sa kalayo ug sa Espiritu Santo” (Lc 3:16).

Gitawag ... (b. 26). Gibugalbugalan ni Elias ang mga tawong naghalad kang Baal, apan hugot ba usab kaha ang atong pagtoo nga ang Diyos motubag sa atong mga pag-ampo? Dili

han. Nagpalayo kamo sa kasugoan ni Yahweh ug misunod sa mga Baal!¹⁹ Busa, sugoa karon ang tanang Isra-raelita sa pagpundok sa akong atubangan sa Bukiran sa Carmel uban sa 450 ka propeta ni Baal nga gibuhi ni Izebel.”

²⁰ Gipatawag ni Ahab ang tibuk katawhan sa Israel ug gitigom sa Bukiran sa Carmel ang tanang propeta. ²¹ Miatubang si Elias sa tibuk katawhan ug nangutana: “Hangtod kanus-a pa man kamo magpadayon pagsunod og duha ka dalan sa samang panahon? Kon si Yahweh mao ang Diyos, sunod kaniya. Apan kon si Baal, siya ang sunda.” Wala makatingog ang katawhan.

²² Miingon si Elias sa katawhan: “Ako na lang usa ang nahibilin nga propeta ni Yahweh apan 450 ang manalagna ni Baal. ²³ Hatagi kami ninyog duha ka toro. Magpili silag usa alang kanila. Bahinbahinon kini ug ibutang ibabaw sa kahoy nga dili paa duslitan.” Ingon usab niana ang akong buhaton sa laing toro! Ibutang pod nako ibabaw sa kahoy, apan dili pa nako duslitan. ²⁴ Unya, tawga ninyo ang ngalan sa inyong diyos. Motawag usab ako sa ngalan ni Yahweh. Ang motubag pinaagi sa kalayo mao ang matuod nga Diyos.”

Mitubag ang tibuk katawhan: “Mayero ang imong gisulti.”

²⁵ Miingon si Elias sa mga propeta ni Baal: “Pagpilig toro alang kaninyo. Kamoy unang mangandam kay daghan man mo. Tawga ang inyong dios,

apan ayawg duslitig kalayo ang kahoy.”²⁶ Busa, gikuha nila ang toro ug giandam. Gitawag nila ang ngalan ni Baal gikan sa buntag hangtod sa ud-tong tutok: “Tubaga mi Baal!” Apan walay tingog. Walay mitubag samtang mipadayon silag sayawsayaw sa usa ka tiil sa alampoanan nga ilang gihimo.

²⁷ Pagkaudto misugod si Elias pagyubit nila: “Kusogkusogi pa ninyog singgit! Diyos tingali si Baal, apan basin og nasalaag lang o okopado kaayo o tingalig natulog ug kinahanglang pukawon.”²⁸ Gipakusgan nila ang ilang singgit samtang gisamaran ang kaugalingon sa espada ug pana sumala sa ilang nabatasan hangtod nga nagkadugo. ²⁹ Milapas na ang kaudtohon apan wala pa sila sa kaugalingon hangtod nga nakilomkilom. Wala pa gayoy tingog nga mitubag ni usa ka tilimad-on.

³⁰ Miingon si Elias sa tibuk katawhan: “Duol kamo kanako.” Ug miduol kaniya ang tibuk katawhan ug iyang giayo ang naguba nga alampoanan ni Yahweh. ³¹ Unya, nagkuha si Elias og 12 ka bato, sama sa gidaghanon sa mga tribu sa anak ni Jacob nga gika-sulti ni Yahweh sa pag-ingon: “Israel ang imong ngalan.”³² Ginamit ang mga bato, naghimo siyag alampoanan sa Ngalan ni Yahweh. Nagkalot og kanal sa palibot nga masudlan og mga 15 ka litro nga tubig. ³³ Gihapnig niya ang kahoy ug gihiwahiwa ang toro. Dayon, gipatong sa kahoy. Miingon siya: “Pun-ag tubig ang upat ka tad-

ang tanan natong gusto tubagon sa Diyos, apan kinahanglan nga malahutayon gihapon ta sa pagpangamuyo, timailhan sa mapaub-sanon natong pagdawat nga kon wala siya wala tay mahimo.

Tubaga ko Yahweh ... (b. 37). Ang kalayo, ang milagro, ang ulan dunay usa lang ka katuyoan: Si Yahweh nahigugma sa Israel ug buot niya nga pukawon pag-usab ang ilang gugma. Wala siyay tuyo paglisang nila o nga sila mapuno sa katingala kondili, aron madiskobrehan sa katawhan nga ang Diyos buhi ug nahingawa pag-ayo nila.

Ang kadaogan sa Carmel, kadaogan ni Yahweh. Kadaogan sab ni ni Elias. Ang Diyos nanginahanglag tawo aron pagluwas sa tawo. Misunod ang pagpamatay sa mga mini nga propeta. Angay sabton nga nagpuyo si Elias taliwala sa bangis nga palibot, diin ang napa-rot mahiagom gyod sa kamatayon. Nagsubay si Elias sa panghunahuna sa iyang panahon.

Gawas pa, kining pintas nga silot, nagtudlo sab nato nga ang tawong kawad-an sa kinabuhian sama ra sa nagpuyo sa bakal ug sa mini nga mga mithi; nalingla ang kaugalingon ug gilingla sab niya ang tanang tawo.

yaw ug ibubo sa halad-sinunog sa ibabaw sa kahoy.”³⁴ Ug miingon siya: “Pun-i pa!” Ug gidugangan nila. Miingon pa gayod siya: “Kausa pa.” Makatulo kini nila buhata.³⁵ Miagas ang tubig sa palibot sa alampoanan ug napuno ang kanal.

³⁶ Pagkakilomkilom na miduol si propeta Elias ug miampo: “O Yahweh, Diyos ni Abraham, Isaac ug Israel, itugot nga masayran karon nga ikaw ang Diyos sa Israel ug ako ang imong alagad. Tungod sa imong sugo ako kining gibuhat.”³⁷ Tubaga ako, Yahweh, tubaga ako aron mahibaloan niing katawhan nga ikaw si Yahweh, ang Diyos nga nagdala pagbalik sa ilang kasingkasing nganha kanimo.”³⁸ Mikunsad ang kalayo ni Yahweh nga milamoy sa halad-sinunog lakip ang kahoy, ang mga bato ug abog, ug ang tubig sa kanal.

³⁹ Pagkakita niini sa tibuok katawhan mihapa sila ug miingon: “Si Yahweh ang Diyos! Si Yahweh ang Diyos!”⁴⁰ Gisugo sila ni Elias: “Dakpa ang mga propeta ni Baal ug ayawg paikayasa bisag usa.” Ila silang gidakop ug gidala kang Elias sa walog sa Kishon diin gipatay sila.

⁴¹ Miingon si Elias kang Ahab: “Makasaka ka na ug makainom kay nakita mo na ang ulan.”⁴² Mitungas ug miinom si Ahab. Misaka usab si Elias sa kinatumyan sa Carmel ug miduko sa yuta. Gibutang niya ang nawong taliwala sa iyang tuhod.⁴³ Ug miingon

siya sa iyang sulugoon: “Tungas ug lantawa ang dagat.” Mitungas ang sulugoon, mitan-aw ug miingon: “Wala akoy nakita.” Ug miingon si Elias: “Makapito kang magbalikbalik didto.”⁴⁴ Sa ikapito, miingon siya: “Adunay gagmayng panganod, sama ka gamay sa kamot. Milutaw kini gikan sa dagat.”

Misulti kaniya si Elias: “Lakaw ug sultihi si Ahab: Andama ang imong karwahe ug lugsong dayon sa dili pa moulan.”⁴⁵ Paglabay sa dyotay nga panahon, midag-om, mihuros ang hangin ug mibunok ang kusog nga ulan. Misakay si Ahab sa karwahe ug miadto sa Yezrael.⁴⁶ Apan ang kamot ni Yahweh diha kang Elias. Gisuoit niya ang iyang kapa sa iyang bakos ug nag-una pagdalagan kang Ahab ngadto sa ganghaan sa Yezrael.

Miikyas si Elias paingon sa Horeb

19¹ Gisaysay ni Ahab kang Izebel ang tanang gibuhat ni Elias, giunsa niya pagpatay sa espada ang tanang propeta.² Busa, nagpadala niining mga pulonga si Izebel kang Elias: “Silotan unta ako sa mga diyos sa pinakabug-at nga silot kon dili ko mabuhat kanimo ang imong gibuhat kanila.”

³ Nahadlok si Elias ug miikyas aron pagluwas sa kinabuhi. Miabot siya sa Berseba sa Juda diin iyang gibilin ang sulugoon⁴ ug naghapon siyag baktas paingon sa disyerto. Pag-abot niya sa kabugangan nag-ampo siya nga matatay na unta: “Husto na, O Yahweh.

• **19.1 Nahadlok si Elias ug miikyas ...** (b. 3). Makita dinhi nga ang milagro, dili diha nga milagrosong makasulbad sa problema sa pagtoo. Ang pagbag-o sa katawhan nagkinahanglag panahon ug sakit nga proseso.

Makita nato sa mapa ang paglatas ni Elias gikan sa gingharian sa Israel hangtod sa gingharian sa Juda. Ang Carmel may gilay-on nga 250 kilometros gikan sa Berseba, ang kataposang lungsod sa dili pa ang kamingawan sa habagatang Juda.

Bangon ug kaon ... (b. 7). Miadto si Elias duol sa kamingawan aron pagluwas sa iyang kinabuhi, apan mas layo pa gyod ang gidad-an kaniya sa Diyos. Gihatagan siyag katingala-

hang pan, susama sa manna sa didto pa ang mga Hebreo sa kamingawan, pasiuang lara-wan ni sa pan sa Eukaristiya nga gihatag ni Jesus sa atong pagpanaw sa kinabuhi (Jn 6:8).

Kwarenta ka adlaw ... (Ex 24:18). Didto gikasugat ni Elias si Yahweh. Si Jesus sab miadto sa kamingawan aron masulayan siya, ug kita mismo usahay kinahanglang moadto sa kamingawan (usahay ang Diyos mismo ang moubutang nato sa kamingawan – Tan-awa sa Os 2:16). Ang inusarang pagpanaw ni Elias, talan-awon sa dalan nga maagian sa nangita sa Diyos. Bisan tuod nanginahanglan ta sa suport- ta sa atong asawa, mga kauban, sa Simbahan, ang matag usa mohimo gyod sa iyang panaw, ug ang Diyos motawag aron makigtambo niya.

Kuhaa ang akong kinabuhi kay gikapoy na kaayo ako.”

⁵ Mihigda siya ug nakatulog ilalom sa kahoy. Unya, gihikap siya sa anghel nga miingon: “Bangon ug kaon.”

⁶ Mitan-aw si Elias ug nakita niya sa ulohan ang pan nga giluto sa init nga bato ug usa ka banga nga tubig. Mi-kaon, miinom siya ug mihigda pagbalik. ⁷ Ug miabot ang anghel ni Yahweh. Ikaduha na ni niyang pag-anhi; gihikap siya ug giingnan: “Bangon ug kaon kay taas pa ang imong panaw.”

⁸ Mibangon siya, miikaon ug miinom. Tungod niini gibalikan siya sa kusog. Kwarenta ka adlaw ug kwarenta ka gabii siyang nagpanaw sa Horeb, sa Bukid sa Diyos. ⁹ Pag-abot niya sa Horeb, miadto siya sa langob diin nagpalabay sa kabuntagon. Ug miabot kaniya ang pulong ni Yahweh: “Unsay gibuhat mo dinhi, Elias?”

Nakita nila ang Diyos

• ¹⁰ Mitubag siya: “Midilaab dinhi kanako ang abughoang gugma ni Yahweh, ang Diyos sa kahitas-an. Mitalikod ang mga Israelita sa imong kasugaoan. Giguba nila ang imong alampoonan. Gipamatay sa espada ang imong mga propeta. Ako na lang ang nahibilin. Unya, nagtinguha pa gyod sila pagpatay kanako.” ¹¹ Miingon si Yahweh: “Gawas dinhi; barog sa bukid ug hulata si Yahweh.” Miagi si Yahweh.

• ¹⁰. Miabot si Elias sa bukid sa Horeb, ang laing ngalan sa Sinai, diin si Yahweh nagpadayag sa kaugalingon kang Moises.

Gawas dinhi; barog ... (b. 11). Alang sa tawong nagdilaab sa kainit ang pagtoo sa mahigugmaong Diyos, si Yahweh wala diha sa kusog nga kusokuso sa hangin, ni sa linog, ni sa kalayo. Anaa hinuon siya nagpadayag sa malumo, bugnaw nga hapohap sa hoyuhoy.

Unsay gibuhat ... (b. 13). Nangutana ang Diyos, aron ang propeta mosulay pagtugkad sulod sa iyang kailadman. Walay laing diha ni Elias gawas sa maunongon niyang gugma kang Yahweh. Mao nga gipadayag ni Yahweh ang balaanon niyang mga laraw.

Si Hasael, si Yehu, si Eliseo. Gibutyag ni Yahweh kang Elias ang makasubo nga dangatan sa Israel: Ang Gingharian nga madaogong gisugdan ni David ug Salomon, nagpadulong

Primerong gayod dihay kusog nga hangin nga mipikas sa bukid ug midugmok sa mga bato atubangan ni Yahweh, apan wala sa hangin si Yahweh. Human sa hangin, milinog, apan wala sa linog si Yahweh. ¹² Human sa linog, may kalayo, apan wala sa kalayo si Yahweh. Human sa kalayo, ang hinagawhaw sa hoyuhoy. ¹³ Pagkabati niini ni Elias, gisampongong niya ang iyang nawong. Migawas siya ug mibarog sa may baba sa langob.

May tingog nga nag-ingon: “Unsay gibuhat mo dinhi, Elias?” ¹⁴ Mitubag siya: “Midilaab kanako ang pangabugho sa gugma ni Yahweh, ang Diyos sa kahitas-an, kay gitalikdan sa mga Israelita ang imong kasabotan. Giguba nila ang imong alampoonan, ug gipatay sa espada ang imong mga propeta. Ako na lang ang nahibilin ug nagtinguha pa sila pagpatay nako.

¹⁵ Miingon si Yahweh kaniya: “Sigi, balik sa imong giagian sa disyerto ug lakaw sa Damasco. Adtoa ug hilogi si Hazael nga hari sa Siria. ¹⁶ Hilogi usab si Jehu nga anak ni Nimsi, nga hari sa Israel, ug si Eliseo anak ni Shafat, ang taga Mehola nga propeta puli kanimo. ¹⁷ Ang makaikyay sa espada ni Hazael patyon ni Jehu. Ang makaikyay sa espada ni Jehu patyon ni Eliseo. ¹⁸ Apan luwason nako ang 7,000 sa Israel, ang dili moluhod kang Baal ug dili mohalok kaniya.”

na sa pagkawagtang. Sangpotanan ni sa kaminupakon sa katawhan.

– Si Hasael nga hari sa Syria, mao ang kaaway nga mopukan ug mopakaulaw sa Israel.

– Si Yehu mobunglag sa pamilya ni Ahab ug molaglag sa tanang nagsimba ni Baal.

– Si Eliseo mosangyaw sa mahulgaong mga pulong ni Yahweh.

Hinuon dili gyod hingpit nga mahanaw ang Israel, kay luwason sa Diyos ang *Salin* nga wala mosimba sa mga Baal. Napadayag ni pinaagi sa numero nga nagdalag simbolo: 7,000 ka tawo.

Kining pagpadayag mipatin-aw sa mga propeta sa Biblia. Ang kadaghanan nila ug ang labing dako, migula sulod sa tulo ka siglo, kanus-a ang Israel nakasinatig kadunganganan panahon ni Solomon hangtod sa iyang Pagkabihag. Busa, ang mga propeta:

• ¹⁹Unya, mibiya si Elias. Nakita niya si Eliseo, ang anak ni Shafat nga nagdaro og 12 ka adlaw. Dinha na siya sa kinatumyan. Paglabay ni Elias sa iyang kilid gihatag ni Elias ang iyang kapa kang Eliseo ²⁰ ug gibiyaan ni Eliseo ang mga baka. Iyang giapas si Elias ug giingnan: “Mananghid una ako sa akong amahan ug inahan aron mosunod kanimo.” Miingon si Elias: “Balik kon gusto mo. Ayaw kabalaka sa akong gibuhat.” ²¹ Mitalikod si Eliseo, gikuha niya ang usa ka parisian sa baka ug iyang giihaw ug gisugba ang unod. Diha pa siya molakaw. Misunod siya kang Elias ug mialagad niya.

Pag-ataki sa Samaria

20¹ Gipundok ni Ben-Hadad, ang hari sa Aram, ang tibook niyang kasundalohan uban sa 32 ka hari, mga kabayo ug mga karwahe. Miadto siya sa Samaria nga iyang gisulong ug giataki. ² Nagpadala siyang mensahero sa syudad aron sulihan si Ahab, ang hari sa Israel: “Kini ang gisulti ni Ben-Hadad: ³ Akoa na ang imong plata ug bulawan. Ang labing anyag sa imong mga asawa ug mga anak alang sila kanako.” ⁴ Mitubag ang hari sa Israel: “Matuman ang imong gisulti, halandong hari. Imoha ako ug ang tanang ania kanako.” ⁵ Mibalik ang mga mensahero ug miingon: “Mao kini ang gisulti ni Ben-Hadad: Ihatag kanako ang imong plata ug bulawan, mga asawa ug mga anak. ⁶ Paanhaon ko kanimo ang akong mga opisyal ugma sa ingon niining orasa. Utangkayon nila ang imong palasyo ug ang balay sa imong mga opisyal. Kuaon nila ug kawaton ang bisag unsa nga ilang magustohan.”

⁷ Gipatawag usab sa hari sa Israel ang tanang magulang sa kayutaan ug gisulhan: “Tan-awa ang daotang laraw niining tawhana. Diha nga gipangayo niya ang akong mga asawa ug anak, mga plata ug bulawan, wala ko mobalibad.” ⁸ Giingnan siya sa mga magulang sa tibook katawhan:

“Ayaw siyang tagda ug ayawg uyoni.” ⁹ Miingon ang hari sa mga mensahero ni Ben-Hadad: “Sultihi ang halandong hari nga buhaton ko ang una niyang gipangayo. Apan dili ako moyon sa iyang gipangayo karon.” Gisulti kini sa mga mensahero ¹⁰ kang Ben-Hadad nga miingon: “Matung-lo unta ako kon may igong abog nga magpabilin sa Samaria aron hatagan og tagsa ka kumkom ang tanan kong tawo.” ¹¹ Apan mitubag ang hari sa Israel: “Hambog kana! Karon pa lang ganiy niya gisul-ob ang taming mao rag ingon sa gihubo na niya kini!” ¹² Niadtong higayona nakig-inom si Ben-Hadad pagkadungog sa mensahe. Busa, miingon siya sa iyang mga opisyal: “Pangandam sa pagsulong.” Ug naglumbay sila batok sa syudad.

¹³ Annay usa ka manalagna ang miduol kang Ahab, ang hari sa Israel, ug miingon: “Ingon niini ang gisulti ni Yahweh: Nakita ba nimo kining bagang panon sa katawhan? Ibutang ko kini sa imong kamot karon ug imong mahibaloan nga ako si Yahweh.”

¹⁴ Nangutana si Ahab: “Kinsay mobuntog kaniya?” Mitubag ang propeta: “Kini ang gisulti ni Yahweh: Ang mga batan-ong sundalo sa imong mga gobernador sa probinsiya.” Nangutana si Ahab: “Kinsay mouna sa panagsangka?” Ang propeta mitubag: “Ikaw!”

¹⁵ Gitigom sa hari sa Israel ang mga batan-ong sundalo sa mga gobernador sa probinsiya, 232 silang tanan. Pagkahuman, gipundok sab niya ang tanang Israelita, 7,000 ang tanan.

¹⁶ Nanggawas sila sa udtong tutok samtang nakig-inom si Ben-Hadad sa iyang tolda uban sa 32 ka hari nga mitabang kaniya. ¹⁷ Ang unang migawas mao ang batan-ong opisyal sa mga gobernador sa probinsiya. May nakasulti kang Ben-Hadad nga adunay lalaki nga migula gikan sa Samaria. ¹⁸ Ug miingon siya: “Kon sa kalinaw sila nanggawas dakpon sila nga buhi; kon sa pakig-away, dakpon gihapon sila nga buhi.”

¹⁹ Nanggawas ang mga batan-ong opisyal sa mga gobernador sa probinsiya ug gisunod sa mga sundalo. ²⁰ Ilang nabuntog ang mga kaaway. Miikyas ang mga Arameo, ug gigukod sila sa mga Israelita. Nakaiikyas usab si Ben-Hadad, ang hari sa

– misulay pagpukaw sa katawhan nga nagpadulong sa ilang kaalaot,

– miawhag alang sa kabag-ohan sa kasingkasing sa tawo;

– nagtudlo sa masaarong ugma nga giandam sa Diyos alang sa mga “Salin” sa Israel human gun-oba ang ilang gingharian sa Palestina.

• 19. *Paglabay ni Elias ...* (b. 19). Gitawag ni Elias si Eliseo pagsunod niya, sama sa pag-

tawag ni Jesus sa iyang mga apostol. Siguro nga ang pagsabot ni Elias sa pag-ingon ni Eliseo: “Mananghid pa ko sa akong amahan ug inahan...” mao nga nagpanuko si Eliseo pagbiya sa tanan ug pagtahan sa kaugalingon; busa, mitubag si Elias: “Balik kon gusto mo. Ayaw kabalaka sa akong gibuhat.” Apan buot lang si Eliseo nga manamilit sa iyang mga minahal ug kaparentihan (Lc 9:61). Sukad karon tinun-an na ni Elias si Eliseo ug ang sumosunod niyang propeta sa Israel.

Aram nga nagsakay sa kabayo uban sa mga mangangabayo. ²¹ Gikawat sa hari sa Israel ang mga kabayo ug karwahe, ug nabuntog nila sa hingpit ang mga Arameo.

²² Miadto ang propeta sa hari sa Israel ug misulti: “Lig-ona ang imong kaugalingon, pagbantay ug hunahunaa pag-ayo ang sunod mong buhatan. Kay mosulong usab kaninyo ang hari sa Aram.”

²³ Misulti ang mga opisyal sa hari sa Aram, sa ilang hari: “Mga diosdios sa kabukiran ang ilang diosdios mao nga mas kugan sila kay kanato. ²⁴ Apan mosukol ta kanila sa patag ug sigurado nga ato silang mabuntog. Buhata usab kini ninyo. Papa-hawaa ang mga hari sa ilang nahimutangan ug ilisi sa laing mga opisyal. ²⁵ Kon matigom na ninyo ang kasundalohan ingon sa nangawala kaninyo, lakip ang samang gidaghanon sa mga kabayo ug mga karwahe, makig-away ta batok kanila. Siguro gayod nga ato silang lupigon.” Gipaminaw ni Ben-Hadad ang ilang tambag. Ug mao kana ang iyang gibuhat.

Kadaogan batok sa mga Arameo

²⁶ Paglabay sa tuig, gipundok ni Ben-Hadad ang mga Arameo. Mingadto sila sa Afek aron makig-away sa Israel. ²⁷ Gipapundok sab ang mga Israelita ug nangandam. Unya, nanggawas sila aron makig-atubang sa mga Arameo. Sa ilang kilid nagkampo ang mga Israelita nga sama sa duha ka gagmayng panon sa kanding, samtang napuno sa mga Arameo ang tibuk kapatagan. ²⁸ May usa ka tawo sa Diyos nga miduol ug nakigsulti sa hari sa Israel sa pag-ingon: “Gipamulong si Yahweh: Kay misulti man ang mga Arameo nga Diyos sa bukid si Yahweh ug dili sa kawalogan, akong ihatag sa imong kamot kining dakong panon sa kasundalohan. Mahibaloan ninyo nga ako si Yahweh.” ²⁹ Ug pito ka adlaw silang nagkatupad ug kampo.

Sa ikapito ka adlaw, nagsugod na ang gubat. Sulod lang sa usa ka adlaw, 1,000 nga mga sundalong Arameo sa impanteriya ang gipamatay sa mga Israelita. ³⁰ Samtang nangikyasa sa Afek ang uban, natumpagan sa paril ang 27,000 ka lalaki nga nahibilin. Miikyasa si Ben-Hadad sa syudad ug mitago sa usa ka lawak. ³¹ Giingnan siya sa iyang mga opisyal: “Nasayaran namo nga maluluy-on ang hari sa Israel. Magtapis kami ug sako, hiktan namo ang among liog ug adtoon namo ang hari sa Israel. Basin na lang og luwason niya ang imong kinabuhi.”

³² Busa, nagtapis silag sako, gihiktan ang liog, miatubang sa hari sa Israel ug misulti: “Nagpakiluoy ang imong ulipon nga si Ben-Hadad. Naghangyo siya nga pagagdan siyang mabuhi.” Mitubag ang hari: “Buhi pa ba siya? Ako siyang igsoon.” ³³ Maayong timailhan kini alang kanila. Busa, ila kining gisakyan ug misulti sila: “Oo, si Ben-Hadad imong igsoon.” Ang hari miingon: “Sigi, dad-a siya diri.” Miduol si Ben-Hadad kaniya ug gipa-sakay sa hari sa iyang karwahe. ³⁴ Miingon si Ben-Hadad: “Akong iuli ang mga syudad sa Samaria nga gisakmit sa akong amahan.” Si Ahab miingon: “Tumana kining atong gikasabotan kay ihatag ko kanimo ang kagawasan.” Nakigsabot siya kang Ben-Hadad nga iyang giluwasa.

³⁵ Miabot usab ang pulong ni Yahweh sa usa sa mga kauban sa propeta. Misulti kini sa lain niyang kauban nga manalagna: “Tigbasa ako.” Apan wala siya tigbasa. ³⁶ Miingon siya: “Kay wala man ka mamati sa tingog ni Yahweh, inigbiya nimo patyon ka sa liyon.” Milakaw ang propeta ug nakasugat og liyon ug gipatay siya.

³⁷ Nakakita pag laing kauban ang propeta ug miingon: “Sigi, tigbasa ako.” Ug gitigbas siya sa maong lalaki ug nasamdan. ³⁸ Ug milakaw ang propeta. Aduna may bendahi ang iyang mata dili siya mailhan. Mibarog siya sa dalan ug naghulat sa hari. ³⁹ Pag-agi sa hari misinggit siya: “Mahal nga hari! Imo kong alagad! Pag-adto ko sa panggubatan, may usa ka sundalo nga miduol kanako. Nagdala siyag usa ka lalaki, ug miingon nga bantayan nako ang maong lalaki. Kon makaikyas kini, kinabuhi nako ang ibaylo o mobayad ko og usa ka bareta nga plata. ⁴⁰ Samtang nagkapuliki ako dinhi, nawala ang lalaki.” Miingon kaniya ang hari sa Israel: “Ikaw ra ang nag-sulti sa imong silot.”

⁴¹ Unya, kalit nga gikuha niya ang bendahi sa iyang mata ug nailhan sa hari sa Israel nga usa diay sa mga propeta. ⁴² Miingon ang propeta: “Kini ang gisulti ni Yahweh: ‘Kay imo mang gipalingkawas ang lalaki nga gihukman kong mamatay, ang imong kinabuhi ang ilis sa iyaha ug ang imong katawhan ang ibaylo sa iyaha.’” ⁴³ Mipauli ang hari sa Israel sa iyang palasyo sa Samaria nga nasuko ug naguol.

Parasan ni Nabot

21¹ Adunay parasan tupad sa palasyo ni Ahab, ang hari sa

• **21.1** Giatiman ni Nabot ang iyang parasan, dili sa pangkaugalingon nga katuyoan, apan labaw sa tanan, agig pagmahal inging kabilin na iyang nasunod sa ginikanan.

... ang adlaw sa puasa ... (b. 12). Sigurong gipahimoslan ni Jezabel ang katalagman nga miabot adtong panahona, hulaw ba o dangan. Ang kadagkoan sa syudad nagpatawag og

Samaria, nga kang Nabot nga taga-Jezrael. ²Apan miingon si Ahab kang Nabot: “Akoa na ang imong parasan nga anaa tupad sa akong palasyo. Kon buot ka, bayran tikaw sa tukmang kantidad kay himoon kong tanaman sa mga utanon ini.”

³Mitubag si Nabot: “Dili unta itugot ni Yahweh nga akong ihatag kanimo ang kabilin sa akong kagikanan.”

⁴Mipauli si Ahab nga nasuko ug bug-at ang buot tungod sa gisulti kaniya ni Nabot nga taga Jezrael. Dili ikahatag ni Nabot kaniya ang kabilin sa iyang kagikanan. Mihigda siya nga nag-atubang sa paril ug wala mokaon. ⁵Miduol si Izebel ug miingon: “Nganong bug-at man ang buot mo ug wala ka mokaon?” ⁶Mitubag siya: “Akong gikasulti si Nabot nga taga Jezrael. Gihangyo ko siya nga ibaligya ang iyang parasan o ilisan ba hinuog lain.”

⁷Miingon si Izebel sa iyang bana: “Dili ba, ikaw may hari sa Israel! Bangon ug kaon. Paglipay! Ihatag ko kanimo ang parasan ni Nabot sa Jezrael.”

⁸Nagsulat si Izebel sa ngalan ni Ahab nga iyang gitatakan sa tatak ni Ahab ug gipadala sa mga magulang sa katawhan ug sa mga iladong tawo sa syudad ni Nabot. ⁹Kini ang gisulat ni Izebel: “Itakda ninyo ang adlaw sa puasa ug hukmi ninyo si Nabot. ¹⁰Pagkuha kamog duha ka kauban nga mosumbong batok kaniya niining paagiha: ‘Gipanghiraot mo ang Diyos ug ang hari.’ Pagawasa siya aron batohon hangtod nga mamatay.”

¹¹Ingon niini ang gibuhay sa mga tawo, mga magulang ug mga iladong tawo sa syudad sumala sa sulat ni Izebel. ¹²Gitakda ang adlaw sa puasa

ug gihukman si Nabot atubangan sa katawhan. ¹³Miabot ang duha ka magsusumbong ug milingkod atubangan ni Nabot. Misumbong sila atubangan sa katawhan: “Gipanghiraot ni Nabot ang Diyos ug ang hari.” Busa, ilang gidala si Nabot sa gawas ug gibato hangtod nga namatay. ¹⁴Ilang gipahibalo si Izebel nga gibato na si Nabot hangtod nga namatay.

¹⁵Pagkahibalo ni Izebel, miingon siya kang Ahab: “Tindog ug angkona ang parasan nga wala ibaligya kanimo ni Nabot nga taga Jezrael kay patay na siya.” ¹⁶Pagkadungog ni Ahab nga patay na si Nabot, mibarog siya ug miadto sa parasan ni Nabot nga taga Jezrael ug miangkon niini.

¹⁷Miabot kang Elias nga taga Tisbe ang pulong ni Yahweh. ¹⁸“Barog ug sugata si Ahab nga hari sa Israel sa Samaria. Anaa karon siya sa parasan ni Nabot nga giadto niya aron angkonon. ¹⁹Sultihi siya sa gisulti ni Yahweh: ‘Mipatay ka ba aron aron angkonon ang gipanag-iya sa imong gipatay?’ Sultihi usab siya: ‘Tilapan sa mga iro ang imong dugo niining dapi-ta diin gitilapan sa mga iro ang dugo ni Nabot.’”

²⁰Miingon si Ahab kang Elias: “Imo akong nakita dinhi karon nga imong kaaway.” Mitubag si Elias: “Mianhi ako kay imong gibuhay ang daotan sa mata ni Yahweh. Kini ang gisulti ni Yahweh: Mianhi ako ug nagdalag kadaot. ²¹Akong silhigon ang imong kaliwat ug puohon ang tanang lalaki sa imong banay sa Israel, ulipon man siya o hilway. ²²Mahanaw ang imong banay sama sa banay ni Jeroboam, ang anak ni Nebat, ug ang banay ni Baasa nga anak ni Ahias kay nakapasuko ka kanako ug imong gitaral sa

assemblya sa katawhan alang sa solemn nga puasa ug aron sa pagsubay “kinsay nakaingon ining silot sa Diyos.” Ang sala didto nila gipahamtang kang Nabot, ug ining paagiha mahimong ipapatay ni Izebel si Nabot.

Mipatay ka ba ... (b. 19). Ang sala ni Ahab walay kalainan sa sala ni David kinsa mipapa-

tay ni Urias aron maangkon niya ang asawa (2 S 12). Miadto si Elias kang Ahab, sama sa pag-adto ni Natan aron pagtulisok ni David. Gipadayag sab ang paghinulsol ni Ahab. Apan kang David lang misaad ang Diyos nga bisag kanus-a dili gyod “mapuo” ang iyang kaliwat.

pagpakasala ang Israel.”²³ Adunay laing mga pulong si Yahweh kang Izebel: ‘Kan-on sa iro si Izebel sa may paril sa Jezrael.’²⁴ Kan-on sa mga iro ang tanan nga kaliwat ni Ahab nga mamatay sa syudad, ug kan-on usab sa langgam sa langit ang mamatay sa uma.”

²⁵ (Walay misunggod kang Ahab sa gibuhat niya kang Yahweh kay gibaligya niya ang kaugalingon aron pagbuhat og daotan sa mata ni Yahweh tungod sa paghulhog sa iyang asawa nga si Izebel.²⁶ Makalilisang ang iyang nabuhat. Gisunod niya ang mga diosdios sama sa gibuhat sa mga Arameo. Busa, gikuha ni Yahweh ang ilang yuta ug gihatag sa mga Israelita.)

²⁷ Pagkadungog ni Ahab niining mga pulonga, gigisi niya ang iyang sapot. Nagsul-ob siya og sako bisan sa pagkatulog, ug nagpuasa.²⁸ Ug miabot ang pulong ni Yahweh kang Elias nga taga Tisbe:²⁹ Nakita ba nimo nga nagpaubos si Ahab sa akong atubangan? Kay nagpaubos man siya, dili ko ipaabot ang kadaot sa iyang panahon kon dili sa panahon na sa iyang anak.”

22 ¹ Tulo ka tuig nga walay gubat ang Aram ug ang Israel.² Apan sa ikatulo, miduaw sa hari sa Israel si Josafat, hari sa Juda.³ Miingon ang hari sa Israel sa iyang mga opisyal: “Wala ba kamo masayod nga kita ang tag-iya sa Ramot-Gilead? Apan wala kitay gihimo aron mabawi kini sa kamot sa hari sa Aram.”⁴ Nangutana siya kang Yosafat: “Mouban ka ba kanako aron makig-away sa Ramot-Gilead? Miingon si Josafat sa hari sa Israel: “Imo akong kauban, ang akong katawhan imong katawhan, ang akong mga kabayo imong mga kabayo.”

• **22.1** Niadtong panahona, ang gubat nahimong kabahin sa kinabuhi sa katawhan, dili sila mabuhi kon walay away ug nagagsangka. Ang pakig-away, ang pagpatay ug ang kamatay nahimong ilhanan sa kinabuhi (Basaha sa 2 S 11:1).

Sa makausa pa, ang mga hari sa Israel ug Juda nagkahiusa. Apan ang mga manunulat managlahi ang ipanulti mahitungod sa duha.

• **5.** Ang Mikeas nga gihisgotan dinhi lahi adtong propeta Mikeas nga taga Moreset (basaha sa Mik 1:1). Ang mga hari naglingkod sa may ganghaan sa syudad. Niadtong panahona, ang agianan paingon sa syudad mao sab ang ganghaan sa naglibot nga paril sa lungsod. Mao ni ang dapit nga tapokanan sa mga tawo sama sa atong plasa karon. Didto ang korte mopakanaog sa hukum ug mohusay sa mga

Si Mikeas ug ang bakakon nga propeta

• ⁵ Apan miingon si Josafat nga hari sa Juda sa hari sa Israel: “Karon mangonsulta kita kang Yahweh.”⁶ Giti-gom sa hari sa Israel ang mga propeta nga mikabat og 400 ka lalaki, ug gipangutana sila: “Makiggubat ba ako sa Ramot-Gilead o dili ba?” Mitubag sila: “Asdang, kay ihatag ni Yahweh ang syudad sa imong kamot.”

⁷ Ug miingon si Josafat: “Wala bay propeta dinhi ni Yahweh nga atong makonsulta?”⁸ Mitubag ang hari sa Israel: “Adunay mapangutana nato. Mananambag siya ni Yahweh. Apan gikasilagan ko siya kay wala siya managna og kaayohan alang kanako kon dili, pulos daotan, si Mikeas, ang anak ni Imla.” Miingon si Josafat: “Ayawg sulti og sama niana.”⁹ Busa, gitawag sa hari sa Israel ang usa ka opisyal ug giingnan: “Dad-a dinhi karon dayon si Mikeas, anak ni Imla.”

¹⁰ Naglingkod sa tagsa-tagsa nila ka trono ang hari sa Israel ug si Josafat, ang hari sa Juda nga nagsul-ob sa sapot sa hari. Dinha sila sa giokanan sa ganghaan sa Samaria. Sa ilang atubangan diha ang mga propeta nga nagsulti sa mga pulong ni Yahweh.¹¹ Si Sedekias, anak ni Kenaana, naghimog sungay nga puthaw ug miingon: “Misulti si Yahweh: ‘Gamita ni. Sungaya ang mga Arameo hangtod nga mamatay!’”

kaso, didto sab manglingkod ang katigulangan aron paghisguthisgot.

Kining teksto nagtudlog duha ka pagtulon-an:

– natuman nga walay sayop ang pulong sa Diyos nga nagsilot sa pamilya ni Ahab: ang bakak sa mga propetang mini, ang pamaagi sa hari, ug ang wala damhang hitabo, nahiusa aron matuman ang gipahibalo: ang hari mamatay ug ang mga iro motilap sa dugo.

– Ang panagbagong tali sa tinuod ug sa mga propetang bakakon.

Ang katawhan nangutana sa kaubang mga propeta mahitungod sa ilang kaugmaon, ug maoy ilang gipaluyohan ang tinooan sa katawhan. Lisod ang buluhatan sa propeta, kay kinahanglang motubag siya sa makapahimuot sa iyang tawo. Sa laing bahin ang Espiritu ni Yahweh nga mao ray nasayod sa ilang kaugmaon, mosulti gyod kon buot na niya, ug sa

¹²Managsama ang gisulti sa tanang propeta: “Pangadto sa Ramot-Gilead ug magmalamposon kamo kay ihatag kini ni Yahweh sa kamot sa hari.”

¹³Miingon usab ang mensahero nga milakaw pagtawag kang Mikeas: “Tan-awa, nagkahiusa ang mga propeta sa pag-ingon nga magmadaogon ang hari. Ikaw pod unta mosulti ug pabor sa hari.” ¹⁴Apan mitubag si Mikeas: “Samtang buhi si Yahweh, ang ipasulti lang kanako ni Yahweh ang akong isulti.”

¹⁵Dihang nakig-atubang siya sa hari, gipangutana siya: “Mikeas, makkigubat ba kami sa Ramot-Gilead o dili ba?” Ug si Mikeas mitubag: “Adto ug magmalamposon ka! Ihatag kini ni Yahweh sa kamot sa hari!” ¹⁶Apan miingon ang hari: “Pila na ka higayon nga giingnan ko ikaw sa pagsulti kanako sa tinuod sa ngalan ni Yahweh?”

¹⁷Miingon si Mikeas: “Akong nakita ang tibukong Israel nga nagkatag sa tibukong kabukiran. Sama sila sa mga kamero nga walay magbalantay. Ug si Yahweh miingon: ‘Wala na silay agalon busa, papaulia silang malinawon.’”

¹⁸Miingon ang hari sa Israel kang Yosafat: “Dili ba, ako nang gisulti kanimo nga dili siya motagna og maayo alang, daotan lang?”

¹⁹Mitubag si Mikeas: “kanako kon dili Paminawa ang pulong ni Yahweh. Akong nakita si Yahweh nga naglingkod sa iyang trono, kauban ang tanang kasundalohan sa langit nga nagtindog sa iyang tuo ug sa iyang wala. ²⁰Miingon siya: ‘Kinsay molingla kang Ahab pag-adto sa Ramot-Gilead aron mapukan!’ Ingon niini ang gisulti sa usa. Lahi ang gisulti sa uban. ²¹Unya, usa ka espiritu ang mibarog ug miduol

sa atubangan ni Yahweh. Miingon kini: ‘Ako ang molingla kaniya.’ ²²Miingon si Yahweh: ‘Sa unsang paagiha?’ Miingon siya: ‘Moaddto ako ug mahimong espiritu nga bakakon sa mga baba sa tanan niyang propeta.’ Miingon si Yahweh: ‘Malingla kaha siya nimo?’

²³Gibutang ni Yahweh ang espiritu nga bakakon sa baba sa tanan mong propeta kay buot niya nga dad-an kag kadaot.”

²⁴Giduol ni Sedekias, anak ni Ke-naana, si Mikeas ug gisagpa, unya, miingon: “Giunsa pagbiya kanako sa espiritu ni Yahweh aron mosulti kanimo?” ²⁵Mitubag si Mikeas: “Imo kining masayran sa adlaw nga magbalhinbalhin ka nag lawak aron magtago.”

²⁶Mimando ang hari sa Israel: “Dakpa si Mikeas ug ibalik kang Amon, ang pangulo sa syudad ug kang Joas nga anak sa hari. ²⁷Sultih sila nga kini ang gisulti sa hari: ‘Bilanggoon ang maong lalaki. Pan ug tubig lang ang ipakaon kaniya hangtod sa malamposon kong pagbalik.’”

²⁸Miingon si Mikeas: “Kon mobalik ka nga madaogon, nan si Yahweh wala mosulti pinaagi kanako.”

Ang kamatayon sa hari sa Israel

²⁹Miaddto sa Ramot-Gilead ang hari sa Israel ug si Yosafat nga hari sa Juda. ³⁰Ug miingon ang hari sa Israel kang Yosafat: “Magtakuban ako sa dili pa magsugod ang away.”

³¹Gimandoan sa hari sa Aram ang 32 ka kapitan sa iyang mga karwahe: “Ayaw kamog pakig-away ni bisag kinsa, gamay siya o dako, kon dili sa hari sa Israel lang.” ³²Dihang nakita sa mga kapitan sa mga karwahe si

kasarangan iyang ipadayag ang dili gusto nating paminawon. Maoy hinungdan nga daghang propeta ang dili mobungat sa tinuod nga tubag sa Diyos.

Ingon nga buhi ... (b. 14). Kasagarang mahitabo nga ang propetang tinuod mosagubang gyod og panagbangi.

Akong nakita si Yahweh ... (b. 19). Ang

panan-awon ni Mikeas, nagpasabot nga dili gyod angay saligan ang atong mga damgo ug mga handuraw bisag gikan kini sa kaugalingongong espiritu.

Labi pang dili angay toohan dayon kadtong nagpatoo kunohay nga sila mga dinasig, sama sa mga politiko, sa mga negosyanti ug sa tanan nga mosaad nato og kalipay.

Josafat, nakaingon sila sa kaugalingon: “Siguro, siya ang hari sa Israel.” Busa, siya ang ilang giatubang aron atakihon. Apan pagsinggit ni Josafat sa singgit sa gubat, ³³ nahibaloan sa mga kapitan sa mga karwahe nga dili diay siya ang hari sa Israel. Busa, wala na sila mogukod kaniya.

³⁴ Apan may usa ka Arameo nga nagpataka lang og pamana. Naigo ang hari sa Israel taliwala sa iyang taming. Miingon ang hari sa nagdala sa iyang karwahe: “Balik ug dad-a ako sa gawas sa panggubatan kay samaran na ko.” ³⁵ Nagkagrabi ang bugno sa maong adlaw. Ug nagsandig ang hari sa iyang karwahe nga nag-atubang sa mga Arameo. Miagas ang dugo sa iyang samad ngadto sa salog sa iyang karwahe. Namatay siya pagkahapon. ³⁶ Pagsalop sa adlaw, nagsibaw ang siyagitay sa tubuok kasundalohan: “Ang matag usa ngadto sa iyang syudad, ug ang matag usa ngadto sa iyang katawhan! ³⁷ Namatay na ang hari!”

Patay na nga gipauli ang hari sa Samaria ug didto siya gilubong. ³⁸ Gilimpyohan nila ang karwahe sa tangke sa tubig sa Samaria kon diin naligo ang mga babayeng puta ug gitilapan sa iro ang iyang dugo, sumala sa pulong ni Yahweh.

• ³⁹ Ang ubang hitabo mahitungod ni Ahab, ang tanan niyang binuhatan, ug ang tanang syudad nga iyang gitukod nasulat sa Mga Panghitabo sa Mga Hari sa Israel. ⁴⁰ Namatay si Ahab ug mipahulay uban sa

iyang kagikanan. Ang iyang anak nga si Ocozias ang mihari puli kaniya.

⁴¹ Si Josafat, anak ni Asa, nagsugod paghari sa ikaupat ka tuig sa paghari ni Ahab sa Israel. ⁴² Trantay singko ka tuig sukad sa pagsugod niyag hari. Gawhaag lima ka tuig siyang naghari sa Jerusalem. Si Azubang, anak ni Silhi, ang iyang inahan. ⁴³ Gisunod niya ang lakang ni Asa nga iyang amahan, ug wala magduhaduha pagbuhay og maayo sa mata ni Yahweh. Apan wala niya panguhaa ang mga alampoanan sa bungtod, diin naghalad ug nagsunog og insenso ang katawhan. ⁴⁴ Unya, adunay kalinaw nila ni Yosafat ug sa hari sa Israel.

⁴⁵ Ang ubang hitabo ni Yosafat, ang iyang kaisog ug ang iyang pagpakiggubat nasulat sa Mga Panghitabo sa Mga Hari sa Juda. ⁴⁶ Gipalabay niya sa kayutaan ang mga lalaki nga nagbaligya sa kaugalingon. Iyang giuhanan ang gimbuhaton sa iyang amahan nga si Asa.

⁴⁷ Sa laing bahin, walay hari kaniadto sa Edom kondili usa lang ka gobernador. ⁴⁸ Nanguha si Yosafat og mga bapor sa Tarsis aron molawig paingon sa Ofir aron pagpangitag bulawan. Apan wala sila makaabot sa ilang adtoan kay nabungkag man ang mga barko sa Ezion-Gebar. ⁴⁹ Unya, miingon si Ocozias anak ni Ahab kang Josafat: “Pakuyoga sa bapor ang akong mga sakop uban sa imong ginsakpan.” Apan mibalibad si Yosafat.

⁵⁰ Dihang namatay na si Josafat ug mipahulay uban sa iyang kagikanan, gilubong siya sa syudad ni David nga iyang amahan. Ug si Joram ang mihari puli kaniya.

⁵¹ Sa ika 17 ka tuig nga paghari ni Josafat sa Juda, nagsugod usab paghari sa Israel sa Samaria si Ocozias nga anak ni Ahab. Duha ka tuig siya nga naghari sa Israel.

⁵² Gibuhay niya ang daotan sa mata ni Yahweh ug misunod sa mga lakang sa iyang ginikanan ug ni Jeroboam, anak ni Nebat, nga nagduhig sa Israel sa pagpakasala. ⁵³ Gisimba niya og gialagaran si Baal sama sa gibuhay sa iyang amahan ug gipalagot si Yahweh, ang Diyos sa Israel.

• 39. Kining pamahayag mahitungod ni Ahab makapahunahuna kang bisag kinsa nga si Ahab namatay sa natural nga paagi. Timaran nato nga ang nanglabay nga mga pahina nagsulti lang mahitungod sa hari sa Israel, ug

namulong kang Ahab makausa sa 22:20. Sigurado nga kining pamahayag sa sinugdan gilambigit kang Yoram, ang anak ni Ahab (2 H 9:14-16), ug diha niya ang panagna ni Elias sa 1 H 21:21 natuman.